

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra romanistiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Španělsko-český slovník amerikanismů

Písmeno A – synonyma a varianty. Písmeno U – spojování a doplnění z BDE, JD, DA.

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Vypracovala: Bc. Monika Kačová

Studijní obor: španělská filologie jednooborová

Akademický rok: 2014/2015

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne, pod odborným vedením pána profesora Černého, na základe vlastných teoretických poznatkov a s použitím uvedených zdrojov a literatúry.

V Olomouci dňa 7. mája 2015

.....

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcela srdečne poďakovať vedúcemu mojej diplomovej práce prof. PhDr. Jiřímu Černému, CSc., ktorý ma viedol pri písaní práce a poskytol mi mnohé cenné rady, podnety a pripomienky. Ďakujem najmä za jeho neskutočnú ústretovosť, ochotu a trpezlivosť, ktoré si veľmi cením.

Índice

Introducción.....	5
1 Abreviaciones y signos empleados.....	6
2 Diccionario	9
3 Comentario	60
3. 1 Sinónimos y variantes.....	61
3. 2 Letra U	64
3. 3 Corrección de errores en A	67
3. 4 Corrección de errores en B - Cd	69
3. 5 Sugerencias	73
Conclusión.....	76
Anotace.....	77
Anntation	79
Bibliografía.....	77
Anexo	80

Introducción

Para mi tesis final elegí el tema de diccionario de americanismos con la intención de desarrollar un trabajo práctico, crear algo que fuera útil y que sirviera a la gente en el futuro. Ya para mi tesis de grado, decidí colaborar en la preparación de este diccionario de americanismos y estaba muy contenta con este tipo de trabajo, y por eso decidí continuar con el mismo tema.

El objetivo de mi tesis final fue contribuir a la creación del Diccionario de americanismos español-checo, elaborando un trozo nuevo del diccionario grande que se está creando. Concretamente consta de dos fragmentos diferentes del diccionario. El primer fragmento consistió en encontrar y escribir todos los sinónimos y todas las variantes de la primera parte oficialmente publicada del diccionario de americanismos, que se llama: *Diccionario de americanismos español-checo A-Azz*. El segundo fragmento consistió en completar la base de entradas que empiezan por la letra U y añadirle nuevas entradas a partir de diversas fuentes, como fueron estos tres diccionarios: *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* (de Brian Steel), *Velký španělsko-český slovník* (de Josef Dubský) y *Diccionario de americanismos* (de Asociación de Academias de la lengua española). Mi tarea se basaba prevalentemente en traducir las entradas o sus significados y encontrar sus equivalentes checos más cercanos.

La tesis está compuesta por dos partes distintas. La primera parte, que es la predominante, es el propio diccionario de americanismos español-checo, que reúne todas las entradas que elaboré, tanto los sinónimos y variantes, como las entradas que empiezan por la letra U y sus respectivos sinónimos y variantes. La segunda parte es un breve comentario en el cual contamos con una descripción más detallada del procedimiento de elaboración de la parte práctica de la tesis, sobre todo hay una explicación de los pasos específicos que seguimos y las dificultades a las que nos tuvimos que enfrentar. Así mismo, en el trabajo podemos hallar dos partes adicionales, que son: la lista de las abreviaciones y signos empleados, y un pequeño anexo con fotos. La lista de abreviaciones es imprescindible para el lector, para, así, desarrollar la comprensión correcta de las entradas; sirviéndose, también, como una guía para todos los que participamos en la elaboración del diccionario de americanismos español-checo, con la intención de que las entradas a lo largo del proyecto tengan siempre la misma forma. En el anexo aparecen fotos de algunas entradas interesantes con las que nos podemos encontrar en este trabajo.

1 Abreviaciones y signos empleados

Países:

Arg	Argentina	Argentina
Bol	Bolivia	Bolivia
Dom	Dominikánská republika	República Dominicana
Ekv	Ekvádor	Ecuador
Guat	Guatemala	Guatemala
Hond	Honduras	Honduras
Chil	Chile	Chile
Kol	Kolumbie	Colombia
Kost	Kostarika	Costa Rica
Kub	Kuba	Cuba
Mex	Mexiko	Mexico
Nik	Nikaragua	Nicaragua
Pan	Panama	Panama
Par	Paraguay	Paraguay
Per	Peru	Perú
Portor	Portoriko	Puerto Rico
Salv	Salvador	Salvador
Urug	Uruguay	Uruguay
US	USA	Estados Unidos
Ven	Venezuela	venezuela

Zonas:

Andy	oblast And	zona de los Andes
Antil	Atily	Antillas
JižAm	Jižní Amerika	América del Sur
Karib	oblast Karibiku	zona del Caribe
LaPla	oblast La Plata	zona del Río de La Plata
StřAm	Střední Amerika	América Central

Lenguas indígenas:

aim.	aimarština	aimara
arw.	arawačtina	arahuaco
čib.	čibča	chibcha
guar.	guaraní	guaraní
karib.	karibština	caribe
keč. (kič.)	kečujština	quechua (quichua)
map.	mapuče, araukánština	mapuche, araucano
may.	mayské jazyky	lenguas mayas
nah.	nahuatl	nahuatl

Las demás abreviaciones:

←	z jazyka, odvozeno od	procedente de la lengua, derivado de
■ Syn.:	synonyma	sinónimos
■ Var.:	varianty	variantes
▶	encyklopedické vysvětlení	explicación enciclopédica
●	začátek nového pramene	cominzo de nueva fuente
/	a také, nebo	y también, o
^{1,2} atd.	různé významy jedné fráze	varios significados de una frase
adj.	adjektivum	adjetivo
adj/subst.	adjektivum i substantivum	adjetivo y sustantivo
adv.	adverbium	adverbio
Am	Amerika (země mluvící španělsky)	América hispanohablante
amer.	americký	americano
angl.	anglický	inglés
citosl.	citoslovce	interjección
despekt.	despektivní	despectivo
eufem.	eufemismus	eufemismo
f.	femeninum, ženský rod	género femenino
fr.	francouzština	francés
hanl.	hanlivě	peyorativo
hovor.	hovorově	lengua hablada, espontáneo

ind.	indiánský	indígena
intr.	intransitivní sloveso	verbo intransitivo
iron.	ironicky	irónico
it.	italština	italiano
již	jižní	meridional
jv	jihovýchodní	sudeste
jz	jihozápadní	sudoeste
lat.	latina, latinsky	latín, latino
lid.	lidový	popular
m.	masculinum, mužský rod	género masculino
m/f.	masculinum i femeninum	género masculino y femenino
např.	například	por ejemplo
pl.	množné číslo	plural
př.	příklad	ejemplo
přenes.	přeneseně	metafórico
sev	severní	septentrional
slang	slangově, slang žargon, hantýrka	jerga
spoj.	spojka	conjunción
stř	střední	central
sv	severovýchodní	nordeste
sz	severozápadní	noroeste
Š:	v evropské španělštině	en el español peninsular
šp.	španělský, španělština	español, el español (lengua)
tr.	tranzitivní sloveso	verbo transitivo
tr/zvrat.	tranzitivní i zvrtné sloveso	verbo transitivo y reflexivo
venk.	venkovský	rural
vulg.	vulgární	vulgar
vých	východní	oriental
vyj.	vyjadřuje	expresa
záp	západní	occidental
zejm.	zejména	sobre todo
zvrat.	zvrtné sloveso	verbo reflexivo

2 Diccionario

A

- abacachi**, m. (1) (Arg, Urug): ananas; viz též: *achupalla*; (MM).
- abacachí**, m. (1) (Arg, Par, LaPlat, Urug): ananas; viz též: *ananá*; (MM, DA).
- abalear**, tr. (1) (Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven, Ekv, Per): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- abanicar**, m. (1) (xxx): policajt, strážník; viz též: *abanico*; (NET).
- abanico**, m. (1) (Kub): tahák (ve škole); viz též: *acordeón*; (RAE, EEA).
- abatatado**, adj. (1) (xxx): polekaný, vylekaný; viz též: *ablandado*, *arrugado*; (NET).
- ablandarse**, zvrat. (1) (xxx): leknout se, polekat se; viz též: *abatarse*; (NET).
- abombo**, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).
- abonú**, m. (1) (xxx): kruhová podložka pod předměty nošené na hlavě; viz též: *abonuco*; (MM).
- aboyar**, tr. (1) (Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- abra**, f. (1) (xxx): mýtina, terén připravený k setbě; viz též: *abierto*; (MM).
- abreboca**, m/f. (1) (Arg): roztržitá, nepozorná osoba; viz též: *abriboca*; (RAE).
- abriboca**, m/f. (1) (Arg): velmi roztržitý člověk, který si neuvědomuje, co se děje; viz též: *abreboca*; (MM).
- abrochado**, adj. (1) (xxx): ženatý, vdaná; viz též: *abotonado*; (NET).
- abrojero**, m. (1) (xxx): kopřivka; viz též: *abrojo*; (AM, MM).
- abrojo**, m. (1) (Ven): kopřivka; viz též: *abrojero*; (AM).
- abuje**, m. (1) (xxx): roztoč; viz též: *usapuca*; (MM).
- ¡abusao! (¡abusau!),** citosl. (1) (xxx): pozor!, dej si bacha (na)!; viz též: *abusado*; (BDE).
- aca**, f. (1) **hacer** ~¹ (Bol): zřítit někoho; viz též: *acaycuchir*; (2) **hacer** ~² (Bol): porazit někoho ve sportu vysokým rozdílem; zesměšnit ho, dát mu nakládačku; viz též: *acaycuchir*; (3) ~ **llantu** (Bol): označení baru, kde se prodává alkoholický nápoj čiča; viz též: *aca*; (LM).
- acabar**, tr/intr. (1) intr. (Kub, Dom, Ekv): mluvit o někom špatně; viz též: *aljamar*; (DA). • (2) tr. (Hond, Salv, Nik, Per): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- ¡acacáw!**, citosl. (1) (xxx): au!; viz též: *achacáw*; (JG).
- acale**, m. (1) (Mex): loď; viz též: *acal*; (MM).
- acamalarse**, zvrat. (1) (xxx): žít na psí knížku, na hromádce; viz též: *abisagrarse*; (NET).
- acaserarse**, zvrat. (1) (xxx): zamilovat si; viz též: *aguacharse*; (AM).
- acaso**, adv. (1) ¿~? (Bol, Dom): copak, myslíš si že?; viz též: *¿a poco (+ sloveso)?*; (BDE).
- acatanga**, f. (1) (Per, Arg): chrobák (lid. hovnivál); viz též: *acatanca*; (MM, DA).
- acaxes**, m., pl. (1) (xxx): příslušníci ind. kmene; viz též: *acajes*; (MM).
- acaycuchir**, tr. (1) **hacer** ~¹ (Bol): zřítit někoho; viz též: *aca*; (2) **hacer** ~² (Bol): porazit někoho ve sportu vysokým rozdílem; zesměšnit ho, dát mu nakládačku; viz též: *aca*; (LM).
- acayú**, m. (1) (xxx): název pro různé druhy stromů známějších pod jménem *caoba* (mahagon); viz též: *acajú*; (MM).
- aceite**, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *arandela*; (DMC).
- aceiteras**, f., pl. (1) (Urug): stojánek, nádobky na olej a ocet; viz též: *aceitera*; (EEA).
- aceituna**, f. (1) **dar las** ~s (xxx): propustit, dát někomu výpověď; viz též: *aceite*; (2) **tomarse las** ~s (xxx): rychle odejít, vypařit se; viz též: *aceite*; (NET).
- aceleramiento**, m. (1) **¡qué ~ tiene!** (xxx): ten je ale nervózní!; viz též: *aceleración*; (DMC).
- achacar**, tr. (1) (xxx): oklamat, podvést; viz též: *acostar*; (NET).
- achachay**, m., i citosl. (1) (xxx): dětská hra; viz též: *aguacerito*; (AM). • (2) **¡~!**, citosl. (xxx): no ano; ► vyj. laskavost, potěšení; viz též: *achalay*; (MM).
- achantao**, adj. (1) (xxx): pasivní (člověk); viz též: *achantado*; (DMC).
- ¡achicáw!**, citosl. (1) (xxx): au!; viz též: *achacáw*; (JG).
- ¡achichiw!**, citosl. (1) (Bol): au!; viz též: *achacháw*; (LM).
- achicopalarse**, zvrat. (1) (Guat, Hond, Salv, Nik): stydět se; viz též: *achiquitarse*; (DA).
- achín**, m. (1) (xxx): podomní obchodník; kšeftář; viz též: *achimero*; (AM).
- achiote**, m. (1) (Bol, Mex, StřAm): oreláník barvířský; viz též: *axiote*, *ururú*; (RAE, DA).

achiotillo, m. (1) (Mex): orelánik barvířský (achiote); viz též: *achiote*; (XXX).

achíotl, m. (1) (Mex): orelánik barvířský (achiote); viz též: *achiote*; (XXX).

¡achiquiw!, citosl. (1) (Bol): au!; viz též: *achacháw*; (LM).

acholo, m. (1) (Ekv, Chil): ostuda, ruměnc; viz též: *acholamiento*; (RR).

achompipado, adj. (1) (Hond, Nik): zahanbený; viz též: *apajuilado*; (DA).

achonero, adj. (1) **ser** ~ (xxx): být hezký (o osobě); viz též: *achón*; (DMC, DA).

achorongao, m. (1) (Kub): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

achotera, f. (1) (Portor): sklenice, nádoba na *achiote* (orelánik barvířský); viz též: *achiotera*; (DA).

achotero, m. (1) (Ekv): sklenice, nádoba na *achiote* (orelánik barvířský); viz též: *achiotera*; (DA).

achotillo, m. (1) (Ekv): vysoký silný strom; (2) dřevo z tohoto stromu; viz též: *achiotillo*; (3) (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

achuale, m. (1) (xxx): ind. jazyk a kmen; viz též: *achual*; (S01).

achuchado, adj. (1) (xxx): polekaný, vylekaný; viz též: *ablandado*; (NET).

¡achuchuy!, citosl. (1) (Bol): au!; viz též: *achacháw*; (LM).

achupaya, f. (1) (xxx): mincíř; viz též: *achupalla*; (MM).

acollarado, adj. (1) (Bol, Arg, Urug): žijící s partnerem, na psí knížku; viz též: *ayuntaddo*; (DA).

acostar, tr. (1) (Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

acoyarado, adj. (1) (xxx): ženatý, vdaná; viz též: *abotonado*; (NET).

acoyarse, zvrat. (1) (xxx): oženit se, vdát se; viz též: *abotonarse*; (NET).

aculerarse, zvrat. (1) (Hond, Salv): vystrašit se, polekat se; viz též: *aculantrillarse*; (DA).

aculli, m. (1) (Per: Puno): porce listů koky, které se žvýkají dlouhou dobu; viz též: *acullico*; (AM).

acullir, intr. (1) (Bol): žvýkat listy koky; viz též: *aacullicar*; (LM).

acuoso, adj. (1) (xxx): mokrý, nasáklý vodou; viz též: *aguachento*; (XXX).

acure, m. (1) (Ven, Per): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

acurí, m. (1) (Kol, Ven): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

acurito, m. (1) (Ven): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

acurrucar, tr. (1) (Hond, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

acutí, m. (1) (Par, Arg): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

adehesarse, zvrat. (1) (Kol): zamilvat si nějaké místo a často se tam vracet; viz též: *aquerenciarse*; (MM).

adobado, adj/subst. (1) (xxx): opilý, ožralý; (2) opilec; viz též: *achumado*; (NET).

adobarse, zvrat. (1) (xxx): opít se, ožrat se; viz též: *achumarse*; (NET).

adorno, m. (1) (xxx): podplacení, úplatek; viz též: *aceite*; (NET).

afane, m. (1) (Arg, Urug), viz: *afano*; (HB, DMC, NET, DA).

afeitar, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

aflojar, (1) tr. (xxx): udat, obvinít, prozradit, vyzradit; viz též: *apuntar*; (NET). • (2) intr. (Mex): být ve fázi zajištění; viz též: *ablande, estar en ablande*; (DA).

aforar, tr. (1) (Kol): odbavit zboží na celnici; viz též: *aduanar*; (DA).

africochar, tr. (1) (Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

afrijolar, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

agalla, f. (1) **de ~s** (Arg): statečný, odvážný; viz též: *agayas*; (NET).

agarraollas, f. (1) (Chil): chňapka (v kuchyni); viz též: *agarradera*; (EEA).

agarrar, tr. (1) ~ **fuera de base** (Ven): zastihnout nepřipraveného; viz též: *agarrar desprevenido*; (2) ~ **el chiste** (Mex): přijít něčemu na chuť; viz též: *agarrar el gusto*; (3) ~ **justito** (Arg): stihnout, chytit na poslední chvíli; viz též: *agarrar por los pelos*; (4) ~ **en el último momento** (Chil): stihnout, chytit na poslední chvíli; viz též: *agarrar por los pelos*; (5) ~ **de asco** (Urug): stihnout, chytit na poslední chvíli; viz též: *agarrar por los pelos*; (6) ~ **en el aire** (Ven): rychle něco pochopit, snadno se zorientovat v rozhovoru; viz též: *agarrar al vuelo*; (7) ~ **el teléfono** (Chil): vzít telefon; viz též: *atender (el teléfono)*; (EEA).

agencia, f. (1) ~ **de mudanzas** (xxx): stěhovací služba; (AM).

agente, m/f. (1) ~ **de bienes raíces** (Mex, Ven): makléř; viz též: *agente inmobiliario*; (EEA).

agiotista, výkřik (1) (xxx): to je kus!; ► adresováno muži, který doprovází vnadnou ženu; viz též: *acaparador*; (DMC).

agitar, tr. (1) **no te agites que el corazón no se opera** (xxx): netlač na mě, nebo se naštvu; viz též: *no me agites que te fermentas*; (DMC).

agrampar, tr. (1) (xxx): chytit, ulovit; viz též: *abrançar*; (NET).

agregado, m. (1) (Arg): osoba nebo věc navíc; viz též: *allegado*; (MM).

¡agua!, citosl. (1) (xxx): výborně, bravo; viz též: *¡azúcar!*; (DMC).

aguacle, m. (1) (xxx), viz: *ahuacle*; (JD, DA).

aguajun, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Aguaruna; (2) jazyk kmene Aguaruna (aguarunština); (3) příslušné adjektivum (aguarunský); viz též: *aguaruna*; (S01).

aguaquina, f. (1) (Mex, Ven): tonik; viz též: *agua tónica*; (EEA).

aguará, f. (1) (xxx): jihoamerická liška *Canis azarae*; viz též: *atoc*; (MM).

aguaribay, m. (1) (xxx): terebint (strom), jihoamerický ledvinovník; viz též: *aguaribá*; (MM).

aguatete, m. (1) (xxx): mex. dub; viz též: *aguatete*; (JD).

aguatzmole, m. (1) (xxx): mex. dub; viz též: *aguatete*; (JD).

aguatle, m. (1) (xxx), viz: *ahuacle*; (JD, DA).

agüilla, f. (1) (xxx): teplá voda; viz též: *agüita*; (RR).

¡ahí!, citosl. (1) (xxx): výborně, bravo; viz též: *¡azúcar!*; (DMC).

¡ahijuelhule!, citosl. (1) (Sal): ty blaho!, to je co říct!; viz též: *¡ahijuelhacha!*; (DA).

¡ahijuelpuya!, citosl. (1) (Sal): ty blaho!, to je co říct!; viz též: *¡ahijuelhacha!*; (DA).

¡ahijuesumadre!, citosl. (1) (xxx): ty blaho!, to je co říct!; viz též: *¡ahijuelhacha!*; (DA).

ahorita, adv. (1) (Ven): hned; už to bude; viz též: *ahora*; (EEA).

ahorítica, adv. (1) (xxx): za chvíličku; viz též: *ahorita*; (DMC).

ahuacate, m. (1) (xxx): avokádovník; viz též: *ahuacachile*; (JD).

ahuajún, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Aguaruna; (2) jazyk kmene Aguaruna (aguarunština); (3) příslušné adjektivum (aguarunský); viz též: *aguaruna*; (S01).

ahuatezón, m. (1) (xxx): dub; viz též: *ahuacahuite*; (JD).

ahuatle, m. (1) (xxx), viz: *ahuacle*; (JD, DA).

aire, m. (1) **vivir del** ~ (xxx), viz *comer tajadas de aire*; (DMC).

ajagua, m., i adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Achagua; (2) jazyk kmene Achagua; (3) příslušné adjektivum; viz též: *achagua*; (EA, S03, MM, NET).

ajeamiento, m. (1) (xxx), viz: *ajeadura*; (JD).

ají, m. (1) ~ **verde** (Per): zelená paprika; viz též: *comer uchu*; (2) ~ **de indio** (xxx): pokrm; viz též: *indio uchu*; (3) ~ **de papa** (xxx): pálivý pokrm; viz též: *papa(s) uchu*; (DA). • (4) ~ **de achacana** (xxx): kořen, který obyvatelům náhorních plošin v okolí jezera Titicaca apod. sloužil v době nouze jako potrava; viz též: *achacana*; (MM).

ajilado, adj. (1) (Hond, Nik, Kub, Dom, Portor): hubený; viz též: *agilado*; (DA).

ajilibio, m. (1) (xxx), viz *ajilibrio*; (AM).

ajusticiar, tr. (1) (Kost, Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

alacrancillo, m. (1) (xxx): otočnick; ► druh rostliny; viz též: *alacrano*; (JD).

alberca, f. (1) (xxx): hrách; viz též: *alverja*; (RAE, DA).

alco, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

alcohol, m. (1) ~ **y samapa** (xxx): alkohol smíchaný s vodou; viz též: *a y a*; (HB).

alcuza, f. (1) (Chil): stojánek, nádoby na olej a ocet; viz též: *aceitera*; (EEA).

alelaila, f. (1) (xxx): strom; viz též: *adelaida*; (RR).

alfajor, m. (1) (xxx): těsto z třtinového sirupu, sýru, anýzu, zázvoru a dalších ingrediencí; viz též: *alfandoque*; (RAE).

alforjas, m. (1) (Kost): hlupák, blbec; viz též: *aguacates*; (DA).

aliñar, tr. (1) (Mex, Hond, Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

alivianar, tr. (1) (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

almaizar, m. (1) (Kol, Ekv, Mex): humerál; viz též: *almaizal*; (MM).

aloja, f. (1) (xxx): druh kořalky *chicha* s nízkým obsahem alkoholu; viz též: *agualoja*; (MM).

aloncito (**Aloncito**), m. (1) (xxx): hrnčířík (pták); viz též: *alonsito*; (MM).

Alonzo, m. (1) ~ (**García**) (xxx): hrnčířík (pták); viz též: *alonsito*; (MM).

alpistero, adj/subst. (1) (xxx): opilý, ožralý; (2) opilec; viz též: *achumado*; (NET).

alterado, -a, adj/subst. (1) (xxx): výbušný, vznětlivý; viz též: *ulumpica*; (LM).

alumbrado, adj. (1) **pasarse el día** ~ (xxx): chodit celý den podnapilý, pod parou; viz též: *ajumao*; (DMC).

alzado, adj. (1) (xxx): hádavý, výtržnický; viz též: *afrechudo*; (NET).

alzarse, zvrat. (1) (xxx): odejít, zvednout kotvy; viz též: *abanicarse*; (NET).

amacharse, zvrat. (1) (Dom, Portor): o ženě nebo samici: být neplodná; o stromech apod.: nenést ovoce; viz též: *amachorrarse*; (RAE, AM).

amachimbrarse, zvrat. (1) (xxx): zmocnit se něčeho; viz též: *amachinarse*; (DA).

amancaya, f. (1) (Per, Bol): viz: *amancay*; (RAE, NET, DA).

amancayo, m. (1) (Kol, Per): viz: *amancay*; (RAE, NET).

amansadera, f. (1) (Arg, Urug): viz: *amansadora*; (DA).

amaño, m. (1) (Bol): soužití muže a ženy na psí knížku; viz též: *amachinamiento*; (LM).

amaradulce, f. (1) (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (NET).

amargamiel, f. (1) (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (NET).

amarrete, m. (1) (xxx): lakomec, skrblik; viz též: *acamalador*; (NET).

amarretear, intr. (1) (xxx): spořit; být lakomý; viz též: *acamalar*; (NET).

amarro, m. (1) (xxx): lakomec, skrblik; viz též: *acamalador*; (NET).

amarrocador, m. (1) (xxx): lakomec, skrblik; viz též: *acamalador*; (NET).

amarroto, m. (1) (xxx): lakomec, skrblik; viz též: *acamalador*; (NET).

amasijar, tr. (1) (Arg): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

amogoso, adj. (1) (xxx): plesnivý; viz též: *amojosado*; (MM).

amohosado, adj. (1) (xxx): plesnivý; viz též: *amojosado*; (MM).

amolar, tr. (1) (Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

amurriñarse, zvrat. (1) (Kub, Hon): zesmutnět; viz též: *amurrarse*; (MM).

ananá, f. (1) (Arg, Urug): ananas; viz též: *achupalla*; (MM).

ananás, m/f. (1) m. (Dom, Chil, Par, Per): voňavý druh ananasu; viz též: *abacachí*; (2) (LaPlat): ananas; viz též: *ananá*; (3) f. (Dom, Portor, Per, Bol, Chil, Par): ananas; viz též: *achupalla*; (MM).

ananasa, f. (1) (Kol): ananas; viz též: *ananá*; (MM).

andador, m. (1) (Š, Arg, Chil, Urug): chodítko; viz též: *andadera*; (EEA).

andón, adj. (1) (xxx): o koňském kroku: jistý, pěkný, rychlý, dlouhý; viz též: *andador*; (MM).

anga, m. (1) (xxx): dravec, krahujec; viz též: *anca*; (RR).

anguo, m. (1) (xxx): strom *Anadenanthera colubrina*; viz též: *anjico*; (MS, NET).

anillo, m. (1) **corre el ~** (Chil): dětská hra; viz též: *asconde el anillo*; (DA).

anjá, f. (1) (xxx): no nazdar!; viz též: *junjú!*; (MM).

anón, m. (1) (Andy): zásoba potravin; viz též: *anona*; (EA). • (2) (xxx): strom čeledi láhevnikovitě; viz též: *araticú*; (MM).

anonas, m. (1) (Kost): hlupák, blbec; viz též: *aguacates*; (DA).

anortar, tr. (1) (Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

añañuca, f. (1) (Chil) trvalka *Alstroemeria aurantiaca*; viz též: *amancay*; (DA).

añapar, tr. (1) (xxx): chytit, ulovit; viz též: *abrançar*; (NET).

año, m. (1) **del ~ del pedo** (xxx): loni; kdysi, dávno; viz též: *del año de tata y mama*; (NET).

apandar, tr. (1) (Kub): křečkovat; viz též: *avagiñar*; (DA).

apaneca(s), adj., m/f. (1) (xxx): příslušník ind. kmene z mex. státu Jalisco; (2) (xxx): příslušné adjektivum (akapantecký); viz též: *acapaneca*; (RAE).

aparatichi, m. (1) ~ **ciaiero** (xxx): agent CIA; viz též: *aparatero*; (DMC).

aparroquiarse, zvrat. (1) (xxx): stát se stálým klientem, zákazníkem; viz též: *amarchantarse*; (AM).

apartar, tr. (1) ~ **lugar** (Mex): držet místo; viz též: *agarrar lugar*; (EEA). • (2) (xxx): svázat nohy lasem, chytit do lasa; viz též: *apialar*; (AM).

apear, tr. (1) (Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

apedado, adj/subst. (1) (xxx): opilý, ožralý; (2) opilec; viz též: *achumado*; (NET).

apedarse, zvrat. (1) (xxx): opít se, ožrat se; viz též: *achumarse*; (NET).

apereá, m. (1) (Par, Arg, Urug): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

api, m. (1) **posco ~** (Bol): kaše z kukuřičné mouky, skořice, pomerančové kůry a cukru; viz též: *api* (8); (LM).

apiar, tr. (1) (Hond, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

apliqué, m. (1) (Chil), viz: *aplique*; (MM, DA).

aployar, tr. (1) (Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

apolillar, intr., hovor. (1) (xxx): odpočívat; viz též: *apoliyar*; (NET).

apretar, tr. (1) (Kost): nacpat se, přežrat se; viz též: *aterrar*; (DA).

aquerenciarse, zvrat. (1) (xxx): zamilovat si nějaké místo; viz též: *aguacharse*; (MM).

ará, m. (1) (Par): papoušek *Anodorhynchus glaucus*; viz též: *arará*; (DA).

arauco, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Arhuaco-ika; (2) příslušné adjektivum; viz též: *arhuaco-ika*; (S03).

aravicuc, m. (1) (xxx): básník starých Peruánců; viz též: *aravico*; (AM).

arawico, m. (1) (xxx): básník starých Peruánců; viz též: *aravico*; (AM).

árbol, m. (1) ~ **nacional** (Ven): strom *Tabebuia chrysantha*; viz též: *araguaney*; (RAE, DA).

areito, m. (1) (Kub), viz: *areito*; (RAE).

aretés, m., pl. (1) (Chil, Mex, Ven): náušnice; viz též: *aros*; (EEA, BDE).

argenia, f. (1) (Salv): nemoc postihující obilí; viz též: *argeño*; (AM).

argenio, m. (1) (Salv): nemoc postihující obilí; viz též: *argeño*; (AM).

aritos, m., pl. (1) (Arg): náušnice; viz též: *aros*; (EEA, BDE).

armado, m. (1) (Guat, Mex aj.): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR).

aromito, m. (1) (xxx): akácie; viz též: *aroma*; (RR).

arpa, f. (1) **tocar el** ~¹ (Mex): ovládnout se, strpět něco; (2) **tocar** ~ / **tocar el** ~² / **tocar l'** ~ (StřAm, Kol, Chil, Mex): okrást; (AM).

arrancar, intr. (1) ~ **de marcha atrás y con el baúl abierto** (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC). • (2) **arrancársela** (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

arreglar, tr. (1) (Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

arreglo, m. (1) (xxx): podplacení, úplatek; viz též: *aceite*; (NET).

arriba, f. (1) (xxx): horní tok řek; ■ Anton.: *abajo*; (MM).

arroyarse, zvrat. (1) (xxx): leknout se, polekat se; viz též: *abatarse*; (NET).

arroz, f. (12) (Bol): vši; viz též: *arrocitos*; (HB).

arrugar, tr. (1) (xxx): leknout se, polekat se; viz též: *abatarse*; (NET).

arrugarse, zvrat. (1) (xxx): leknout se, polekat se; viz též: *abatarse*; (NET).

arrurrú, m. (1) (Nik, Kol, Chil): ukolébavka; viz též: *arroró*; (DMC, DA).

asadura(s), f., i pl. (1) (Mex, Ven): hovězí vnitřnosti; viz též: *achuras*; (EEA).

aserrín, m. (1) (xxx): skrbník, lakomec; viz též: *aceite*; (DMC).

asociación, f. (1) ~ **de colonos** (Mex): sdružení nájemníků; viz též: *asociación de vecinos*; (EEA).

asorojchamiento, m. (1) (Bol: alt/vall): akutní horská nemoc; viz též: *asorojchamiento*; (DA).

asorojchar, tr. (1) (xxx): způsobit vysokohorskou nemoc; viz též: *asorochar(se)*; (BDE).

Asprella oryzoides, f. (1) (xxx): travina: tajnička rýžovitá; viz též: *arrocillo*; (RR).

asta, f. (el) (1) ~ **bandera** (Arg), viz: *astabandera*; (JD).

asua, f. (1) (Eky, Per): druh nápoje čiča; viz též: *azua, chicha*; (DA).

atacuñar, tr. (1) (xxx): naplnit, nacpat, vecpat; viz též: *atucuñar*; (AM, MM, DA).

atarar, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

¡atataw!, citosl. (1) (Bol, Per): au!; viz též: *achachaw*; (LM).

atecate, m. (1) (Mex): voda, ve které si kuchařka oplachuje ruce při výrobě kukuřičných placek; viz též: *agua chiva*; (AM).

atelo, m. (1) (xxx): chápan pavoučí, opice pavoučí; viz též: *arañamona*; (RR).

atipar, tr. (1) (Kost): nacpat se, přežrat se; viz též: *aterrar*; (DA).

atoc, m. (1) (xxx): druh lišky *Vulves azarae* či *Canis brasiliensis*; viz též: *aguará cháí*; (NET).

atocuñar, tr. (1) (Portor): naplnit, nacpat, vecpat; viz též: *atucuñar*; (AM, MM, DA).

atorniyar, intr. (1) (xxx): spořit; být lakomý; viz též: *acamalar*; (NET).

atrabancado, adj. (1) (xxx): stísněný, bez prostoru; viz též: *atrapiñado*; (DMC).

atuto, m. (1) (xxx): strom *Vitex mollis*; viz též: *agüilote*; (MS, NET).

aurí, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

ausuba, f. (1) (Dom): strom čeledi sapodilovité; viz též: *ausubo*; (MM, DA).

auxiliar, f. (1) ~ **de vuelo** (Kol): stevardka, letuška; viz též: *aeromoza*; (JD).

auyama, f. (1) (xxx): viz: *uyama*; (MM).

auzuba, f. (1) (Dom): strom čeledi sapodilovité; viz též: *ausubo*; (MM, DA).

avería, f. (1) **de** ~ (xxx): zločinecký, provinilý; viz též: *achacador*; (NET).

avión, m. (1) **darle un** ~ (xxx): dát facku, nafackovat; (2) **soplarle un** ~ (xxx): dát facku, nafackovat; viz též: *bajarle un avión, avionazo*; (DMC).

aviso, m. (1) ~ **necrológico** (Bol, Dom, Kol, Par, Urug, Ven): parte, úmrtní oznámení; viz též: *aviso fúnebre*; (DA).

avocado, m. (1) ~ **inocente** (Ven): avokád, hruškovec přeladný; viz též: *aguacate*; (RAE).

awajún, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Aguaruna; (2) jazyk kmene Aguaruna (aguarunština); (3) příslušné adjektivum (aguarunský); viz též: *aguaruna*; (S01).

awano, m/f., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Aguano; (2) jazyk kmene Aguano (aguanština); (3) příslušné adjektivum (aguanský); viz též: *aguano*; (S01).

axagua, m., i adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Achagua; (2) jazyk kmene Achagua; (3) příslušné adjektivum; viz též: *achagua*; (EA, S03, MM, NET).

ayacaste, m. (1) (Mex, Hond): tykev, dýně (plod); viz též: *ayote*; (DA, RAE). • (2) (xxx): dřevěný hudební nástroj ve tvaru Y; viz též: *ayacaste*; (RAE).

¡ayayau!, citosl. (1) (Bol, Ekv): au!; viz též: *achacháw*; (LM).

¡ay juna!, citosl. (1) (xxx): vyj. různé pocity, především údiv, obdiv, hněv, překvapení; viz též: *ahijuna*; (RAE, MM, AM).

ayocote, m. (1) (Mex): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).

ayotoste, m. (1) (Mex): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).

azarear(se), tr/zvrat. (1) tr. (Guat, Nik): zahanbit někoho; (2) zvrat. (Guat, Nik, Pan): stydět se; viz též: *asarear(se)*; (DA).

azomagado, adj. (1) (xxx), viz: *asomagado*; (AM).

azoqueteado, m. (1) (Ven): hlupák, blbec, vůl; viz též: *azoquetado*; (DA).

azúcar, m. (1) ~ **flor** (Chil): práškový cukr; viz též: *azúcar glass*; (2) ~ **impalpable** (Urug): práškový cukr; viz též: *azúcar glass*; (3) ~ **para decorar** (Ven): práškový cukr; viz též: *azúcar glass*; (4) ~ **para nevar** (Ven): práškový cukr; viz též: *azúcar glass*; (5) ~ **negra**, f. (Arg): tmavý, nerafinovaný cukr; viz též: *azúcar morena*; (6) ~ **mascabado** (Mex): tmavý, nerafinovaný cukr; viz též: *azúcar morena*; (EEA). • (7) ~ **en pan** (Chil): kostkový cukr; viz též: *azúcar en cubitos*; (8) ~ **en pancitos** (Arg, Urug): kostkový cukr; viz též: *azúcar en cubitos*; (DA).

¡azuquita!, citosl. (1) (xxx): výborně, bravo; viz též: *¡azúcar!*; (DMC).

B

babeica, m. (1) (xxx): hlupák, nešika; viz též: *abriboca*; (NET).

babonuco, m. (1) (xxx): kruhová podložka pod předměty nošené na hlavě; viz též: *abonuco*; (MM).

bacalao, m. (1) (xxx): treska z arg. pobřeží; viz též: *abadejo*; (MM).

bagaza, f. (1) (xxx): prostitutka; viz též: *arrastrada*; (NET).

bailar, tr. (1) (Mex, Hond, Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

bailarín, m. (1) ~ **chico** (xxx): chilský pták *Anthus correndera chilensis*; viz též: *agachadera*; (MM).

bajada, f. (1) ~ **de baño** (Chil): koupelnový kobereček; viz též: *alfombra*; (EEA).

bajar, tr. (1) (Hond, Kol, Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

baldosa, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

balero, m. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

bandera, f. (1) (Bol): označení baru, kde se prodává alkoholický nápoj čiča; viz též: *aca*; (LM).

bandola, f. (1) (xxx): koncertní akordeon; viz též: *arrugado*; (NET).

bandurria, f. (1) (xxx): vodní havran; viz též: *acacalote*; (EHA).

banqueta, f. (1) (Mex): péřová příkrývka, peřina; viz též: *acolchado*; (EEA).

banquina, f. (1) (Arg, Par, Urug): postranní pás silnice určený chodcům, cyklistům, nemotorovým vozidlům; viz též: *acotamiento*; (EEA).

barba, f. (1) ~ **fina** (Hond): keř *Baccharis trinervis*; viz též: *alcotán*; (DA).

¡bárbaro!, citosl. (1) (Arg, Bol, Dom, Ekv, Kub, Par, Urug): dobře!, platí!; viz též: *¡ándale!*; (EEA, DA).

batata, f. (1) (xxx): strach, obava; viz též: *arrugue*; (NET).

batida, f. (1) (xxx): donašečství; viz též: *alcagüetería*; (NET).

batidor, m. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

batilana, m/f. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

batilio, m. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

batimento, m. (1) (xxx): donašečství; viz též: *alcagüetería*; (NET).

batir, tr. (1) (xxx): udat, obvinít, prozradit, vyzradit; viz též: *apuntar*; (NET).

batista, m/f. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

batistela, m/f. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

batitú, m. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

beberaje, m. (1) (Kub, Chil): alkoholický nápoj, kořalka; viz též: *alpiste*; (NET).

bebestible, m. (1) (xxx): alkoholický nápoj, kořalka; viz též: *alpiste*; (NET).

bejuco, m. (1) (xxx): viz: *uvilla*; (MM).

bejuqueada, f. (1) (Mex, Hond, Salv, Nik, Ekv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

belinún, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado*, *abombado*; (NET).

beneficiar, tr. (1) (Am): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

beneficios, m., pl. (1) (Urug): zisky, výnosy; viz též: *utilidades*; (EEA, BDE).

berma, f. (1) (Chil): postranní pás silnice určený chodům, cyklistům, nemotorovým vozidlům; viz též: *acotamiento*; (EEA).

betún, m. (1) (xxx): podplacení, úplatek; viz též: *aceite*; (NET).

bicho, m. (1) ~ **colorado** (LaPla): roztoč; viz též: *abuje*; (MM).

bicongo, m. (1) **echarle** ~ (xxx): praktikovat na někom čarodějnictví; viz též: *echarle a alguien agua de chuchumeque en el café*; (DMC).

bija, f. (1) (jvMex, sevHond, Pan, Kub, Dom, Portor, Kol, Ven): oreláník barvířský; viz též: *ururú*, *achioté*; (2) (Hond, Dom): červená hlína; viz též: *achiotillo*; (DA).

bijirita, f. (1) (xxx): skrblik, lakomec; viz též: *aceite*; (DMC).

bintukua, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Arhuaco-ika; (2) příslušné adjektivum; viz též: *arhuaco-ika*; (S03).

birar, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

biromista, m. (1) (xxx): osoba podporující hazardní hry; viz též: *arbolito*; (NET).

bisagara, m/f. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

boa, f. (1) (Hond, Kol, Ven): anakonda; viz též: *anaconda*; (2) ~ **acuática** (xxx): anakonda; viz též: *anaconda*; (MM, BDE). • (3) (Hond): lichotník, pochlebník; viz též: *anaconda*; (DA). • (4) ~ **arco iris** (xxx): tmavožlutý had se šedohnědými pruhy na hřbetě; viz též: *aboma*; (NET).

bocabierta, adj. (1) (xxx): hloupý, opozdilý, zaostávající; viz též: *atrasado*; (NET).

bocacho, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

bocado, m. (1) (xxx): podplacení, úplatek; viz též: *aceite*; (NET).

bochín, m. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea*, *cráneo*; (NET).

bocho, -a, m/f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea*, *cráneo*; (NET).

bocina, m/f. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

bocinazo, m. (1) (xxx): donašečství; viz též: *alcagüetería*; (NET).

bodega, f. (1) (Ven): obchod s potravinami; viz též: *almacén*; (EEA).

boga, m. (1) (xxx): neškolený jurista, pokoutní advokát; viz též: *ave negra*; (RR, NET).

bogólico, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado*, *aboombado*; (NET).

bojote, m., vulg. (1) (Hond): hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

bolearse, zvrat. (1) (xxx): zabloudit; viz též: *apaparse*; (NET).

boleteado, adj. (1) (xxx): zabitý, zavražděný; viz též: *amasijado*; (NET).

boletear, tr. (1) (Arg): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

bólido, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado*, *abombado*; (NET).

bollo, m. (1) (xxx): ženské pohlavní ústrojí; viz též: *alafún*; (DMC).

boludo, m. (1) (xxx): hlupák, nešika; viz též: *abriboca*; (NET).

bombillo, m. (1) (Ven): žárovka; viz též: *ampolleta*; (EEA, BDE).

bombita, f. (1) (Arg, Urug): žárovka; viz též: *ampolleta*; (EEA, BDE).

bonafide, m. (1) (xxx): naiva, hlupáček; viz též: *angelito*; (NET).

borbona, f. (1) (xxx): kytara; viz též: *alambrada*; (NET).

borochi, m. (1) (xxx): velká jihoamerická liška s červenou srstí, na hřbetě černou, *Canis jubatus*; viz též: *aguará*; (MM).

borrarse, zvrat. (1) (xxx): odejít, zvednout kotvy; viz též: *abanicarse*; (NET).

bote, m. (1) (Pan): stopování; viz též: *aventón*; (RAE, DA).

botiquín, m. (1) (Urug): koupelnová skříňka; viz též: *armario*; (EEA).

botón, m. (1) (xxx): policajt, strážník; viz též: *abanico*; (NET).

botonazo, m. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).
botonear, tr. (1) (xxx): udat, obvinít, prozradit, vyzradit; viz též: *apuntar*; (NET).
botoneo, m. (1) (xxx): donašečství; viz též: *alcagüetería*; (NET).
boxeada, f. (1) (Chil): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
boyero, m. (1) (xxx): pták; viz též: *urutí*; (MM).
bragueta, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
brígido, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado, abombado*; (NET).
brigue, m. (1) (Kol): sirka, zápalka; viz též: *alumbrante*; (NET).
brisco, adj. (1) (xxx): hmoosexuální; viz též: *antropófago*; (NET).
brincar, intr. (1) (xxx): naštvat se, rozzlobit se; viz též: *arrebezarse*; (NET).
bruñir, tr. (1) (Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
buche, m. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).
buchón, m. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).
buchonada, f. (1) (xxx): donašečství; viz též: *alcagüetería*; (NET).
buchonear, tr. (1) (xxx): udat, obvinít, prozradit, vyzradit; viz též: *apuntar*; (NET).
¡bueno!, citosl. (1) (Arg, Chil): dobře!, platí!; viz též: *jándale!*; (EEA).
¿bueno?, citosl. (1) (Mex): haló!; viz též: *¿aló?*; (EEA, MS, BDE).
buenudo, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado, abombado*; (NET).
buffarón, adj. (1) (xxx): hmoosexuální; viz též: *antropófago*; (NET).
buitre, adj. (1) (xxx): hmoosexuální; viz též: *antropófago*; (NET).
bullida, f. (1) (Guat): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
buñiga, f. (1) (Salv, Nik): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
burril, m. (1) (Hond, Salv): výkal, lajno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
burro, m. (1) (xxx): hlupák, nevzdělanec; viz též: *analfa*; (NET).
burucha, f. (1) (Hond): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
buscapleitos, m. (1) (xxx): neškolený jurista, pokoutní advokát; viz též: *ave negra*; (RR, NET).
businka, m., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Andoke; (2) jazyk kmene Andke; (3) příslušné adjektivum; viz též: *andoke*; (S03).

C

caballito, m. (1) ~ **del diablo** (Mex): vážka; viz též: *aguacil*; (MM).
caballo, m. (1) ~ **aguililla** (xxx): rychlý kůň; viz též: *aguillillo*; (RR,MM).
cabeza, f. (1) (xxx): inteligent; viz též: *umalo, -la*; (2) ~ **volada** (xxx): zapomětlivec; viz též: *umaturu*; (LM). • (3) ~ **blanca** (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).
cabezón, -a, adj/subst. (1) (xxx): inteligent; viz též: *umalo, -la*; (LM).
cabo, m. (1) (xxx): držgrešle; viz též: *aceite*; (DMC).
cabrearse, zvrat. (1) (xxx): naštvat se, rozzlobit se; viz též: *arrebezarse*; (NET).
cacacha, f. (1) (Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (LM).
cacao, m. (1) ~ **cimarrón** (xxx): pačira vodní; (2) ~ **de monte** (xxx): pačira vodní; (3) ~ **de playa** (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).
cacarela, f. (1) (Arg): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
cacha bola, m. (1) (Bol): naivka, mamlas; viz též: *aopado*; (LM).
cachicamo, m. (1) (Kol, Ven): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).
cachirulo, m. (1) (xxx): naiva, hlupáček; viz též: *angelito*; (NET).
cachito, m. (1) (Guat, Hond, Salv, Nik, Pan): akácie; viz též: *aromo*; (DA).
cacicutu, m. (1) (Kub): oreláník barvířský (achiote); viz též: *achiote*; (XXX).
cacona, f. (1) (Arg, Urug): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
cacuca, f. (1) (Chil): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
cacuy, m. (1) (Arg): noční pták; viz též: *urutaú*; (DA).
cafiaspirínico, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
caga, f. (1) (Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (LM).
cagar, tr. (1) ~ **blandito** (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (2) ~ **pa' dentro** (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
caimán, m. (1) (Arg, Bol): kajman, aligátor; viz též: *aligator*; (DA).

cajheadura, f. (1) (Bol): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

cajuil, m. (1) (xxx): název pro různé druhy stromů známějších pod jménem *caoba* (mahagon); viz též: *acajú*; (MM).

calabaza, f. (1) (xxx): tykev lahvovitá; viz též: *auyama*; (RAE). • (2) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

calamidad, f. (1) ~ **y su perro** (xxx): žena, která si stále na něco stěžuje, aby ji ostatní litovali; viz též: *Anita la huerfanita*; (DMC).

calauchín, m. (1) (Arg): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).

calentadilla, f. (1) (Mex): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

calentón, -ona, adj/subst. (1) (xxx): výbušný, vznětlivý; viz též: *ulumpica*; (LM).

calotear, tr. (1) (LaPla): ukrást, ošidit; viz též: *aliviar*; (NET).

calungo, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

camalote, m. (1) (xxx): vodní hyacint; viz též: *aguapé*; (RAE).

camaque, m. (1) (Bol): andská liška *Dusicyon culpaeus*; viz též: *atoj*; (LM).

caminante, m. (1) (xxx): chilský pták *Anthus correndera chilensis*; viz též: *agachadera*; (MM).

campa, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Ašáninka; (2) jazyk kmene Ašáninka (ašáninkština); (3) příslušné adjektivum (ašáninkský); viz též: *asháninka, ashéninka*; (S01).

campaniya, m/f. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

canalete, m. (1) (Kol): strom *Cordia alliodora*; viz též: *alatrique*; (NET).

canchar, intr. (1) (xxx): zachytit nožem rány protivníka; viz též: *abarajar*; (AM).

candia, f. (1) (Kol): tropická rostlina *Abelmoschus esculentus*; viz též: *angú*; (MS, DA).

candidato, m. (1) (xxx): naiva, hlupáček; viz též: *angelito*; (NET).

canica, f. (1) (Dom): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

canilla, f. (1) ~ **de venado** (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

canillo, m. (1) (xxx): strom; viz též: *uapaké*; (DA).

canoa, f. (1) (xxx): loď; viz též: *acal*; (MM).

cantar, tr. (1) (xxx): udat, obvinít, prozradit, vyzradit; viz též: *apuntar*; (NET).

cañiña, f. (1) (Portor): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

caoba, f. (1) (xxx): mahagon; ► název pro různé druhy stromů; viz též: *acajú*; (MM).

capá, m. (1) (Bol, Per): strom *Cordia alliodora*; viz též: *alatrique*; (NET).

capacho, -a, adj/subst. (1) (xxx): výbušný, vznětlivý; viz též: *ulumpica*; (LM).

capiya, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

cara, f. (1) ¿~ **o ceca?** (Arg): panna nebo orel?; viz též: *¿águila o sol?*; (2) ¿~ **o sello?** (Chil, Ven): panna nebo orel?; viz též: *¿águila o sol?*; (3) ¿~ **o número?** (Urug): panna nebo orel?; viz též: *¿águila o sol?*; (EEA).

carachupa, m. (1) (Bol): nestyda; viz též: *anta*; (LM).

caracolí, m. (1) (xxx): název pro různé druhy stromů známějších pod jménem *caoba* (mahagon); viz též: *acajú*; (MM).

carácter, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

caravanas, f., pl. (1) (Urug): náušnice; viz též: *aros*; (EEA, BDE).

carburadora, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

carca, f. (1) (Per): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

cargar, tr. (1) (Mex, Ven): vzít do náruče, zvednout; viz též: *aupar*; (EEA).

carne, f. (1) **ser importador de ~ para el interior** (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

carnear, tr. (1) (Mex, Nik, Ekv, Per, Bol, Chil, Par, Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

cartucho, m. (1) (Urug): kala, rostlina čeledi áronovité (*Araceae Juss.*); viz též: *alcatraz*; (EEA).

casa, f. (1) ~ **piloto** (Chil): ukázkový, vzorkový dům; viz též: *apartamento*; (EEA).

caserito, m. (1) (xxx): hrnčířík (pták); viz též: *alonsito*; (MM).

casero, m. (1) (xxx): hrnčířík (pták); viz též: *alonsito*; (MM).

caso, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado, abombado*; (NET).

casoriado, adj. (1) (xxx): ženatý, vdaná; viz též: *abotonado*; (NET).

caspera, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

castaño, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (2) ~ **de agua** (xxx): pačira vodní; (3) ~ **de Guayana** (xxx): pačira vodní; (4) ~ **silvestre** (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET). • (5) (Dom, Portor): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).

catabrón, m. (1) (xxx): koš, nádoba, pytel na přenašení předmětů, zvláště na hřbetě zvířete; viz též: *adorote*; (AM).

catanga, f. (1) (Per, Bol, Chil, Arg): chrobák (lid. hovnivál); viz též: *acatanca*; (MM, DA).

catu, m. (1) (Bol): děda, stařec; viz též: *awicho*; (LM).

cayote, m. (1) ~ **en almíbar** (Arg): sladká náplň do zákusků; viz též: *dulce de alcayota*; (EEA).

cayvo, m. (1) (Bol): děda, stařec; viz též: *awicho*; (LM).

cazar, tr. (1) ~ **al vuelo** (Urug): rychle něco pochopit, snadno se zorientovat v rozhovoru; viz též: *agarrar al vuelo*; (EEA).

cebil, m. (1) (xxx): strom *Anadenanthera colubrina*; viz též: *anjico*; (MS, NET).

ceibo, m. (1) ~ **de agua** (xxx): pačira vodní; (2) ~ **de arroyo** (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

cemita, f. (1) (xxx): malý, kulatý a jemný pšeničný chléb; viz též: *acemita*; (RAE).

cencuate, m. (1) (Mex): jedovatý had; viz též: *alicante*; (RAE).

central, m. (1) ~ **de mayoristas** (Ven): ústřední trh, tržnice; viz též: *abasto, central de abastos*; (EEA).

cerotada, f. (1) (hond, Salv, Nik): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

certificado, m. (1) ~ **de nacimiento** (Chil): rodný list; viz též: *acta*; (EEA).

cesta, f. (1) (Mex): koš (v košíkové); viz též: *aro*; (EEA).

cesto, m. (1) (Arg): koš (v košíkové); viz též: *aro*; (EEA).

cha'oié, m., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Andoke; (2) jazyk kmene Andke; (3) příslušné adjektivum; viz též: *andoke*; (S03).

chabón, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado, abombado*; (NET).

chacal, m. (1) (xxx): sladkovodní rak druhu *Cambarellus montezumae* nebo *Cambarellus zempoalensis*; viz též: *acocil*; (AHM).

chacalín, m. (1) (xxx): sladkovodní rak druhu *Cambarellus montezumae* nebo *Cambarellus zempoalensis*; viz též: *acocil*; (AHM).

chacar, tr. (1) (LaPla): ukrást, ošidit; viz též: *aliviar*; (NET).

chacha, f. (1) **irse de** ~ (Bol): jít za školu, ulít se z vyučování; viz též: *achuñarse*; (LM).

chacharse, zvrát. (1) (Bol): jít za školu, ulít se z vyučování; viz též: *achuñarse*; (LM).

chacualole, m. (1) (Mex): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

chafe, m. (1) (xxx): policista, strážník; viz též: *abanicar*; (NET).

chaferola, m. (1) (xxx): policista, strážník; viz též: *abanicar*; (NET).

chafo, m. (1) (xxx): policista, strážník; viz též: *abanicar*; (NET).

champe, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

chanchita, f. (1) (Urug): pokladnička na kovové mince, prasátko; viz též: *alcancia*; (EEA).

chanchito, m. (1) (Arg, Chil): pokladnička na kovové mince, prasátko; viz též: *alcancia*; (EEA).

changarica, f. (1) (Mex): oreláník barvířský (achiote); viz též: *achiote*; (XXX).

chapear, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

chaquetón, m. (1) (Chil): pánský plášť; viz též: *abrigo*; (2) (Chil, Urug): dámský plášť; viz též: *abrigo*; (EEA).

charquito, m. (1) **dar salticos de ~ en** ~ (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

chascas, adj. (← keč.) (1) (Bol): rozcuchaný; viz též: *apasanco*; (LM).

chascón, adj. (← keč.) (1) (Bol): rozcuchaný; viz též: *apasanco*; (LM).

chascoso, adj. (← keč.) (1) (Bol): rozcuchaný; viz též: *apasanco*; (LM).

chascudo, adj. (← keč.) (1) (Bol): rozcuchaný; viz též: *apasanco*; (LM).

chasqui, m. (1) (Bol): nosič nákladů; viz též: *aparapita*; (LM).

chauchón, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado, abombado*; (NET).

chejta, f., vulg. (1) (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM).

cherná, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

¡chévere!, citosl. (1) (Ven): dobře!, platí!; viz též: *¡ándale!*; (EEA).

chiberro, m. (1) **dulce de** ~ (Hond): dýně nebo cedrát naložený v cukru; viz též: *alcitrón*; (RAE, DA).

chicha, f. (1) (Par): nealkoholický nápoj z melasy; viz též: *aloja*; (MM). • (2) ~ **de jora** (Ekv, Per): druh nápoje čiča; viz též: *azua*; (DA).

chícharo, m. (1) (Hond, Dom, Nik, Kub, Mex): hrách; viz též: *alverja, arveja*; (RAE, BDE, DA).

chicharronear, tr. (1) (Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

chichi, adj. (1) (Bol): špinavý, zanedbaný (o osobách); viz též: *apacheta*; (LM).

chichilgüite, m. (1) (Salv): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

chichina, f., hovor. (1) (Hond): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

chichipinze, m. (1) (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

chichipió, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado, abombado*; (NET).

chichirara, adj. (1) (Bol): špinavý, zanedbaný (o osobách); viz též: *apacheta*; (LM).

¡chichiw!, citosl. (1) (Bol): au!; viz též: *achacháw*; (LM).

chicuca, f. (1) (Ven): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

chifarse, tr. (1) (Per): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

chihuahua, f. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

chijlli, adj. (1) (Bol): špinavý, zanedbaný (o osobách); viz též: *apacheta*; (LM).

chila, f. (1) ~ **blanca** (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

chilacayote, m. (1) (xxx): druh dýně (rostlina i plod); viz též: *alcayota*; (2) **dulce de ~** (Mex): sladká náplň do zákusků; viz též: *dulce de alcayota*; (EEA).

chile, m. (1) (Mex): paprička, pálivá paprika; viz též: *ají picante*; (EEA).

chilila, f. (1) (Ven): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

chilla, f. (1) (xxx): druh lišky *Vulves azarae* či *Canis brasiliensis*; viz též: *aguará chai*; (NET).

chimbear, tr. (1) (Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

chimbombó, m. (1) (Mex, Hond): tropická rostlina *Abelmoschus esculentus*; viz též: *angú*; (MS, DA).

chimenea, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

chingolo, m. (1) (xxx): naiva, hlupáček; viz též: *angelito*; (NET).

chingual, m. (1) (Chil): osypky; viz též: *alfombrilla*; (EEA).

chino, m. (1) **tener atrás un ~ en puntillas** (xxx): nosit smůlu, přivolávat to nejhorší; viz též: *aura*; (DMC).

chipuste, m. (1) (Salv): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

chiripuno, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Arabela; (2) jazyk kmene Arabela (arabelština); (3) příslušné adjektivum (arabelský); viz též: *arabela*; (S01).

chirola, f. (1) (Hond): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

chitrulo, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado, abombado*; (NET).

chivarse, zvrat. (1) (xxx): naštvat se, rozzlobit se; viz též: *arrebezarse*; (NET).

choapino, m. (1) (Chil): rohožka; viz též: *alfombra*; (EEA).

chochí, m. (1) (Arg): noční pták; viz též: *urutaí*; (DA).

choniár, tr. (1) (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

chorear, tr. (1) (LaPla): ukrást, ošidit; viz též: *aliviar*; (NET).

chorlito, m. (1) (xxx): naiva, hlupáček; viz též: *angelito*; (NET).

chorrear, tr. (1) (LaPla): ukrást, ošidit; viz též: *aliviar*; (NET).

chugua, f. (1) (Kol): melok hlíznatý; ► rostlina i hlíza; viz též: *ulluco*; (DA).

chullpa, adj/subst. (1) (Bol): děda, stařec; viz též: *awicho*; (LM).

chulo, m. (1) (xxx): sup antilský; viz též: *aura*; (MM).

chuña, f. (1) **hacer la ~** (Bol): jít za školu, ulít se z vyučování; viz též: *achuñarse*; (LM).

chuño, m. (1) (Bol): silák, borex; viz též: *ancu*; (2) **irse al ~** (Bol): jít za školu, ulít se z vyučování; viz též: *achuñarse*; (LM).

chupatierra, m. (1) (xxx): vodní havran; viz též: *acacalote*; (EHA).

chupe, m. (1) (Mex, Arg, Urug, Hond): alkoholický nápoj, kořalka; viz též: *alpiste*; (NET).

chupi, m/f. (1) f., vulg. (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM). • (2) m. (Arg, Par, Urug): alkoholický nápoj, kořalka; viz též: *alpiste*; (NET).

chupila, f., vulg. (1) (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM).

churrete, m. (1) (Per): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

cica, f. (1) (Dom): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

cidracayote, m. (1) (xxx): druh dýně (rostlina i plod); viz též: *alcayota*; (EEA).

cierre, m. (1) ~ **mágico** (Ven): suchý zip; viz též: *abrojo*; (EEA).

ciprés, m. (1) ~ **Moctezuma** (xxx): vodní cypřiš, mex. cypřiš, Moctezumův cypřiš; viz též: *ahuehuete*; (RAE, AHM, MM, BDE).

clavar, tr. (1) (Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

cochinito, m. (1) (Mex): pokladnička na kovové mince, prasátko; viz též: *alcancia*; (EEA).

cochino, -na, adj. (1) (Bol): špinavý; viz též: *aca*; (LM).

cocinar, tr. (1) (xxx): zabít, zavraždit; viz též: *amasijar*; (NET).

coco, m. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

cocoloba, f. (1) (Nik): hroznovec obecný; viz též: *uva caleta, ubero*; (DA).

cocuyo, m. (1) (xxx): brouk, druh světlušky; viz též: *alúa*; (MM).

codeguín, m. (1) (xxx): trouba, hlupák, pitomec; viz též: *atrasado*; (NET).

codeguín, m. (1) (xxx): trouba, hlupák; viz též: *abombado*; (NET).

codo, m. (1) (xxx): držgrešle; viz též: *aceite*; (DMC).

coima, f. (1) (Mex, Hond, Nik, Kost, Pan, Ekv, Chil, Par, Per, Arg, Urug, Kol, Bol): podplacení, úplatek; viz též: *aceite*; (NET).

coiquer, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Awá; (2) jazyk kmene Awá; (3) příslušné adjektivum; viz též: *awá*; (S03).

cojín, m. (1) ~ **de sellos** (Mex): poduška na namáčení známek; viz též: *almohadilla*; (EEA).

cojnete, m. (1) (Mex): poduška na namáčení známek; viz též: *almohadilla*; (EEA).

cojón, m. (1) ~ **de puerco** (Salv): druh stromu; viz: *utzupec*; (DA).

cola, f. (1) **pedir** ~ (Ven): stopovat; (2) **dar la** ~ (Ven): vzít stopaře, svézt stopaře; viz též: *aventón*; (EEA).

colado, m. (1) (Chil): dětská výživa; viz též: *alimento*; (EEA).

colchonear, intr. (1) (xxx): lenořit, flákat se; viz též: *atorrar*; (NET).

colila, adj. (1) (Bol): špinavý, zanedbaný (o osobách); viz též: *apacheta*; (LM).

colinito, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).

colino, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).

coloradillo, m. (1) (Hond): malý strom s bílými květy; *Vismis mexicana*; viz též: *achiotillo*; (2) (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

comer, tr. (1) (Ekv): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~ **se una corvina** (výchEkv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA). • (3) ~ **como un mulo** (xxx): hodně jíst; viz též: *anormal*; (DMC).

cometa, f. (1) (Arg, Urug): podplacení, úplatek; viz též: *aceite*; (NET).

comida, f. (1) ~ **para bebé** (Arg): dětská výživa; viz též: *alimento*; (EEA).

comisión, f. (1) (xxx): podplacení, úplatek; viz též: *aceite*; (NET).

componedor, m. (1) ~ **de batea** (xxx): usmiřovatel; viz též: *apagafuego*; (DMC).

compota, f. (1) (Ven): dětská výživa; viz též: *alimento*; (EEA).

computadora, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

comunidad, f. (1) ~ **de vecinos** (Chil): sdružení nájemníků; viz též: *asociación de vecinos*; (EEA).

conana, m. (1) (szArg): kámen; viz též: *cutana*; (DA).

consorcio, m. (1) ~ **de vecinos** (Arg): sdružení nájemníků; viz též: *asociación de vecinos*; (EEA).

contacto, m. (1) (Mex): suchý zip; viz též: *abrojo*; (EEA).

contestar, tr. (1) ~ **el teléfono** (Arg, Urug): vzít telefon; viz též: *atender (el teléfono)*; (EEA).

Controlaría, f. (1) ~ **General de la República** (Chil, Mex, Ven): Nejvyšší kontrolní úřad; viz též: *Auditoría General de la Nación*; (EEA).

conurbano, m. (1) (Arg): předměstí, okrajové části města; viz též: *afueras*; (EEA).

convertir, tr. (1) ~ **en chanfaina** (Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

copas, f., pl. (1) a ~ (xxx): náhodně, znenadání; viz též: *acopas*; (AM).

copera, f. (1) (Arg, Urug, Kol): žena, která baví hosty výčepu při popíjení; viz též: *alternadora*; (NET).

copropietario, m. (1) ~ **s de un edificio** (Urug): sdružení nájemníků; viz též: *asociación de vecinos*; (EEA).

coqueada, f. (1) (Bol): porce listů koky zpracovávaná v ústech na kuličku; viz též: *aculli*; (LM).

coqueador, m. (1) (Bol): osoba navyklá žvýkat listy koky; viz též: *acullicador*; (LM).

coquear, intr. (1) (Bol, Chil, Arg, Per): žvýkat listy koky; viz též: *aacullicar*; (LM).

coqueo, m. (1) (Bol): porce listů koky zpracovávaná v ústech na kuličku; viz též: *aculli*; (LM).

coquero, m. (1) (Bol): osoba navyklá žvýkat listy koky; viz též: *acullicador*; (LM).

coral, m. (1) (Par): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

corales, m., pl. (1) (Arg): fuchsie; viz též: *aljaba*; (MM).

coralillo, m. (1) (Nik): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

coralitos, m., pl. (1) (Arg): fuchsie; viz též: *aljaba*; (MM).

corchetera, f. (1) (Chil): sešivačka; viz též: *abrochadora*; (EEA).

cordones, m., pl. (1) (Arg, Chil, Š, Urug, Ven): tkaničky (do bot); viz též: *agujeta*; (EEA).

corí, m. (1) (Ven): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

corneta, f. (1) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěd; viz též: *alca*; (NET).

coroniya, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

corral, m. (1) ~ **de abasto** (LaPlat): místo, kde se poráží dobytek k okamžitému prodeji; viz též: *abasto*; (AM).

corredor, m. (1) (Ven): maklér; viz též: *agente inmobiliario*; (2) ~ **de bienes raíces** (Mex): maklér; viz též: *agente inmobiliario*; (3) ~ **propiedades** (Chil): maklér; viz též: *agente inmobiliario*; (EEA).

correveidile, m. (1) (xxx): průjem; viz též: *andar del timboal tambo*; (DMC).

corvejón, m. (1) (Salv): vodní pták; viz též: *ahuizote*; (DA).

coscoso, adj. (1) (Bol): špinavý, zanedbaný (o osobách); viz též: *apacheta*; (LM).

cotorra, f. (1) (Portor): strom *Alchornea latifolia*; viz též: *achiotillo*; (DA).

cotoso, adj/subst. (1) m. (Bol): naivka, mamlas; (2) adj. přiblblý, naivní; viz též: *aopado*; (LM).

cotúa, f. (1) ~ **agujita** (Ven): vodní pták; viz též: *ahuizote*; (DA).

cotudo, adj/subst. (1) m. (Bol): naivka, mamlas; (2) adj. přiblblý, naivní; viz též: *aopado*; (LM).

coyote, m. (1) **negro** ~ (xxx): strom *Vitex mollis*; viz též: *agüilote*; (MS, NET).

cráneo, adj/subst. (1) (xxx): inteligent; viz též: *umalo, -la*; (LM).

crispín, m. (1) (Arg): noční pták; viz též: *urutaí*; (DA).

croqueta, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

crucito, m. (1) (Hond): keř *Baccharis trinervis*; viz též: *alcotán*; (DA).

cuacha, f. (1) (Mex): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

cuadrado, m. (1) (xxx): hlupák, nevzdělanec; viz též: *analfa*; (NET).

cuaiker, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Awá; (2) jazyk kmene Awá; (3) příslušné adjektivum; viz též: *awá*; (S03).

cuajachote, m. (1) (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

cuaquier, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Awá; (2) jazyk kmene Awá; (3) příslušné adjektivum; viz též: *awá*; (S03).

cubano, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *arandela*; (DMC).

cuchara, f. (1) **media** ~ (Mex): přidavač, pomocný zedník; viz též: *ayudante de albañil*; (EEA).

cuchi, adj. (1) (Bol): špinavý, zanedbaný (o osobách); viz též: *apacheta*; (LM). • (2) m. (Bol): strom; viz též: *urundel*; (DA).

cucusa, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

cuelga, f. (1) (xxx): dárek k jmeninám nebo jiné příležitosti; viz též: *ahorca*; (MM).

cuera, f. (1) (Per, Bol): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

cuervo, m. (1) ~ **de agua** (xxx): malý brodivý pták *Tantalus mexicanus*; viz též: *acalote*; (2) (xxx): sup antilský; viz též: *aura*; (MM).

cuí, m. (1) (xxx): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (XXX).

cuidado, m. (1) ~ **con los callos** (xxx): stejně to udělám; viz též: *abrir, abre que va*; (DMC).

cuita, f. (1) (Mex, Nik, Hond, Kost, Pan): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

culebra, m. (1) (Guat, Hond, Salv): lichteník, pochlebník; viz též: *anaconda*; (DA).

cullu, m. (1) (xxx): tvrdohlavec, umíněnc; viz též: *uma turu*; (LM).

cundango, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

cuota, f. (1) **autopista de** ~ (Mex): spoplatněná dálnice; viz též: *autopista*; (EEA).

cúpula, f. (1) (xxx): o hlavě: palice, makovice, kokos; viz též: *azotea, cráneo*; (NET).

cura, m. (1) (Ven): avokád, hruškovec přelahodný; viz též: *aguacate*; (RAE).

curaca, f. (1) (Per): ryba; viz též: *alpargata*; (DA).

curiango, m. (1) (xxx): lelek šedočelý (*Nyctidromus albicollis*); viz též: *aguatacamino*; (RR).

curiyú, m. (1) (xxx): anakonda; viz též: *anaconda*; (MM, BDE).

curupáy, m. (1) (xxx): strom *Anadenanthera colubrina*; viz též: *anjico*; (MS, NET).

cusu, m. (1) (Bol): děda, stařec; viz též: *awicho*; (LM).

cusubé, m. (1) (xxx): sladkost ze škrobu, vody, cukru a vaječ; viz též: *ahogagato*; (AM).
cusuco, m. (1) (Kol, Salv): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).
cuxub, m. (1) (Mex): oreláník barvířský (achiote); viz též: *achiote*; (XXX).
cuyotomate, m. (1) (xxx): strom *Vitex mollis*; viz též: *agüilote*; (MS, NET).

D

¡dale!, citosl. (1) (Urug): dobře!, platí!; viz též: *¡ándale!*; (EEA).
dante, m. (1) (xxx): pedofil; viz též: *ambidextro*; (NET).
dar, tr. (1) ~ **camotillo** (Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~ **chapeta** (zápEkv): zabít; viz též: *ultimar*; (3) ~ **chicharrón** (Mex, Guat, Hond, Salv, Portor, Ekv): zabít; viz též: *ultimar*; (4) ~ **cran** (Mex): zabít; viz též: *ultimar*; (5) ~ **cuello** (Mex): zabít; viz též: *ultimar*; (6) ~ **el vire** (Ekv): zabít; viz též: *ultimar*; (7) ~ **guiso** (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (8) ~ **juan** (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (9) ~ **lo mismo Juana que Chana** (Hond, Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (10) ~ **matacán** (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (11) ~ **matica de café** (Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (12) ~ **mecha** (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (13) ~ **merengue** (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (14) ~ **pan** (Guat): zabít; viz též: *ultimar*; (15) ~ **volantín** (Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (16) ~ **vuelta** (Per): zabít; viz též: *ultimar*; (17) ~ **le el agua** (Guat, Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (18) ~ **le el bajo** (Chil): zabít; viz též: *ultimar*; (19) ~ **le su pasaporte** (Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (20) ~ **jabón** (Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (21) ~ **meme** (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA). • (22) ~ **artículo** (xxx): zajímat se o někoho; podporovat někoho; viz též: *apunte*; (RAE, RR, NET). • (23) ~ **le tupido** (xxx): zbit někoho ze všech sil; viz též: *asco (darle sin asco)*; (NET).
dechar, tr. (1) (xxx): udat, obvinít, prozradit, vyzradit; viz též: *apuntar*; (NET).
dedo, m. (1) **echar** ~ (Kol): stopovat; viz též: *aventón*; (RAE, DA). • (2) **hacer** ~ (Arg, Chil, Urug): stopovat; viz též: *aventón*; (EEA). • (3) (xxx): udavač, donašeč, zrádce, dohazovač, kuplíř, zvěď; viz též: *alca*; (NET).
dejar, tr. (1) ~ **el pegao** (Portor): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
demanda, f. (1) **presentar una** ~ (Mex, Urug): podat žádost; viz též: *acta*; (EEA).
demandar, tr. (1) (Urug): podat žádost; viz též: *acta*; (EEA).
departamento, m. (1) (Arg, Chil, Mex, Ven): byt; (2) ~ **modelo** (Arg): ukázkový, vzorkový dům; (3) ~ **muestra** (Mex): ukázkový, vzorkový dům; (4) ~ **piloto** (Chil): ukázkový, vzorkový dům; viz též: *apartamento*; (EEA).
¡de pinga!, citosl. (1) (Ven): dobře!, platí!; viz též: *¡ándale!*; (EEA).
desaparecer, tr. (1) (Mex, Hond, Nik, Dom, Per, Bol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
desarmador, m. (1) (Mex): šroubovák; viz též: *atornillador*; (EEA).
descalar, tr. (1) (Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
deschavar, tr. (1) (xxx): udat, obvinít, prozradit, vyzradit; viz též: *apuntar*; (NET).
descocotar, tr. (1) (Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
descoñetar, tr. (1) (Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
desgraciarse, zvrat. (1) (Dom, Arg, Chil): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
desgrilar, tr. (1) (LaPla): ukrást, ošidit; viz též: *aliviar*; (NET).
desinflarse, zvrat. (1) (xxx): leknout se, polekat se; viz též: *abatarse*; (NET).
desmayarse, intr./zvrat. (1) intr., hovor. (xxx): chrnět, spát; viz též: *apoliyar*; (2) zvrat. (xxx): spát, chrápat; viz též: *atorrar*; (NET).
despachar, tr. (1) (xxx): zabít, zavraždit; viz též: *amasijar*; (NET).
despalillar, tr. (1) (Portor): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
destazar, tr. (1) (Hond, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
detalle, m. (1) **ahí está el** ~ (xxx): v tom je podstata věci; ► je to titul filmu zesnulého mex. herce *Cantiflase*; viz též: *ahí*; (DMC).
día, m. (1) ~ **sándwich** (Urug): protáhnout si volno, slavít modré pondělí; viz též: *agarrarse el fin de semana largo*; (EEA).
difuntear, tr. (1) (Mex, Guat, Hond, Arg): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
diñar, tr. (1) (Kub): dát; viz též: *aliñar*; (DMC).
doblar, tr. (1) (Guat, Hond, Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
dolobu, adj. (1) (xxx): hloupý, nechápavý; viz též: *abombado*; (NET).

dolorosa, f. (1) (xxx): účet v restauraci; viz též: *adicción*; (NET).
domada, f. (1) (Hond): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
draculear, tr. (1) (xxx): vylekat, postrašit; viz též: *achicar*; (NET).
dragoneante, m. (1) (xxx): proutník, donchuán; viz též: *afilador*; (NET).
dragonear, tr. (1) (Urug): flirtovat, dvořit se; viz též: *afilarse*; (NET).
drogui, m. (1) (xxx): alkoholický nápoj, kořalka; viz též: *alpiste*; (NET).
dulcamara, f. (1) (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (NET).
dulciamarga, f. (1) (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (NET).

E

echar(se), tr/zvrat. (1) tr/zvrat. (Mex, Kub, port, Kol, Chil, Hond, Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~ **al pico** (sevKol): zabít; viz též: *ultimar*; (3) ~ **polvo** (Portor): zabít; viz též: *ultimar*; (4) ~**se al buche** (Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (5) ~**se pico** (xxx): zabít; viz též: *ultimar*; (6) ~**se al plato** (Mex): zabít; viz též: *ultimar*; (7) ~**se al pico** (Hond, Nik, Kub, Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
eirá, m. (1) (xxx): velká jihoamerická liška s červenou srstí, na hřbetě černou, *Canis jubatus*; viz též: *aguará*; (MM).
elevadores, m., pl. (1) ~ **eléctricos** (Mex): elektrické ovládání oken; viz též: *alzavidrios eléctrico*; (RR, EEA).
embalado, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).
embichado, adj. (1) (Arg): o poranění zvířat: pln červů, muších larev; viz též: *abichado*; (AM).
emborrachadora, f. (1) (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (NET).
embroncarse, zvrat. (1) (xxx): naštvat se, rozzlobit se; viz též: *arrebezarse*; (NET).
empacho, m. (1) **quebrar el** ~ (Hond): v léčitelství: masírovat žaludek a páteř dětí trpících zácpou nebo zánětem tenkého střeva; viz též: *alforcear*; (MM).
enfriar, tr. (1) (Mex, Nik, Kol, Portor, Per, Bol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
engabinar, tr. (1) (Portor): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
engalochado, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).
engrapadora, f. (1) (Mex, Urug, Ven): sešívačka; viz též: *abrochadora*; (EEA).
enhuerarse, zvrat. (1) (xxx): stát se zbytečným; pokazit se; viz též: *ahuerarse*; (AM).
enojón, -ona, adj/subst. (1) (xxx): výbušný, vznětlivý; viz též: *ulumpica*; (LM).
epacigüil, m. (1) (Mex): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).
epacina, f. (1) (Hond, Salv): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).
escoba, f. (1) ~ **dura** (xxx): rostlina *Sida rhombifolia*; viz též: *afata*; (NET).
espalillar, tr. (1) (Portor): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
espino, m. (1) (Per, Arg, Chil): akácie; viz též: *uña de gato*; (2) ~ **blanco** (Portor): akácie; viz též: *aromo*; (DA).
¡está bien!, citosl. (1) (Arg, Chil): dobře!, platí!; viz též: *¡ándale!*; (EEA).
estar, tr. (1) ~ **en carne (viva)** (xxx): být na mizině; viz též: *(estar) atrás*; (DMC).
estírar, tr. (1) (Nik, Bol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
estreñado, adj. (1) (xxx): lakomý; viz též: *artritis*; (DMC).
estrolada, f. (1) (Arg, Urug): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
excretas, f., pl. (1) (xxx): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

F

faenear, tr. (1) (Bol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
fe, f. (1) **con ~ y ardor** (Kub): celým srdcem; viz též: *alma*; (DMC).
felpudo, m. (1) (Š, Arg, Chil, Urug, Ven): rohožka; viz též: *alfombra*; (EEA).
feta, f. (1) (xxx): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
fete, m. (1) (Dom): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
fiana, f. (1) (xxx): policisté, policie; viz též: *azulejos*; (DMC).
fiebre, f. (1) ~ **aftosa** (xxx): slintavka; viz též: *aftosa*; (XXX).
fisto, adj. (1) **ser ~** (Kub): být vybíravý; viz též: *algodón*; (DMC).
fistol, m. (1) (Mex): sponka, špendlík do vázanky; viz též: *alfiler*; (EEA).

flor, f. (1) ~ **amarilla** (Mex, Ven): strom *Tabebuia chrysantha*; viz též: *araguaney*; (RAE, DA).
flumbear, tr. (→ angl. to *fumble*) (1) (xxx): vypadnout z rukou; viz též: *amantequillarse*; (DMC).
foco, m. (1) (Mex): žárovka; viz též: *ampolleta*; (EEA, BDE).
fosforito, adj/subst. (1) (xxx): výbušný, vznětlivý; viz též: *ulumpica*; (LM).
fregadón, adj. (1) (xxx): nešťastný, ubohý; viz též: *amoladón*; (AHM).
fregar, tr. (1) (Ven, Mex): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
fruta, f. (1) ~ **confitada** (Chil): zavařená, kandovaná ovoce; viz též: *abrillantada*; (2) ~ **crystalizada** (Mex): zavařená, kandovaná ovoce; (EEA). • (3) (Mex): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA). • (4) ~ **de pan** (Nik, Kost, Pan, Ven): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
fucsia, f. (1) (Arg): fuchsie; viz též: *aljaba*; (MM).
fueteada, f. (1) (Nik, Kostar): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
fufú, m. (1) (Kub): kaše z banánů; viz též: *angú*; (RAE, NET).
fula, f. (1) (Portor): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
fumigar, tr. (1) (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

G

gabán, m. (1) (Arg, Urug): pánský plášť; viz též: *abrigo*; (2) (Arg): dámský plášť; viz též: *abrigo*; (EEA).
gabinete, m. (1) ~ **de baño** (Mex, Ven): koupelnová skříňka; viz též: *armario*; (EEA).
gae, m., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Andoa; (2) jazyk kmene Andoa; (3) příslušné adjektivum; viz též: *andoa*; (S01).
galembó, m. (1) (xxx): sup antilský; viz též: *aura*; (MM).
gallinazo, m. (1) (xxx): sup antilský; viz též: *aura*; (MM).
ganancias, f., pl. (1) (xxx): zisky, výnosy; viz též: *utilidades*; (EEA, BDE).
gancho, m. (1) (Mex): háček, jehla na háčkování; viz též: *aguja de crochet*; (EEA).
garaballo, m. (1) (Mex): vážka; viz též: *aguacil*; (MM).
garabato, m. (1) (Mex, Arg): akácie; viz též: *uña de gato*; (DA).
garrapetero, m. (1) (xxx): kukačka; viz též: *aní*; (MM).
garroteada, f. (1) (Guat, Nik, Kost, Ekv, Bol, Per, Par): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
garrotiza, f. (1) (Mex, Ekv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
gato, m. (1) ~ **eyra** (xxx): velká jihoamerická liška s červenou srstí, na hřbetě černou, *Canis jubatus*; viz též: *aguará*; (MM).
gato, m. (1) **los ~s y la jara** (xxx): policisté, policie; viz též: *azulejos*; (DMC).
gavilán, m. (1) ~ **calzado** (xxx): druh sokola *Spizaetus ornatus*; viz též: *aguilucho*; (MM).
gay, m., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Andoa; (2) jazyk kmene Andoa; (3) příslušné adjektivum; viz též: *andoa*; (S01).
gillette, f. (1) (Arg): holicí strojek (mechanický, se žiletkou); viz též: *afeitadora*; (EEA).
golpiá, f. (1) (Dom): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
golpiza, f. (1) (Am): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
gombo, m. (1) (Dom): tropická rostlina *Abelmoschus esculentus*; viz též: *angú*; (MS, DA).
gombó, m. (1) (Kol): tropická rostlina *Abelmoschus esculentus*; viz též: *angú*; (MS, DA).
gozco, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).
gracia, f. (1) (Mex): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
guacamayo, m. (1) ~ **azul** (xxx): papoušek *Anodorhynchus glaucus*; viz též: *arará*; (DA).
guitacamino, m. (1) (xxx): lelek šedočelý (*Nyctidromus albicollis*); viz též: *aguatacamino*; (RR).
gualacate, m. (1) (SevAm): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).
guangá, f. (1) (xxx): viz: *uangá*; (MS).
guapén, m. (1) (Kub, Dom): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
guapinol, m. (1) (xxx): tropický strom *Hymenaea courbaril*; viz též: *anime*; (RAE, NET).
guardar, tr. (1) ~ **lugar** (Arg, Urug): držet místo; viz též: *agarrar lugar*; (2) ~ **puesto** (Ven): držet místo; viz též: *agarrar lugar*; (EEA).
guaro, m. (1) (Kol): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).
guatín, m. (1) (Kol, Ekv): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

guayaba, f. (1) (Am): kvajáva (strom); (2) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, portor, Kol, Ven, Ekv, Per, Bol, Chil, Par, Arg): kvajava (plod); viz též: *arasá*; (RAE).

guayabón, m. (1) ~ **de montaña** (Hond): malý strom s bílými květy; *Vismis mexicana*; viz též: *achiotillo*; (DA).

guía, f. (1) ~ **de despacho** (Chil): stvrzenka, potvrzení o přijetí; viz též: *acuse de recibo*; (EEA).

güili, m. (1) (xxx): keř *Myrcianthes pseudo-mato*; viz též: *alpamato*; (2) ~ **blanco** (xxx): keř *Myrcianthes mato*; viz též: *alpamato*; (MM, NET).

güimo, -a, m/f. (1) (Portor): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

güinche, m. (1) (xxx): jeřáb, zdvihadlo, naviják; viz též: *aagüinche*; (AM, JD).

guisar, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

güitoto, m. (1) (xxx): kmen Huitoto; viz též: *uitoto*; (S01).

gurucha, f. (1) (Hond): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

H

hácana, f. (1) (xxx): silný strom; viz též: *ácana*; (MM).

hacer, tr. (1) ~ **upa** (Arg): vzít do náruče, zvednout; viz též: *aupar*; (EEA).

hacer, tr. (1) ~ **bosta** (Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~ **el mandado** (Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (3) ~ **(la) boleta** (Arg): zabít, zavraždit; viz též: *ultimar*, *amasijar*; (4) ~ **moco** (Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (5) ~ **pomada** (Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (6) ~ **torta** (Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (7) ~ **bolsa** (Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (8) ~ **cagar** (Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (9) ~ **cruces** (Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (10) ~ **pelota** (Bol, Arg, Urug): zabít; viz též: *ultimar*; (11) ~ **zaranda** (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA). • (12) ~ **bolsa** (xxx): dát výprask, ztlouct někoho; viz též: *amasijar*; (NET). • (13) ~ **un sándwich** (Chil): protáhnout si volno, slavit modré pondělí; viz též: *agarrarse el fin de semana largo*; (EEA).

hacha, f. (1) ~ **y machete** (Kub): machr, vševěda; viz též: *achero*; (DMC).

halaco, m. (1) (xxx): ubohý, vyhublý a špinavý člověk nebo zvíře; viz též: *alaco*; (MM).

hamchi, m. (1) (xxx), viz: *anchi*; (MS).

hanchi, m. (1) (xxx), viz: *anchi*; (MS).

hediondo, -a, adj/subst. (1) adj/subst. (xxx): výbušný, vznětlivý; viz též: *ulumpica*; (LM). • (2) **la** ~ (xxx): vězeňská strava; viz též: *apestosa*; (DMC).

helado, m. (1) ~ **de agua** (xxx): typická zmrzlina ze sev. Argentiny; viz též: *achilata*; (2) ~ **japonés** (xxx): typická zmrzlina ze sev. Argentiny; viz též: *achilata*; (NET).

hibia, f. (1) (Kol): melok hlíznatý; viz též: *ulluco*; (DA).

hierba, f. (1) ~ **pelada** (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (2) ~ **mora** (Kol, Ekv): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (NET, DA).

higuerón, m. (1) (xxx): fikus obrovský; viz též: *araguato*; (MM).

hoja, f. (1) ~ **de la estrella** (xxx): početná skupina bylin, trav; (2) ~ **de anis** (xxx): početná skupina bylin, trav; viz též: *anisillo*; (MM, NET).

¿holá?, citosl. (1) (Arg): haló!; viz též: *¿aló?*; (EEA, MS, BDE).

hombrillo, m. (1) (Ven): postranní pás silnice určený chodům, cyklistům, nemotorovým vozidlům; viz též: *acotamiento*; (EEA).

horco, m. (1) ~ **mato** (Arg): keř *Myrcianthes mato*; viz též: *alpamato*; (MM, NET).

hornerillo, m. (1) (xxx): hrnčířík (pták); viz též: *alonsito*; (MM).

hornero, m. (1) (xxx): hrnčířík (pták); viz též: *alonsito*; (MM).

huacacara, f. (1) (Per): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

huasca, f. (1) (Bol): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

huasqueada, f. (1) (Bol): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

huasqueadura, f. (1) (Bol): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

hucha, f. (1) (Per): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

hucucha, f. (1) (xxx): viz: *ucucha*; (MS).

huelido, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).

huilco, m. (1) (xxx): strom *Anadenanthera colubrina*; viz též: *anjico*; (MS, NET).

huisache, m. (1) (Mex, Salv): akácie; viz též: *aromo*; (DA).

hüizote, m. (1) (xxx): vodní pták; viz též: *ahuizote*; (DA).

hulpo, m. (1) (xxx): viz: *ulpo*; (Ms).
hunche, m. (1) (xxx), viz: *anchi*; (MS).
huyama, f. (1) (xxx): tykev lahvovitá; viz též: *auyama*; (RAE).

I

ibahái, m. (1) (xxx): viz: *ubajay*; (MS).
ibáhai, m. (1) (xxx): viz: *ubajay*; (MS).
ibahay, m. (1) (xxx): viz: *ubajay*; (MS).
ibajái, m. (1) (xxx): viz: *ubajay*; (MS).
ibájai, m. (1) (xxx): viz: *ubajay*; (MS).
igualama, f. (1) (xxx): strom *Vitex mollis*; viz též: *agüilote*; (MS, NET).
ijka, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Arhuaco-ika; (2) příslušné adjektivum; viz též: *arhuaco-ika*; (S03).
ika, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Arhuaco-ika; (2) příslušné adjektivum; viz též: *arhuaco-ika*; (S03).
imbiriçu, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).
imulla, f., vulg. (1) (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM).
inmolar, tr. (1) (xxx): přesvědčit druhého, aby zaplatil za oběd nebo večeři; viz též: *amolara*; (DMC).
instancia, f. (1) **presentar una** ~ (Chil): podat žádost; viz též: *acta*; (EEA).
Intendencia, f. (1) (Arg, Urug): radnice; viz též: *Alcaldía*; (EEA).
interiores, m., pl. (1) (Chil): hovězí vnitřnosti; viz též: *achuras*; (EEA).
interruptor, m. (1) (Arg, Chil, Š, Urug aj.): vypínač; viz též: *apagador*; (EEA).

J

jácana, f. (1) (xxx): silný strom; viz též: *ácana*; (MM).
jaguarondo, m. (1) (Mex): kočkovitá šelma; viz též: *ulamá*; (MM).
jalada, f. (1) (Per): stopování; viz též: *aventón*; (RAE, DA).
jamar, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
jampatu, f., vulg. (1) (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM).
janiwa, m. (1) (xxx): tvrdohlavec, umínělec; viz též: *uma turu*; (LM).
jatoba, m. (1) (xxx): tropický strom *Hymenaea courbaril*; viz též: *anime*; (RAE, NET).
jelinjoche, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).
jilguero, m. (1) (xxx): stehlík; viz též: *ulincho*; (LM).
joder, tr. (1) (Hond, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
jolón, m. (1) (xxx): koš, nádoba, pytel na přenášení předmětů, zvláště na hřbetě zvířete; viz též: *adorote*; (AM).
jubato, m. (1) (xxx): velká jihoamerická liška s červenou srstí, na hřbetě černou, *Canis jubatus*; viz též: *aguará*; (MM).
jueche, m. (1) (Mex): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).
juego, m. (1) ~ **de aceitera y vinagrera** (Ven): stojánek, nádoby na olej a ocet; viz též: *aceitera*; (EEA).
julajú, m. (1) (Portor): hula-hop; ► obruč i hra; viz též: *ula ula*; (DA).
jumbacá, f. (1) (Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
jumbarayú, m. (1) (Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
juscu, f., vulg. (1) (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM).

K

karikari, m. (1) (vých a zápBol): akácie; viz též: *uña de gato*; (DA).
kawesqar, m. (1) (Andy): téměř vymřelý ind. kmen; viz též: *alacalufe*; (EA).
kisambaeri, m. (1) (xxx): ind. jazyk a kmen; viz též: *amarakaeri*; (S01).
koatá, f. (1) (xxx): chápan pavoučí, opice pavoučí; viz též: *arañamona*; (RR).
k'uzub, m. (1) (Mex): oreláník barvířský (achiote); viz též: *achiote*; (XXX).

kwaiker, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Awá; (2) jazyk kmene Awá; (3) příslušné adjektivum; viz též: *awá*; (S03).

L

lágrima, f. (1) ~s de Job (xxx): tráva; viz též: *acacoyol*; (MM).

lambeculos, m. (1) (Mex, Hond, Salv, Nik, Per, Bol, Arg, Urug): lichotník, pochlebník; viz též: *anaconda*; (DA).

lamber, tr. (1) (Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

lamparita, f. (1) (Arg): žárovka; viz též: *ampolleta*; (EEA, BDE).

langosta, f. (1) ~ de río (xxx): sladkovodní rak druhu *Cambarellus montezumae* nebo *Cambarellus zempoalensis*; viz též: *acocil*; (AHM).

largar, tr. (1) (výchBol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

laurel, m. (1) ~ blanco (Bol, Per, Ven): strom *Cordia alliodora*; viz též: *alatrique*; (2) ~ negro (Bol, Per): strom *Cordia alliodora*; viz též: *alatrique*; (NET). • (3) (xxx): keř *Myrcianthes pseudo-mato*; viz též: *alpamato*; (MM, NET).

lavacaras, m. (1) (Hond, Dom): lichotník, pochlebník; viz též: *anaconda*; (DA).

lengua, f. (1) ~ de vaca (Hond, Nik): keř *Baccharis trinervis*; viz též: *alcotán*; (DA).

leñada, f. (1) (Arg): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

levantar, tr. (1) ~ el tubo (Arg, Urug): vzít telefon; viz též: *atender (el teléfono)*; (EEA).

levantavidrios, m. (1) ~ eléctrico (Arg, Urug): elektrické ovládání oken; viz též: *alzavidrios eléctrico*; (RR, EEA).

libreta, f. (1) ~ de casamiento (Arg, Urug): oddací list; viz též: *acta*; (2) ~ de familia (Chil): oddací list; viz též: *acta*; (EEA).

lican-antay, m. (1) (Andy): ind. kmen žijící v regionu Atacama; viz též: *atacameño*; (EA).

limpiapié, m. (1) (Chil): rohožka; viz též: *alfombra*; (EEA).

limpiar, tr. (1) ~ el pico (Portor): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

linterna, f. (1) (xxx): brouk, druh světlušky; viz též: *alúa*; (MM).

lipacina, f. (1) (Hond): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).

lirio, m. (1) (xxx): plumérie, strom *Plumeria rubra*; viz též: *alelí*; (RR).

lisa, f. (1) (Bol): melok hlíznatý; ► rostlina i hlíza; viz též: *ulluco*; (DA).

liwi, m. (1) (Bol): hubeňour, neduživec; viz též: *ancu*; (LM).

liwiliwi, m. (1) (Bol): hubeňour, neduživec; viz též: *ancu*; (LM).

llevar, tr. (1) ~se en la golilla (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~(se) al baile (Mex): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

lijlla, f. (1) (Bol): obdélníkový kus pevné barevné tkaniny; viz též: *aguayo*; (2) (Bol): pestrobarevná tkanina, nejčastěji z ovčí vlny; viz též: *aguayo*; (LM).

lobo, m. (1) ~ colorado (xxx): velká jihoamerická liška s červenou srstí, na hřbetě černou, *Canis jubatus*; viz též: *aguará*; (2) ~ de crin¹ (xxx): velká jihoamerická liška s červenou srstí, na hřbetě černou, *Canis jubatus*; viz též: *aguará*; (3) ~ de crin² (xxx): druh lišky (*Chrysocyon brachyurus*); viz též: *aguará guazú*; (4) ~ rojo (xxx): druh lišky (*Chrysocyon brachyurus*); viz též: *aguará guazú*; (MM). • (5) (xxx): druh lišky *Vulves azarae* či *Canis brasiliensis*; viz též: *aguará chaí*; (NET).

locote, m. (1) (svArg, Par): paprička, čili paprika; viz též: *ají*; (MM).

locoto, -a, adj/subst. (1) adj/subst. (xxx): výbušný, vznětlivý; viz též: *ulumpica*; (LM). • (2) m. (Bol, Per): paprička, čili paprika; viz též: *ají*; (MM).

loja, f. (1) (Par): nealkoholický nápoj z melasy; viz též: *aloja*; (MM).

loro, m. (1) (xxx): papoušek; viz též: *uritu*; (MM).

luego, adv. (1) **luego**, **luego** (Mex): hned; už to bude; viz též: *ahora*; (EEA).

luz, f. (1) **Luz Mala** (xxx): bludička; viz též: *Ailén Mulelo*; (DML).

M

macaneada, f. (1) (Hond, Salv, Nik, Guat): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

maceteada, f. (1) (Hond): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

machete, m. (1) (Arg): tahák (ve škole); viz též: *acordeón*; (RAE, EEA).

machigua(s), f., i pl. (1) (Mex): voda na opláchnutí; viz též: *atecate*; (AM).
machigües, f., pl. (1) (Mex): voda na opláchnutí; viz též: *atecate*; (AM).
machuque, m. (1) (Bol): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
Macuil-tonaleque, m., pl. (1) (xxx): azt. božstvo; viz též: *Ahuiateteo*; (S04).
Macuiltonaleque, m., pl. (1) (xxx): azt. božstvo; viz též: *Ahuiateteo*; (S04).
madama, f. (1) (Š): majitelka nevěstince, bordeldáma; viz též: *abadesa*; (MM).
madrota, f. (1) (Mex): majitelka nevěstince, bordeldáma; viz též: *abadesa*; (MM).
madrugar, tr. (1) (Mex, Guat, Nik, Pan): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
maina, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Ačuar; (2) jazyk kmene Ačuar (ačuarština); (3) příslušné adjektivum (ačuarský); viz též: *achuar*; (S01).
majada, f. (1) (Bol): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
mal, m. (1) ~ **de puna** (Bol): akutní horská nemoc; viz též: *apunamiento*; (LM).
malhayar, tr. (1) (Hond): velmi si něco přát; viz též: *amalayar*; (DA).
malvavisco, m. (1) **falso** ~ (xxx): rostlina *Sida rhombifolia*; viz též: *afata*; (NET).
mamar, tr. (1) (Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
mamboretá, f. (← guar.) (1) (Bol, Arg, Urug): kudlanka nábožná; viz též: *usamico*; (MM, DA).
manchador, m. (1) (Hond): malý strom s bílými květy; *Vismis mexicana*; viz též: *achiotillo*; (DA).
mandar, tr. (1) ~ **al cajón** (Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~ **al papayo** (Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (3) ~ **al plato** (Guat): zabít; viz též: *ultimar*; (4) ~ **(se) al otro potrero** (Guat): zabít; viz též: *ultimar*; (5) ~ **para el otro lado** (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (6) ~ **a calacas** (Mex): zabít; viz též: *ultimar*; (7) ~ **al tacho** (Arg): zabít; viz též: *ultimar*; (8) ~ **se al otro lado** (Guat, Pan, Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
mango, m. (1) ~ **bajito** (xxx): snadno získaná cenná věc; viz též: *aguacate bajito*; (AM).
manteca, f. (1) ~ **vegetal** (Par): avokád, hruškovec přelahodný; viz též: *aguacate*; (RAE).
mañaso, -sa, m/f. (1) (Bol): prodavač masa; viz též: *aychariche*; (LM).
mapén, m. (1) (Kub): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
mapuche, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Mapuče (Araukánc); (2) příslušné adjektivum (araukánský); viz též: *araucano*; (MM).
mapurito, m. (1) (Kol): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).
máquina, f. (1) ~ **de afeitar** (Arg, Chil, Urug): holicí strojek (elektrický); viz též: *afeitadora*; (EEA).
rasuradora, f. (1) (Mex): holicí strojek (elektrický); viz též: *afeitadora*; (EEA).
maquisapa, f. (1) (xxx): chápan pavoučí, opice pavoučí; viz též: *arañamona*; (RR).
marañón, m. (1) (xxx): název pro různé druhy stromů známějších pod jménem *caoba* (mahagon); viz též: *acajú*; (MM).
marbella, f. (1) (Kub): vodní pták; viz též: *ahuizote*; (DA).
marimonda, f. (1) (xxx): chápan pavoučí, opice pavoučí; viz též: *arañamona*; (RR).
marimono, f. (1) (xxx): chápan pavoučí, opice pavoučí; viz též: *arañamona*; (RR).
mariposa, f. (1) ~ **blanca** (xxx): rostlina *Hedychium coronarium*; viz též: *ámbar*; (MM, NET).
marrocar, tr. (1) (xxx): zhromažďovat peníze, šetřit, hodně vydělávat; viz též: *amarrocar*; (MS).
mashco, m. (1) (xxx): ind. jazyk a kmen; viz též: *amarakaeri*; (S01).
masterchar, m. (← kreditní karta *master charge*) (1) (xxx): ženské pohlavní ústrojí; ► narážka na to, čím si žena může vydělávat; viz též: *alafún*; (DMC).
matagallinas, m. (1) (Dom): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (DA).
matagusano, m. (1) (xxx): keř *Atamisquea emarginata*; viz též: *altamisque*; (MM).
matapiojos, m. (1) (Chil, Kol): vážka; viz též: *aguacil*; (MM).
mato, m. (1) ~ **colorado** (Portor): keř *Myrcianthes mato*; viz též: *alpamato*; (MM, NET).
matuasto, m. (1) (Arg): druh ještěrky; viz: *ututo*; (DA).
mau, m. (1) špatný, zlý člověk; (2) ser caracañal de ~ (xxx): být špatný, zlý člověk; viz též: *aura*; (DMC).
mazamorra, f. (1) (xxx): kaše; viz též: *api*; (RAE). • (2) (xxx): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).
mazapán, m. (1) (Guat, Hond): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
mboma, f. (1) (xxx): velký silný americký had; viz též: *aboma*; (NET).
meca, f. (1) (Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA, LM).
mecateada, f. (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

mecatiza, f. (1) (Mex): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
mechado, adj. (1) **estar** ~ (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (2) **estar** ~ **como el dulce de guayaba**, (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
melloco, m. (← keč. *millucu*) (1) (xxx): melok hlíznatý; ► rostlina i hlíza; viz též: *ulluco*; (DA).
menudencias, f., pl. (1) (Par): hovězí vnitřnosti; viz též: *achuras*; (EEA).
mercadito, m. (1) (Urug): obchod s potravinami; viz též: *almacén*; (EEA).
mercado, m. (1) (Mex): ústřední trh, tržnice; viz též: *abasto*, *central de abastos*; (2) ~ **central** (Arg, Chil, Urug): ústřední trh, tržnice; viz též: *abasto*, *central de abastos*; (EEA).
merenguear, tr. (1) (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
merrey, m. (1) (xxx): název pro různé druhy stromů známějších pod jménem *caoba* (mahagon); viz též: *acajú*; (MM).
mesa, f. (1) (xxx): rozsáhlá náhorní rovina; viz též: *altiplano*; (MM).
mesada, f. (1) (xxx): rozsáhlá náhorní rovina; viz též: *altiplano*; (MM).
meseta, f. (1) (xxx): rozsáhlá náhorní rovina; viz též: *altiplano*; (MM).
mezcla, f. (1) **se acabó la** ~ (xxx): to už je konec; to už se nebude opakovat; viz též: *acabar*; (DMC).
¡miéchica!, citosl. (1) (Chil): hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
miércole, m., i citosl. (1) m. (Arg): výkal, hovno; viz též: *aca*; (2) ¡ ~!, citosl. (Pan): hovno!; viz též: *aca*; (RAE, DA).
miesca, f. (1) (Arg): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
milloco, m. (1) (Ekv): melok hlíznatý; viz též: *ulluco*; (DA).
mina, f. (1) (xxx): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
minca, f. (1) (Bol, Per): vzájemná výpomoc; viz též: *aini*; (EA, LM).
minga, f. (1) (Ekv, Bol, Per): vzájemná výpomoc; viz též: *aini*; (EA, LM).
miscua, f. (1) (Mex): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
moco, m. (1) **waca** ~ (Bol): prodavač masa; viz též: *aychariche*; (LM).
mojar, tr. (1) **no mojes que no hay quien planche** (Per): jen si moc nevyskakuj; na to nemáš; viz též: *arrugar*; (AM).
moje, m. (1) ~ **crudo** (xxx): ostrá omáčka; viz též: *aguají*; (RAE, AM).
molle, m. (1) (xxx): středoamerický strom, z jehož plodů se vyrábí druh nápoje *chicha*; viz též: *aguaribay*; (RAE).
moñinga, f. (1) (Kub, Portor): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
moquette, m. (1) (Arg, Urug): koberec zakrývající celou podlahu; viz též: *alfombra de pared a pared*; (EEA).
morera, f. (1) ~ **trepadora** (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara* L.); viz též: *adela*; (NET).
morir, intr. (1) ~ **el cacho** (xxx): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~ **los codos** (xxx): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
movida, f. (1) (Urug): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
múcura, f. (1) (Per): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).
mula, m. (1) (xxx): tvrdohlavec, umíněnc; viz též: *uma turu*; (LM).
mulita, f. (1) (Bol, Ekv, Urug, Arg): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).
Municipalidad, f. (1) (Arg, Chil): radnice; viz též: *Alcaldía*; (EEA).
múñiga, f. (1) (Pan, Per): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
murui-muinane, m. (1) (xxx): kmen Huitoto; viz též: *uitoto*; (S01).

N

nalga, f. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (2) ~ **pálida** (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
namú, m. (1) (Portor): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).
¡nanaw!, citosl. (1) (Bol): óóó; to je ale hezké!; viz též: *jananaw!*; (LM, JG).
nanzote, m. (1) (Hond): malý strom s bílými květy; *Vismis mexicana*; viz též: *achiotillo*; (DA).
natema, f. (1) (xxx): rostlina s omamujícími účinky (*Banisteriopsis campi*); viz též: *ayahuasca*; (MS).
nejayote, m. (1) (Mex): kalná, páchnoucí voda, ve které se namáčela kukuřice; viz též: *atuga*; (AM).
nepi, m. (1) (xxx): rostlina s omamujícími účinky (*Banisteriopsis campi*); viz též: *ayahuasca*; (MS).
nido, m. (1) ~ **de abeja** (xxx): ozdoba oděvu ve tvaru plástve; viz též: *avispero*; (MM).

nota, f. (1) ~ **de entrega** (Mex, Urug): stvrzenka, potvrzení o přijetí; viz též: *acuse de recibo*; (2) ~ **de remisión** (Mex): stvrzenka, potvrzení o přijetí; viz též: *acuse de recibo*; (EEA).
notequemes, f. (1) (Mex): chňapka (v kuchyni); viz též: *agarradera*; (EEA).

Ñ

ñampiar, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
ñaña, f. (1) (Hond, Nik, Kost): výkal, exkrement; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñapindá, m. (1) (Par, svArg, Urug): akácie; viz též: *uña de gato*; (DA).
ñaupa, adj/subst. (1) (Bol): děda, stařec; viz též: *awicho*; (LM).
ñawpa, adj/subst. (1) (Bol): děda, stařec; viz též: *awicho*; (LM).
ñeñe, m. (1) (Hond, Nik): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñesc, m. (1) (xxx): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñex, m. (1) (Pan): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñinga, f. (1) (Pan, Kub, Dom, Portor): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñisca, f. (1) (Nik, Salv): výkal, exkrement; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñola, f. (1) (Kol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñoña, f. (1) (Portor, Ven, Ekv): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñungo, m. (1) (Salv): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
ñusa, f. (1) (Nik): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

O

obalamo, m. (1) (xxx): strom *Vitex mollis*; viz též: *agüilote*; (MS, NET).
obonucué, m. (1) (xxx): člen sekty *ñañigo*; viz též: *anacúe*; (DMC).
ocra, f. (1) (Guat, Hond, Salv): tropická rostlina *Abelmoschus esculentus*; viz též: *angú*; (MS, DA).
oculto, m. (1) (Par): malý hlodavec *Ctenomys brasiliensis*; viz též: *anguyá tutú*; (MM).
¿oigo?, citosl. (1) (Urug): haló!; viz též: *¿aló?*; (EEA, MS, BDE).
ojada, f. (1) (xxx): vikýř, světlík; viz též: *aojada*; (AM).
ojota, f. (1) (Kol, Ekv, Per, Pol, Chil, Par, Arg, Urug): sandál; viz též: *usuta*; (DA).
¡ok!, citosl. (1) (Arg, Chil, Mex, Ven): dobře!, platí!; viz též: *jándale!*; (EEA).
okra, f. (1) (xxx): tropická rostlina *Abelmoschus esculentus*; viz též: *angú*; (MS, DA).
oloco, m. (1) (Kol, Ekv): melok hlíznatý (rostlina), viz: *ulluco*; (2) (Kol, Ekv): hlíza z meloku, viz: *ulluco*; (DA).
olluco, m. (1) (Per, Ekv): melok hlíznatý (rostlina), viz: *ulluco*; (2) (Kol, Ekv): hlíza z meloku, viz: *ulluco*; (DA).
onoto, m. (1) (Kol, Ven): oreláník barvířský (*achiote*); viz též: *achiote*; (DA).
onza, f. (1) **¿qué ~s?** (Hond, Salv): čus!; ► pozdrav mezi mláďými kamarády; viz též: *¿qué uñas?*; (DA).
opa, m. (1) (Bol): naivka, mamlas; (2) (Bol): natvrdlý, mentálně opožděný člověk; (3) ~ **parado** (Bol): naivka, mamlas; (4) ~ **zapallo** (Bol): naivka, mamlas; viz též: *aopado*; (LM).
opete, m. (1) (Bol): naivka, mamlas; (2) (Bol): natvrdlý, mentálně opožděný člověk; viz též: *aopado*; (LM).
oponcio, m. (1) (Bol): naivka, mamlas; viz též: *aopado*; (2) (Bol): natvrdlý, mentálně opožděný člověk; viz též: *aopado*; (LM).
¡órale!, citosl. (1) (Mex): dobře!, platí!; viz též: *jándale!*; (EEA).
oreja, f. (1) (xxx): ucho (hrnce); viz též: *agarradera*; (EEA).
organillo, m. (1) (xxx): malá foukací harmonika; viz též: *armónica*; (MM).
oriental, m/f. (1) (xxx): Uruguayec; viz též: *uruguayo*, -a; (BDE, DA).
oripopo, m. (1) (xxx): sup antilský; viz též: *aura*; (MM).
orozuz, m. (1) (Guat, Hond, Nik, Kost): viz: *uruzul*; (DA).
otoronca, viz: *uturunco*; (MS).
otoronco, m. (1) (szArg): viz: *uturunco*; (MS, DA).
otoroncu, viz: *uturunco*; (MS).
oyama, f. (1) (xxx): tykev lahvovitá; viz též: *ayama*; (RAE).

oyamel, m. (1) (xxx): název řady mex. srkovitých stromů, jedlí apod.; viz též: *abeto*; (MM).
oyanza, f. (1) (Chil): pozvání; viz též: *uyanza*; (MM).

P

pachanguero, adj/subst. (1) adj. (xxx): opilý, namazaný; viz též: *alcobiche*; (DA). • (2) m. (Hond): notorický opilec, mazavka; viz též: *alcoholista*; (MM, DA).
pacuí, m. (1) (Arg): noční pták; viz též: *urutaú*; (DA).
pagua, f. (1) (Cub): avokád, hruškovec přelahný; viz též: *aguacate*; (RAE).
pailero, m. (1) (US): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
pajarito, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aaviador, culero, aceite*; (DMC, DA).
pájaro, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC). • (2) ~ **víbora** (Bol): vodní pták; viz též: *ahuizote*; (DA).
pajuil(a), m/f. (1) (xxx): název pro různé druhy stromů známějších pod jménem *caoba* (mahagon); viz též: *acajú*; (MM).
Palacio Municipal, m. (1) (Mex): radnice; viz též: *Alcaldía*; (EEA).
paleto, m. (1) (Pan): strom a plod; viz též: *uapaké*; (DA).
pallilo, m. (1) ~ **de crochet** (Chil): háček, jehla na háčkování; viz též: *aguja de crochet*; (EEA). • (2) (Chil): jehlice, pletací drát; viz též: *aguja de tejer*; (EEA, BDE).
pallar, tr. (1) (Bol): sklízet; viz též: *apallar*; (LM).
palmar, tr. (1) (Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
palo, m. (1) ~ **bobo** (Am): olše; viz též: *aliso*; (MM). • (2) ~ **de boya tetón** (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET). • (3) ~ **de pan** (Portor): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
palta, f. (1) (Arg, Bol, Chil, Ekv, Per, Urug): avokád, hruškovec přelahný; viz též: *aguacate*; (RAE).
pampa, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Mapuče (Araukánec); (2) příslušné adjektivum (araukánský); viz též: *araucano*; (MM).
pan, m. (1) **buen** ~ (Dom, Ven): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (2) **juan** ~ (Dom): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (3) ~ **de árbol** (Per): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (4) ~ **de fruta** (Dom): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
pana, f. (1) (Dom, Portor): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
panapén, m. (1) (Dom, Portor): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
pandisho, m. (1) (Per): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).
papalisa, f. (1) (Per, Bol): melok hlíznatý; ► rostlina i hlíza; viz též: *ulluco*; (DA).
papalón, m. (1) (Hond, Salv, Nik): hroznovec obecný; viz též: *uva caleta, ubero*; (DA).
paparrón, m. (1) (Mex, Salv): hroznovec obecný; viz též: *uva caleta, ubero*; (DA).
papaturro, m. (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): hroznovec obecný; viz též: *uva caleta, ubero*; (DA).
papeles, m., pl. (1) **mojársele los** ~ (xxx): ztratit dobrou pověst; viz též: *altarito*; (DMC).
papilla, f. (1) (Arg, Mex): dětská výživa; viz též: *alimento*; (EEA).
pardillo, m. (1) (Ven): strom *Cordia alliodora*; viz též: *alatrique*; (NET).
parecer, tr. (1) ~ **Billy Grajam** (Kub/US): ten, kdo čeká, co mu dají; viz též: *alma*; (2) ~ **Pedro Harapos** (xxx): špatně se oblékat; viz též: *parecer un perro de agua maltratado*; (3) **de cerca parece y de lejos lo es** (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
pargo, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (2) ~ **y cubereta** (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
parguela, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
parquear, tr. (1) (Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
parra, f. (1) ~ **real de Judea** (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara L.*); viz též: *adela*; (NET).
partido, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
partir, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~ **el carapacho** (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (3) ~ **la madre** (Mex, Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
pasar, tr. (1) ~ **a tabaco** (zápBol): zabít; viz též: *ultimar*; (2) ~ **al papayo** (Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (3) ~ **la cuenta** (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (4) ~ **por la chágara** (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

pasconear, tr. (1) (Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

pastel, m. (1) (Chil): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

patero, adj/subst. (1) (xxx): opilý, namazaný; viz též: *alcobiche*; (DA). • (2) m. (Hond, Salv): notorický opilec, mazavka; viz též: *alcoholista*; (MM, DA).

pato, m. (1) ~ **aguja** (Hond, Nik, Kost, Kol, Ekv, Bol): vodní pták; viz též: *ahuizote*; (2) ~ **ciego** (Mex): vodní pták; viz též: *ahuizote*; (3) ~ **víbora** (Bol): vodní pták; viz též: *ahuizote*; (DA).

patrocinar, tr. (1) (xxx): držet nad někým ochrannou ruku; viz též: *apadrinar*; (M01).

psyché, m. (1) (Mex): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).

peaje, m. (1) **autopista (con)** ~ (Chil): spoplatněná dálnice; viz též: *autopista*; (EEA).

peludo, m. (1) (Arg, Urug): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).

penca, f. (1) (Guat, Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

pendientes, m., pl. (1) ~ **de la reina** (Arg): fuchsie; viz též: *aljaba*; (MM).

pendón m. (1) ~ (**de chichería**) (Bol): označení baru, kde se prodává alkoholický nápoj čiča; viz též: *aca*; (LM).

peón, m. (1) (Mex, Urug): přídavač, pomocný zedník; viz též: *ayudante de albañil*; (EEA).

pepenar(se), tr/zvrat. (1) (Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

pepepá, m. (1) (xxx): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).

pepepán, m. (1) (Ekv): chlebovník obecný; viz též: *árbol del pan*; (DA).

pepo, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).

pera, f. (1) (Ven): avokád, hruškovec přeladný; viz též: *aguacate*; (RAE).

pereza, f. (1) (Ven): lenochod; viz též: *ái*; (MM).

perezoso, m. (1) (xxx): lenochod; viz též: *ái, unau*; (MM).

perica, f. (1) (xxx): nůž, břitva; viz též: *aguja*; (M01).

perico, m. (1) ~ **ligero** (xxx): lenochod; viz též: *ái*; (MM).

pericote, m. (1) (Pan): strom a plod; viz též: *uapaké*; (DA).

periquiado, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).

perro, m. (1) ~ **cangrejero** (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (2) ~ **crespo** (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (3) ~ **de los aztecas** (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (4) ~ **jíbaro** (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (5) ~ **mudo** (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (6) ~ **pelón** (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

perrito, m. (1) ~ **de chihuahua** (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

pescar, tr. (1) ~ **un resfriado** (Chil, Mex): nastydnout, dostat rýmu; viz též: *agarrar un resfriado*; (2) ~ **al vuelo** (Arg, Chil, Mex): rychle něco pochopit, snadno se zorientovat v rozhovoru; viz též: *agarrar al vuelo*; (EEA).

petaqueada, f. (1) (Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

petateada, f. (1) (Hond, Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

petatear, tr. (1) (Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

petipúa, f. (1) (Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Kub, Dom, Portor, Ven, Bol): hrách; viz též: *alverja*; (RAE, DA).

petitorio, m. (1) **presentar un** ~ (Arg, Chil, Urug, Ven): podat žádost; viz též: *acta*; (EEA).

petit-pois, m. (1) (Ven): hrášek; viz též: *arveja*; (EEA, BDE, DA).

picar, tr. (1) ~ **dinero** (xxx): žádat peníze bez úmyslu je vrátit; viz též: *aborde*; (DMC).

pichana, f. (1) (xxx): rostlina *Sida rhombifolia*; viz též: *afata*; (NET).

pichi, m. (1) (Arg): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).

picure, m. (1) (xxx): pálivé koření; viz též: *upia*; (MM).

picuro, m. (1) (Per): agutí, hlodavec *Dasyprocta punctata*; viz též: *agutí*; (DA).

pihuel, m. (1) (xxx): druh sokola *Spizaetus ornatus*; viz též: *aguilucho*; (MM).

pija, f. (1) (Hond, Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

pijchar, intr. (1) (Bol): žvýkat listy koky; viz též: *aacullicar*; (LM).

pijcheada, f. (1) (Bol): porce listů koky zpracovávaná v ústech na kuličku; viz též: *aculli*; (LM).

pijchear, intr. (1) (Bol): žvýkat listy koky; viz též: *aacullicar*; (LM).

pijcho, m. (1) (Bol): porce listů koky zpracovávaná v ústech na kuličku; viz též: *aculli*; (LM).

pijeada, f. (1) (Guat, Hond, Salv, Nik): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

pijiada, f. (1) (Hond, Salv, Nik): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

pila, f. (1) (Dom): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

pileta, f. (1) (Arg, Urug, Dom, Bol, Par): sportovní bazén; viz též: *alberca*; (EEA).

piliar, tr. (1) (Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

pillar, tr. (1) ~ **desprevenido** (Chil): zastihnout nepřipraveného; viz též: *agarrar desprevenido*; (2) ~**le el gusto** (Chil): přijít něčemu na chuť; viz též: *agarrar*; (EEA).

pimiento, m. (1) (Am): paprička, čili paprika; viz též: *ají*; (MM).

pinabete, m. (1) (xxx): název řady mex. srkovitých stromů, jedlí apod.; viz též: *abeto*; (MM).

pintamozo, m. (1) (Pan): malý strom *Vismia baccifera*; viz též: *achiotillo*; (DA).

piña, f. (1) (xxx): ananas; viz též: *achupalla*, *ananá*; (2) (xxx): voňavý druh ananasu; viz též: *abacachí*; (MM). • (3) (Salv): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

pio, m. (1) (xxx): viz: *uspib*; (MS).

piojillo, m. (1) (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

piojito, m. (1) (Arg): noční pták; viz též: *urutaú*; (DA).

pipí, m. (1) (Arg): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).

pipiniar, tr. (1) (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

piragua, m. (1) **estar al borde de** ~ (xxx): být v kritické situaci; chodit po tenkém ledě; viz též: *aura*; (DMC).

pisacorbatas, m. (1) (Mex, Ven): sponka, špendlík do vázanky; viz též: *alfiler*; (EEA).

pista, f. (1) **tener** ~ (Kub): být dobře oblečen; viz též: *algo*; (DMC).

pistero, m. (1) (Guat): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

pitahaya, f. (1) (xxx): kaktusovitá rostlina; viz též: *agorero*; (MM).

pitear, tr. (1) (Chil): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

plátano, m. (1) ~ **pintón** (Kol): zralý banán; viz též: *amarillo*; (RAE).

plumón, m. (1) (Chil): péřová přikrývka, peřina; viz též: *acolchado*; (EEA).

pocha, f. (1) (Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

pochoclo, m. (1) (xxx): popkorn z kukuřice nebo *maicilla* s cukrem nebo medem; viz též: *alboroto*; (RAE).

poir, m. (1) (Hond): akácie; viz též: *aromo*; (DA).

pombo, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

poneca, f., hovor. (1) (Hond): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

poosíoho, m., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Andoke; (2) jazyk kmene Andke; (3) příslušné adjektivum; viz též: *andoke*; (S03).

popa, f. (1) **echar** ~ (xxx): druh dětské hry; viz též: *aprietacañuto*; (AM, DA).

popis, m. (1) (Guat): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

popó, m. (1) (Arg, Guat, Kol, Mex, Urug, Nik, Ekv, Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

poro, m. (1) (Mex): pórek; viz též: *ajoporro*; (EEA).

pororó, m. (1) (xxx): popkorn z kukuřice nebo *maicilla* s cukrem nebo medem; viz též: *alboroto*; (RAE).

porra, f. (1) (Ekv): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

pórtico, m. (1) (Chil): branka (ve sportu); viz též: *arco*; (EEA).

póster, m. (1) (Chil): plakát, reklama; viz též: *afiche*; (EEA).

prendedor, m. (1) (Chil, Urug): sponka, špendlík do vázanky; viz též: *alfiler*; (EEA).

provisión, f. (1) (Urug): obchod s potravinami; viz též: *almacén*; (EEA).

puche, m. (1) (Salv): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

puchi, m. (1) (Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

puf, m. (1) (Guat): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

puí, m. (1) (Ven): strom *Tabebuia chrysantha*; viz též: *araguaney*; (RAE, DA).

pukina, m. (1) (xxx): viz: *uropukina*; (MM).

pumacua, f. (1) (Mex): orelánik barvířský (achiote); viz též: *achiote*; (DA).

pumpo, m. (1) (Mex): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

pumpunjuche, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

pupú, m. (1) (Hond, Salv, Nik, Kost, Pan, Dom, Ven): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

Q

quebrar, tr. (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Pan, Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (2) **~le el culo** (Guat, Hond, Nik, Kuv): zabít; viz též: *ultimar*; (3) **quebrárselo** (Guat): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

quelluncho, m. (1) (xxx): stehlík; viz též: *ulincho*; (LM).

quelqueri, m. (1) (Bol): falešný advokát; viz též: *alcamari*; (LM).

quena, m. (1) (xxx): tvrdohlavec, umínělec; viz též: *uma turu*; (LM).

quepi, m. (1) (Bol): balík věcí zabalených do látky nošený na zádech; viz též: *apachico*; (LM).

quepichana, m. (1) (Bol): balík věcí zabalených do látky nošený na zádech; viz též: *apachico*; (LM).

quepirapita, m. (1) (Bol): nosič nákladů; viz též: *aparapita*; (LM).

quepiri, m. (1) (Bol): nosič nákladů; viz též: *aparapita*; (LM).

queru, f., vulg. (1) (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM).

quina, f. (1) **~ de la tierra** (xxx): kub. strom *Picrammia pentandra*; viz též: *aguedita*; (MM).

quingombó, m. (1) (Portor, Kol): tropická rostlina *Abelmoschus esculentus*; viz též: *angú*; (MS, DA).

quirihillo, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

quirquincho, m. (1) (Andy): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).

quisa, m. (1) (Bol): děda, stařec; viz též: *awicho*; (LM).

quitilipi, m. (1) (xxx): viz: *urucureá*; (MM).

R

raca, f., vulg. (1) (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM).

racacha, f. (1) (Per, Ven): trvalka *Arracacia xanthorrhiza*; viz též: *arracacha*; (RAE, DA, NET).

raid, m. (1) **pedir un ~** (Mex): stopovat; (2) **dar un ~** (Mex): vzít stopaře, svézt stopaře; viz též: *aventón*; (EEA).

raja, f. (1) (Mex): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

rala, f. (1) (Kub, Kol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

ralada, f. (1) (Kub): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

ranchulera, f. (1) (Hond): malý strom s bílými květy; *Vismis mexicana*; viz též: *achiotillo*; (DA).

raspar, tr. (1) (Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

rastrillo, m. (1) (Mex): holicí strojek (mechanický, se žiletkou); viz též: *afeitadora*; (EEA).

reata, f. (1) (Hond): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

rebusque, m. (1) (xxx): překupník; viz též: *alberto*; (HB).

recibo, m. (1) **~ de entrega** (Urug): stvrzenka, potvrzení o přijetí; viz též: *acuse de recibo*; (EEA).

remito, m. (1) (Arg): stvrzenka, potvrzení o přijetí; viz též: *acuse de recibo*; (EEA).

rentar, tr. (1) (Mex): pronajmout; viz též: *arrendar*; (EEA, BDE).

resfriarse, zvrat. (1) (Arg): nastydnout, dostat rýmu; viz též: *agarrar un resfriado*; (EEA).

reventada, f. (1) (Salv, Nik): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

reventar, tr. (1) (Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

reyerta, f. (1) (xxx): ženské pohlavní ústrojí; viz též: *alafún*; (DMC).

riata, f. (1) (Hond, Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

rififi, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).

rocote, m. (1) (Bol, Kol, Par, Per): paprička, čili paprika; viz též: *ají*; (MM).

rocoto, m. (1) (Bol, Kol, Ekv, Per): paprička, čili paprika; viz též: *ají*; (MM).

rompequijadas, x. (1) (xxx): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

romper, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (2) **~ la madre** (Mex, Guat): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

rompesaragüey, m. (1) **darse un pase con ~** (xxx): zbavit se uřknutí pomocí bazalky; viz též: *albahaca*; (DMC).

rondín, m. (1) (xxx): malá foukací harmonika; viz též: *armónica*; (MM).

ruba, f. (1) (Kol): melok hlíznatý; viz též: *ulluco*; (DA).

rucú, m. (1) (Guayany): oreláník barviřský (achiote); viz též: *achiote*; (XXX).

runa, m. (1) **~ uturunco** (szArg): bájná bytost; viz: *uturunco*; (DA).

S

- sabino, -a**, m/f. (1) (xxx): vodní cypřiš, mex. cypřiš, Moctezumův cypřiš; viz též: *ahuehuete*; (RAE, AHM, MM, BDE).
- sacagrapas**, m. (1) (Nik, Pan, Ven, Ekv, Per): rozešíváčka; viz též: *uña*; (DA).
- sacar**, tr. (1) ~ **la gandinga** (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- sacasebo**, m., despekt. (1) (Hond): lichotník, pochlebník; viz též: *anaconda*; (DA).
- sacha**, m. (1) ~ **mato** (xxx): keř *Myrcianthes mato*; viz též: *alpamato*; (MM, NET).
- saco**, m. (1) (Urug): plášť; viz též: *abrigo*; (EEA).
- sacoleado**, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).
- sacón**, m. (1) (Urug): dámský plášť; viz též: *abrigo*; (EEA).
- saguaipé**, m/f. (1) m. (Per): motolice jaterní, parazit dobytka; viz též: *alicuya*; (2) f. (xxx): viz: *uncaca*; (MM).
- saimirí**, m. (1) (xxx): viz: *uistití*; (MM).
- ¡sale y vale!**, citosl. (1) (Mex): dobře!, platí!; viz též: *¡ándale!*; (EEA).
- sampaguabas**, m/f. (1) (Kost): hlupák, blbec; viz též: *aguacates*; (DA).
- santa crucino**, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Aguanó; (2) jazyk kmene Aguanó (aguanština); (3) příslušné adjektivum (aguanšský); viz též: *aguanó*; (S01).
- ¡saoco!**, citosl. (1) (xxx): výborně, bravo; viz též: *¡azúcar!*; (DMC).
- saptolón**, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).
- saramagullón**, m. (1) (Mex): vodní pták; viz též: *ahuízote*; (DA).
- sarapión**, m. (1) (Š, Arg, Chil, Mex, Urug, Ven aj.): osypky; viz též: *alfombrilla*; (EEA).
- sarnilla**, f. (1) (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).
- sayonara**, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
- seguro**, m. (1) (Mex): zavírací špendlík; viz též: *alfiler*; (RAE, EEA).
- selastraga**, m. (1) (xxx): homosexuál; viz též: *aceite*; (DMC).
- sembrar**, tr. (1) **sembrárselo de un solo pijazo** (Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (2) **sembrárselo de un solo vergazo** (Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- semigae**, m., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Andoa; (2) jazyk kmene Andoa; (3) příslušné adjektivum; viz též: *andoa*; (S01).
- semita**, f. (1) (xxx): malý, kulatý a jemný pšeničný chléb; viz též: *acemita*; (RAE).
- sentar(se)**, tr/zvrat. (1) (Guat): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- ser**, intr. (1) ~ **crema de managua** (Kub): být velmi dobrý člověk; viz též: *almendra*; (DMC).
- serenar**, tr. (1) (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- shillinto**, m. (1) (xxx): rostlina s omamujícími účinky (*Banisteriopsis campii*); viz též: *ayahuasca*; (MS).
- shimigae**, m., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Andoa; (2) jazyk kmene Andoa; (3) příslušné adjektivum; viz též: *andoa*; (S01).
- ¡sí?**, citosl. (1) (Urug): haló!; viz též: *¡aló?*; (EEA, MS, BDE).
- sica**, f. (1) (Dom): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
- sincuate**, m. (1) (Mex): lidový název pro jedovatého hada *cencuate*; viz též: *alicante*; (AHM).
- siquitrillar**, tr. (1) (Dom, Ven): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- sirre**, m. (1) (Mex): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).
- sobalevas**, m. (1) (Guat, Hond, Salv): lichotník, pochlebník; viz též: *anaconda*; (DA).
- sobretodo**, m. (1) (Arg, Urug): pánský plášť; viz též: *abrigo*; (EEA).
- socio**, m. (1) (xxx): blízký přítel; viz též: *abarolí*; (DMC).
- solano**, m. (1) ~ **dulce** (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara* L.); viz též: *adela*; (NET).
- sonar**, tr. (1) (Guat, Hond, Salv, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- soplar**, tr. (1) (Guat, Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- soroche**, m. (1) (xxx): nemoc z výšek; viz též: *apunamiento*; (BDA).
- sorojchar**, tr. (1) (Bol): dostat horskou nemoc; viz též: *apunarse*; (LM).
- sorojche**, m. (1) (Bol): akutní horská nemoc; viz též: *apunamiento*; (LM).
- subín**, m. (1) (Hond): akácie; viz též: *aromo*; (DA).
- suburbio(s)**, m., i pl. (1) (Ven): předměstí, okrajové části města; viz též: *afueras*; (2) pl. (Chil): předměstí, okrajové části města; viz též: *afueras*; (EEA).
- sudadera**, f. (1) (xxx): přehoz na tažná zvířata; viz též: *abajera*; (RAE).

sufrir, tr. (1) ~ **mal de puna** (Bol): dostat horskou nemoc; (2) ~ **sorojche** (Bol): dostat horskou nemoc; viz též: *apunarse*; (LM).

suiche, m. (1) (Ven): vypínač; viz též: *apagador*; (EEA).

sulfuroso, -a, adj/subst. (1) (xxx): výbušný, vznětlivý; viz též: *ulumpica*; (LM).

sultana, f. (1) (xxx): rostlina *Hedychium coronarium*; viz též: *ámbar*; (MM, NET).

sunzapote, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

T

¡tá!, citosl. (1) (Urug): dobře!, platí!; viz též: *jándale!*; (EEA).

tabebuia, f. (1) (xxx): strom *Tabebuia chrysantha*; viz též: *araguaney*; (RAE, DA).

taca uma, m. (1) (Bol): naivka, mamlas; viz též: *aopado*; (LM).

tacalo, adj/subst. (1) m. (Bol): naivka, mamlas; (2) adj. přibližný, naivní; viz též: *aopado*; (LM).

tacañún, -na., adj/subst., lid. (1) adj. (Arg): lakomý, skoupý; (2) m/f. (Arg): lakomec, skrbník; ■ Syn.: *usha*; (DA).

tajibo, m. (1) ~ **amarillo** (Bol): strom *Tabebuia chrysantha*; viz též: *araguaney*; (RAE, DA).

talegada, f. (1) (Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

tamarindo, m. (1) ~ **de montaña** (Hond): strom; viz též: *uapaké*; (2) ~ **prieto** (Hond): strom; viz též: *uapaké*; (DA).

tamboreada, f. (1) (Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

tampón, m. (1) (Š, Chil): poduška na namáčení známek; viz též: *almohadilla*; (EEA).

tanateada, f. (1) (Hond): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

tapa, m/f., (1) f., vulg. (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (2) m. (Bol): naivka, mamlas; viz též: *aopado*; (LM).

tapado, m. (1) (Arg, Urug): dámský plášť; viz též: *abrigo*; (EEA).

tapalo, adj/subst. (1) m. (Bol): naivka, mamlas; (2) adj. (Bol): přibližný, naivní; viz též: *aopado*; (LM).

tapar, tr. (1) (Ekv, Per, Bol): chytat, dělat brankáře; viz též: *atajar(se)*; (DA).

tapesqueada, f. (1) (Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

tapete, m. (1) (Mex): koupelnový kobereček; (2) (Mex): kobereček (v autě); (3) (Mex): rohožka; viz též: *alfombra*; (EEA).

tapojiada, f. (1) (Salv): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).

taquia, f. (1) (Per, Bol): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

taquicardio, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).

tato, m. (1) (Arg, Par, Urug): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).

tatú, m. (1) (Arg, Par, Urug): pásovec; viz též: *armadillo*; (RR, BDE, NET).

teatín, m. (1) (sevArg): akácie; viz též: *uña de gato*; (DA).

techichi, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

templar, tr. (1) (Bol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

tempranear, tr. (1) (Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

tender, tr. (1) (Bol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

tener, tr. (1) ~ **un sándwich** (Chil): protáhnout si volno, slavit modré pondělí; viz též: *agarrarse el fin de semana largo*; (EEA).

tesar, tr. (1) (zápBol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

teta, f. (1) (Hond, Salv): vysoká státní funkce; viz též: *ubre*; (DA).

tienda, f. (1) ~ **de abarrotes** (Chil, Mex): obchod s potravinami; viz též: *almacén*; (EEA).

tigrillo, m. (1) (Kol): kočkovitá šelma; viz též: *ulamá*; (MM).

tijuil, m. (1) (xxx): kukačka; viz též: *aní*; (MM).

tinaco, m. (1) (Hond): červená hlína; viz též: *achiotillo*; (DA).

tintilla, f. (1) (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz též: *achiotillo*; (DA).

tinto, m. (1) (Hond): červená hlína; viz též: *achiotillo*; (DA).

tirar, tr. (1) (Guat, Salv, Nik, Dom): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA). • (2) ~ **el cintillo** (xxx): jít k věci, neokecávat; viz též: *aterizar*; (DMC).

tiro, m. (1) **al** ~ (Chil): hned; už to bude; viz též: *ahora*; (EEA).

tistear, tr. (1) (Hond, Nik): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

tití, m. (1) (xxx): viz: *uistití*; (MM).

tlalchichi, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).
tomaolla, f. (1) (Chil): chňapka (v kuchyni); viz též: *agarradera*; (EEA).
tomar, tr. (1) (Chil): vzít do náruče, zvednout; viz též: *aupar*; (2) ~ (**un taxi, un tren**) (Arg, Chil, Mex, Urug, Ven): jet (taxíkem, vlakem); viz též: *agarrar*; (3) ~ (**un objeto**) (Chil, Mex, Ven aj.): vzít (něco, např. do ruky); viz též: *agarrar*; (4) ~ **le el gusto** (Chil): přijít něčemu na chuť; viz též: *agarrar*; (5) ~ **el gusto** (Mex): přijít něčemu na chuť; viz též: *agarrar*; (6) ~ **el chiste** (Mex): přijít něčemu na chuť; viz též: *agarrar*; (7) ~ **el teléfono** (Chil): vzít telefon; viz též: *atender (el teléfono)*; (EEA).
tomarse, zvrat. (1) ~ **el buque** (xxx): odejít, zvednout kotvy; viz též: *abanicarse*; (NET).
ton, m. (1) (Mex): stopování; viz též: *aventón*; (RAE, DA).
topinambur, m. (1) (xxx): topinambur; viz též: *ajipa*; (RAE, MM).
toque, m. (1) **al** ~ (Arg): hned; už to bude; viz též: *ahora*; (EEA).
torete, m. (1) (xxx): strom *Vitex mollis*; viz též: *agüilote*; (MS, NET).
torpedo, m. (1) (Chil): tahák (ve škole); viz též: *acordeón*; (RAE, EEA).
tostar, tr. (1) (Hond, Kol): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
trabado, adj. (1) (xxx): zdrogovaný; viz též: *arañado*; (M01).
tranca, f. (1) (Kub): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
tranque, f. (1) (Kub): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
traslapar, tr. (1) (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
trencito, m. (1) (Urug): tahák (ve škole); viz též: *acordeón*; (RAE, EEA).
trenzas, f., pl. (1) (Ven): tkaničky (do bot); viz též: *agujeta*; (EEA).
Tribunal, f. (1) ~ **de Cuentas de la República** (Urug): Nejvyšší kontrolní úřad; viz též: *Auditoría General de la Nación*; (EEA).
tripa, f. (1) **con toda la** ~ (Kub): celým srdcem; viz též: *alma*; (DMC).
tronar, tr. (1) (Mex, Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
tronchar, tr. (1) (Salv): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
tsine, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).
tuco, m. (1) (xxx): brouk, druh světlušky; viz též: *alúa*; (MM).
tucotuco, m. (1) (Arg: Andy): malý hlodavec *Ctenomys brasiliensis*; viz též: *anguyá tutú*; (MM).
tucutucu, m. (1) (Arg: Andy): malý hlodavec *Ctenomys brasiliensis*; viz též: *anguyá tutú*; (MM).
tulumuco, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).
tumbar, tr. (1) (Hond): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).

U

U\$, m. (1) (Urug): uruguayské peso; př.: *Sudamtex inviertirá U\$20 millones en su planta textil*; (BDE).
u, f. (1) lid. **doble** ~ [Š: *uve doble*] (Nik, Kost, Portor, Kol, Mex): w; dvojité v; viz: *ve doble*; (RAE, DA). ● (2) **(la)** ~ (zápBol): vězení; ► bol. argot *coba*; ■ Syn.: *la universidad*; (HB, DA). ● (3) lid. (US, StřAm, Kol, Chil, Ekv, Per, Bol): univerzita, výška; (4) **devolverse en** ~ (Ven): otočit se (na cestě); (5) **doblar en** ~ (Ven): otočit se do protisměru; (6) **virar en** ~ (Portor): otočit se, vrátit se; (DA).
U, f. [Š: *universidad*] (1) (Guat, Hond, Kost, Pan): univerzita, výška; př.: *yo quiero que mi hija estudie en la U*; (RF).
-ú, sufix (← guar. aj.) (1) (Par, Arg, Urug aj.): častá koncovka slov pocházejících z jazyka guaraní a z dalších indiánských jazyků; př.: *camambú, carurú, manguruyú, ñacurutú, ñandú, pacú, ombú, tacurú, tatú, urubú, yapú*; (JČ).
¡ua!, citosl., lid. (1) (Bol, Urug): bum, bác; viz též: *¡bum!*; (DA).
¡uácata!, citosl., lid. (1) (Kub, Portor, Nik, Dom, Salv): bum, bác; viz též: *¡bum!*; (DA).
uachi, m. (1) (jvMex): strom *Leucaena esculenta*; viz též: *cascahuite*; (DA).
¡uaj!, citosl. (1) (Chil): fuj!; (2) (Bol): cože!, kdepak!; ► výtká; (DA).
uangá, f. (← afr.) (1) (Kub): čarodějnictví; ■ Var.: *guangá*; (MS).
uantú, m. (← angl. *one two* „jeden dva“) (1) (Nik): hák, úder v boxu; ► nejdřív zprava, potom zleva; (2) přenes. (Nik): spojení, spiknutí, kompolt; ► dvou osob; (DA).

uapaké, m. (← may.) (1) (Guat): strom *Dialium guianense*; ► dorůstá do 35 m, má zelené nebo nažloutlé květy a kulaté plody s kašovitou dužinou; ■ Syn.: *canillo, paleta, pericote, tamarindo de montaña, tamarindo prieto*; (DA).

uas, m. (← may.) (1) (jvMex): strom *Crescentia cujete*; viz též: *jícaro*; (DA).

uáter, viz: *water-closet*; (MS).

uaterclós, viz: *water-closet*; (MS).

uayuc, m. (← may.) (1) (jvMex): fret malý; ► malá noční stromová šelma z čeledi medvídkovitých, všežravec; viz též: *cacomistle*; (DA).

ubajay, m. (← guar. *ibahai*) (1) (LaPla): strom z čeledi myrtovité (lat. *myrtaceae*); ► např. *Eugenia myrcianthes*; strom až 15 m vysoký; velmi rozvětvený; opadavý; má jednoduché, oválné, podlouhlé, zašpičatělé listy tmavozelené barvy a malé bílé květy; (2) (Arg): plod tohoto stromu; ► kulatý; 3 až 5 cm; žluté barvy, nakyslé chuti; jedlý; ■ Var.: *ibahai; ibáhái; ibahay; ibájai; ibajái*; (MS, DA, RAE).

ubero, m. (1) (Ant, StřAm, Kol, Mex, Ven): hroznovec obecný, mořské víno; ► americký listnatý strom, který většinou dorůstá pouze do 2 m a roste na pobřeží; viz též: *uva caleta*; ■ Var.: *uvero*; (MM).

ubí, m. (1) (Kub): rostlina z čeledi révovité (lat. *vitaceae*), druh liány, která se užívá na výrobu košů; viz též: *uvila*; (RAE, MM).

ubicación, f. [Š: *situación*] (1) (Š < Am) (Chil aj.): poloha, umístění; př.: ... *siendo los policías los únicos seguros de la ubicación de la calle Agravios*; (BDE). • (2) (Bol, Chil, Arg): adekvátní, vhodné chování; způsoby; (3) (Kub): přidelení práce; (DA).

ubicado, -da, adj/subst. (1) adj. [Š: *sensato*] (Arg): rozumný; (RAE) • (2) (Kub, Mex, Dom, Per, Chil, LaPla, Bol, StřAm): o člověku: takový, který se umí rozumně zachovat v jakékoliv situaci; (RAE, DA). • (3) [Š: *situado*] (Š < Am) (Arg aj.): umístěný, položený, postavený; př.: *de donde nosotros estábamos ubicados se llegaba derechito a Puerto Argentino*; (BDE). • (4) f. (Kub, Chil): adekvátní, vhodné chování; způsoby; (5) adj. (Nik, Pan, Chil, Dom, Ven, Bol): o člověku: s dobrým zaměstnáním nebo postavením; (DA).

ubicaína, f., lid. (1) (Per): akceptace reality; (2) (Per): imaginární lék; (DA).

ubicar(se), tr/intr/zvrat. (1) [Š: *situar*] (Am): umístit, dát, položit, postavit, posadit; situovat se v určitém místě, prostoru; (2) zvrat. (Urug): získat výhodné místo v konkurzu; (RAE). • (3) tr. (Chil, Per): o politických stranách: nominovat kandidáty na zvolené funkce; (4) zvrat. (Arg): usadit se výhodně; ► tak, abyste dobře viděli na představení; (MM). • (5) zvrat. [Š: *situarse*] (Š < Am) (Mex aj.): nacházet se; př.: *un edificio que se ubica en Avenida Progreso 109*; (BDE). • (6) tr. (Am): rozmístit; (7) (Am): ubytovat; (8) zvrat. (Am): usadit se, zaujmout místo; př.: *ubicarse en los bancos (usadit se do lavic)*; (9) (Arg): vyrovnat se; př.: *ubicarse bien con una cosa (vyrovnat se dobře s čím)*; (JD). • (10) tr. (Am): nalézt, najít, odkrýt, odhalit; (11) (Am): připomenout něco nebo někoho; (12) (Mex, Nik, Ekv, Bol): hledat; (13) (Am): najít někomu zaměstnání, i zvrat.; (RAE, DA). • (14) intr. (Arg, Urug, Chil, Bol, Ven, Dom, Nik, Salv, Hond): najít si místo, najít si zaměstnání, nastoupit místo; (15) tr. (Chil, Hond, Salv, Nik, Dom, Bol): orientovat se; (JD, DA). • (16) lid. (střBol): krást, okrást, ukrást; viz též: *ladropear*; (17) tr. (Salv, Nik, Pan, Kub, Dom, Portor, Ven): položit, umístit na své místo; (18) intr. (Salv, Nik, Dom): soustředit se, zaměřit se; vymezit, konkretizovat; (19) (Mex, Salv, Nik, Kost, Kub, Dom, Bol, Chil): být realista, nepřehánět; (20) (Salv, Kub, Dom, střBol, Arg, Urug): poučit, dát doporučení, poskytnout informace; (21) (Salv, Chil, Arg, Urug): umět správně zareagovat; být poučený, připravený; (22) (Hond, Salv, Nik, Dom, Bol): spoznat, rozpoznat, pamatovat si, vzpomenout si; (23) ~se en tiempo y espacio (Kub): uložit se na svoje místo; (DA).

ubicatex, m. (1) (Chil): schopnost mít adekvátní, vhodné, přiměřené chování; (DA).

ubo, m. (1) (Per): strom *Spondias mombin*; viz též: *jobo*; (DA).

ubre, f. (1) (Kol): kravské vemeno; (2) *Cordia alba*; ► medonosná dřevina; strom s bílými květy a červenými plody, které se používají jako lepidlo; roste v prostředí suchých lesů; (MM). • (3) (Hond): vysoká státní funkce; ■ Syn.: *teta*; (4) **manteca de ~** (Portor): léčivá masť; ► podporuje krevní oběh a snižuje zápal; (5) **quebrar la ~¹**, venk. (Portor): zapálené vemena čerstvě porozené krávy; (6) **quebrar la ~²**, venk. (Portor): léčit masírováním; ► potřít studenou vodou nebo masť *manteca de ubre* s cílem podpořit krevní oběh a snížit zápal; (DA).

ucamari, m. (1) (Per): medvěd brýlatý; viz též: *oso de anteojos*; (DA).

úcar, m. (1) (Portor): strom *Bucida buceras*; viz též: *húcar*; (DA).

ucate, m. (1) (Per, szArg): malá šelma z čeledi kunovité (*Mustelidae*); ► s tmavou srstí na dolní straně hlavy a krku a krémovou čárou na boku hlavy a krku; *Galictis cuja*; (DA).

¡uch!, citosl., lid. (1) (Hond, Nik): no nazdar!; ale kdepak!; to zrovna!; viz též: *¡miércole(s)!*; (DA).

¡ucha!, citosl. (1) (Dom, Kol): trhej!; ► pokyn pro psy, nabádání k zápasu; (2) lid. (Bol): ach jo!, sakra!, běda!; ► vyjádření mrzutosti, odporu, pesimizmu; (3) lid. (Bol): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miércole(s)!*; (DA).

¡úchale!, citosl. (1) lid. (Mex): a jéje!, ty bláho! no teda!, pane jo!; ► překvapení, obdiv, nesház; viz též: *¡újule!*; (DA).

uchar, tr. (1) (Nik, Kol, Dom, Ven): dávat pokyny psovi; (DA).

uchear, intr., lid. (← keč. *uchu*, „pálivá paprika“) (1) (Bol: Pt): křičet, řvát; (LM).

uchepa, adj., lid., venk. (1) (szArg): starý; stařec, dědek, stará vojna; ► o člověku; viz též: *vejucu*; (DA).

uchepo, m. (1) (Mex): tamal; ► jemný plněný kukuřičný list; typický mexický pokrm; (AM, MM).

uchi, m. (1) (výchBol): pták *Psarocolius decumanus*; viz též: *yapú*; (DA).

uchu, adj/subst. (← keč. *uchu*, „pálivá paprika“) (1) m. (Bol, Per): malá pálivá paprika užívaná jako koření; (RAE). • (2) (Bol): suchá paprika v lusku; (3) ~ **cutana** (← keč. *kutana*, „na mletí“) (Bol) viz: *cutana*; (4) ~ **luru ñawi** (← keč. *luru*, „semínko“, keč. *ñawi*, „oko“) (Bol) viz: *ñawi*; (5) ~ **llajua** (← keč. *llaqwa*, „pikantní omáčka“) (Bol), viz: *llajua*; (6) ~ **patasca** (← keč. *phatasqa*, „prasklý, roztrhlý“) lid. (Bol: Cbb/Pt): pokrm; ► z papriky a pokrmu *patasca*; ■ Syn.: *uchu pelachi*; (7) ~ **pelachi** (← cast. *pelar*, „stříhat, holit“) lid. (Bol: Cbb/Chuq), viz: *uchu patasca*; (8) **comer** ~ (← keč. *q'umir*, „zelený“) (Bol): zelená paprika; ■ Syn.: *aji verde*; (9) **fideos** ~, (Bol: Cbb): pokrm; ► z vařených nudlí, dušené barevné papriky, cibule, rajčete, brambor, mletého masa a dalšího koření; (10) **indio** ~, (Bol: alt/vall): pokrm; ► připravuje se z usušených drcených brambor, papriky, bobů, brambor, masa a dalšího koření; ■ Syn.: *aji de indio*; (11) **papa(s)** ~ (← keč. *papa*, „brambor“) lid. (Bol: alt/vall): pálivý pokrm; ► připravuje se z malé brambory, papriky, masa, cibule a dalšího koření; ■ Syn.: *aji de papa*; (12) **patasca** ~ (← keč. *patasqa*, „prasklý, roztrhlý“) (Bol: Cbb/Chuq/Pt): pokrm; ► z vařené kukuřice, suroviny *charque*, brambor, barevné papriky, česneku, kmínu, cibule a dalšího koření; ■ Syn.: *pelachi uchu*; (13) **pelachi** ~, lid. (Bol: Chuq), viz: *patasca uchu*; (14) **yuraj** ~ (← keč. *yuraq*, „bílý“) lid. (Bol: Chuq): krajan; ► ze Sajpuco, kantonu Mariscal Braun, provincie Azurduy a okresu Chuquisaca; (LM). • (15) (střBol): druh papriky (rostlina); viz: *aji*; (16) venk. (Ekv, střBol, Per): druh pálivé papriky (plod); viz: *aji*; (17) (szArg): malá paprika (rostlina); viz: *cumbarí*; (18) (szArg): malá paprika (plod); viz: *cumbarí*; (19) adj., lid. (střBol): ostrý, pálivý, pikantní; (DA).

¡uchú!, citosl. (1) (Hond, Nik): do něj!; ► poštvat na někoho psa; (2) despekt. (Hond): dělej!, honem!, nužel!; (DA).

uchuba, viz: *uchuva*; (MS).

uchubo, viz: *uchuva*; (MS).

uchucutana, f. (← keč. *uchu*, „pálivá paprika“, *kutana*, „na mletí“) (1) (stř a zápBol): půlměsícovitý kámen na drcení papriky; viz též: *cutana*; (DA).

uchullachua, f. (← keč.) (1) (již a střPer): pálivá omáčka; ► obsahuje čerstvý sýr, papričku *rocoto* a listy *huacatay*, nejčastěji doprovází maso a vejce natvrdo; (DA).

uchumullaca, f. (← keč.) (1) (Per, Bol): strom *Trichilia*; (DA).

uchura, f. (← keč. *uchu*, „pálivá paprika“) (1) (jižBol): žena, která připravuje a veřejně prodává pokrmy; (DA).

uchuva, f. (← čib.) (1) (Kol, Ekv): mochně peruánská (*Physalis peruviana*); ► divoce rostoucí rostlina; až 1 m; žluté květy; ■ Syn.: *uvilla*; (2) (Kol, Ekv): plod této rostliny; ► tmavě žlutý; jedlý; sladkokyselý; viz též: *topetorope*, *uvila*; (3) ~ **negra** (Kol): varianta této rostliny; ■ Var.: *uchuba*, *uchubo*, *uchuvo*; (MS, DA).

uchuvito, **-ta**, adj/subst. (1) adj. (Kol): opilý, namazaný; (2) **estar (uno (como))** ~ (Kol): být opilý, namazaný; (MS, AM). • (3) f. (Kol): varianta rostliny *uchuva*; (MS).

uchuvo, viz: *uchuva*; (MS).

uchuyuyo, m. (← kič. *uchu*, „chili“, *yuyo*, „křehký, měkký“) (1) (szArg): ruélie; ► hojně se vyskytující rostlina, která pochází z tropické a subtropické části Ameriky; (MM).

UCI (UVI), f. (1) JIP (jednotka intenzivní péče), viz: *terapia, unidad de terapia intensiva*; (EEA).

uclatave, m. (1) (Mex): keř *Vallesia glabra*; viz též: *huitatobe*; (DA).

ucle, m. (← keč.) (1) (szArg): kaktus (*Cereus forbesii*); ► stromovitý, rozvětvený, modro-zelený, bílé až světle růžové květy; (2) (szArg): plod tohoto kaktusu; ► jedlý, s červenou slupkou; (DA).

uco, m. (← yukatánská may.) (1) (jvMex): druh hlodavce; viz: *guatusa*; (DA).

ucu, m. (1) (← keč. *ukhu*, „nitro, hloubka“) lid. (Bol: Valleg): čerstvé husté mléko; (LM).

ucucha, f. (← keč. *ukucha*) (1) venk. (StřAm, SzArg, Per): malá krysa; (MS, MM, DA). • (2) (Arg): malé množství něčeho; (3) (Arg): pohrdající výraz pro vyjádření bezvýznamnosti, podceňování; ■ Var.: *hucucha*; *ucush*; (MS). • (4) (Per): myš; (JD).

ucuchita, f. (1) (szArg): malá paprika (rostlina); viz též: *cumbarí*; (2) (szArg): malá paprika (plod); viz též: *cumbarí*; (DA).

ucuco, m. (1) (Per): medvěd brýlatý; viz též: *oso de anteojos*; (DA).

ucumar, m. (← keč.) (1) (Arg): yeti; (2) **ser uno como (parecerse a)** ~ (Arg): být ošklivý a chlupatý; (MS, NET).

ucumari, m. (← keč. *ukumri*) (1) (Per, výchBol, sevChil): medvěd brýlatý; viz též: *oso de anteojos*; (2) (jižArg): v andské mitologii: fantastický tvor pokrytý srstí; ► potomek ženy a medvěda; (DA).

ucunchana, f., lid. (← keč. *ukhunchana*) (1) (Bol: alt/vall): spodní prádlo; (LM).

ucunchi, f. (← keč. *ucu*, „uvnitř, vevnitř“) (1) (Ekv): spodnice; (DA).

ucupec, viz: *utzupec*; (MS).

ucush, viz: *ucucha*; (MS).

ucusuco, m., lid., venk. (1) (szArg): přání, touha poznat, vidět nebo udělat něco; (DA).

Ud. (Uds.), zájm. (1) (Am): vy, Vy; př.: *Mientras que Ud. espere...; Tenemos el agrado de dirigirnos a Uds.*; viz též: *Ustedes*; (BDE).

udeísta, m/f. (1) (Hond): člen politické strany *Unificación Democrática*; (DA).

udepista, adj/subst. (1) adj/subst. (Bol): straník nebo simpatizát politiké strany UDP; ► Unidad Democrática Popular, vládla od 1982 do 1985; (2) adj. (Bol): týkající se politické strany UDP; Unidad Democrática Popular; (DA).

udi, adj/subst. (1) adj/subst. (Chil): stoupenec politické strany UDI; ► Unidad Democrática Independiente; (2) adj. (Chil): týkající se politické strany UDI; ► Unidad Democrática Independiente; (DA).

UDI, viz: *Unidad de Inversión*; (BDE).

-udo, -uda, sufix (Am): ► přípona *-udo* je běžná i v evrop. šp., ale v amer. šp. slouží k tvoření celé řady typických adjektiv, často s pejorativním zabarvením či urážlivým významem; viz např.: *boludo* (pitomý, přitroublý), *cojudo* (pitomý, zhovadilý), *filudo* (nabroušený, ostrý), *guampudo* (rohový), *macanudo* (pořádný, neforemný), *pelotudo* (blbý, pitomý), *platudo* (zámožný, napakovaný); (BDE).

uduri, m. (1) (zápBol): strom *Cybistax antisyphilitica*; viz též: *llangua*; (DA).

uech, m. (← yukatánská may.) (1) (jvMex): keř *Dasypus novemcinctus*; viz též: *cusuco*; (DA).

Ueuecoyotl, azt. bůh, viz: *Huehuecoyotl*; (S04).

Ueueoteotl, azt. bůh, viz: *Hueheteotl*; (S04).

UF, viz: *Unidad de Fomento*; (BDE).

¡ufa!, citosl. (← it. *uffa*) (1) (Arg, Urug): jaj!, uf!, hm!; ► vyjádření únavy, nudy, nevole; (RAE). • (2) (Hond, Salv, Kost, Pan, Bol, Urug, Arg): sakra!, běda!, ne!; ► vyjádření naštvaní nebo odporu; př.: *¡ufa! ¡dejá de moverte tanto en la cama, que no me dejás dormir!*; ► slang; (RF, DA) • (3) lid. (Hond, Salv, Nik, Kost): fuj!; (JD, DA).

¡úfale!, citosl. (1) (Salv, Pan): uf!, ále!; ► vyjádření únavy, nechuti; (DA).

ufanoso, adj. (1) (Salv): nafoukaný, namyšlený, pyšný; (DA).

ufo, m. (1) a ~ (Mex): násilím; (JD).

Uge, f., lid. (1) (Chil, Arg): hovor. tvar jména *Eugenia*; (DA).

ugre, m. (1) (Kost): strom čeledi zimozrázovitě (lat. *buxaceae*); ► má bělavý kmen a kulaté plody s trny; (RAE).

aguano, m/f., adj. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Aguanó; (2) jazyk kmene Aguanó (aguanština); (3) příslušné adjektivum (aguanšský); viz též: *aguano*; (S01).

aguante, m. (1) (jižMex): stéblo kukuřice; viz též: *aguante*; (MM, DA).

uinapu, m. (1) (Ekv): kukuřičná kořalka; ► alkoholický nápoj vyrobený ze speciálního druhu kukuřice; (MM, JD).

uiquén, viz: *week-end*; (MS).

uiski, viz: *whisky*; (MS).

uistití, m. (1) (Mex): název pro několik druhů malých opiček, které jsou jednoduché na ochočení; např.: kotul veverovitý; ■ Var.: *saimirí, tití*; (MM). • (2) kosman bělovousý; ► opička; (JD).

uitío, m. (1) (Salv): kolibřík; viz též: *colibrí*; (DA).

uitoto, m. (1) (Kol, Per): příslušník ind. kmene Huitoto; ► dnes asi 5000; (2) jazyk kmene Huitoto; (3) příslušné adjektivum; viz: *huitoto*; ■ Syn.: *witoto, güitoto, murui-muinane*; (S01, EA, NET). • (4) ~ **munane**, viz: *huitoto ñipode*; (S01).

Uitzilopochtli, azt. bůh, viz: *Huitzilopochtli*; (S04).

uix, m. (1) (Mex): moč; (MS).

uixada, f. (1) (Mex): loužička (od psa, apod.); (MS).

uixar, intr. (← yukatánská may. *uix*, „moč“) (1) lid. (jvMex): čůrat, močit; (MS, DA).

Uixtochiuatl, azt. bohyně, viz: *Huixtochiuatl*; (S04).

uju, m. (← yukatánská may. *ushu*) (1) (jvMex): strom *Brosimum alicastrum*; viz též: *mujú*; (DA).

ujú!, citosl. (1) (Nik): jo!, ano!, jasně!, no jo!; ► užívá se k vyjádření souhlasu, schválení toho, co říká mluvčí; viz též: *njú, ujujú!, junjú!*; (RAE, DA). • (2) (Portor, Ven): oho! hm!, opravdu?, to je zajímavé!; ► vyjádření nedůvěry; (AM, JD). • (3) lid. (Hond, Salv, Portor): fiha!, jé!, no ne!, ty blaho!; to je co říct!; viz též: *miércole(s)!, njú*; (4) lid. (Dom, Portor): to určitě!, to tak!, oho!; no jasně!, no nazdar!; ► vyjádření ironie; (DA).

ujujú!, citosl. (1) (Guat): viz: *ujú*; (DA).

ujujuy!, citosl. (1) (Arg, Mex): hurá!, bravo!; (MM). • (2) lid. (Bol): oho!, ohoho!, a jéje! ty blaho!; to je co říct!; ► překvapení; viz též: *miércole(s)!*; (DA, JD). • (3) (Am): ajajaj!; ► obdiv; (JD).

újule!, citosl., lid. (1) (Mex, Salv): a jéje!, oho!, ohoho!, jej!, ty blaho!; to je co říct!; ► užívá se k vyjádření překvapení nebo úžasu, údivu, obdivu; viz též: *miércole(s)!, jhújule!, juchale!*; (RAE, DA). • (2) (Mex): kiš-kiš!, ha!, cha!, pcha!, no těbůh!; ► výsměch, posměch; mex. argot *caliche*; př.: *újule!, presumes de fortachón y no pudiste levantar siquiera esa mesita*; (DBM, AHM). • (3) (Guat, Mex): ale jdi!, to sand ne!, tss!, uf!, och!, ou!; ► slang; citosl. zklamání, používá se většinou pro vyjádření údivu nad nepřiměřenou reakcí na nějaký čin; př.: *újule! ¿no me digas que te encelaste porque le di un beso a la niña?; ¿en cuántas casas ha trabajado, señorita Nicasia? újule, pos ya perdí la cuenta!*; (RF, BDE). • (4) lid. ;~ **julita!**¹ (Mex): pche!, cha!, kiš-kiš!, ha!; ► vyjádřuje výsměch; (4) ;~ **julita!**² (Mex): jej!, oho!, a jéje!, heleďme!; ► vyjádřuje překvapení; (4) ;~ **julita!**³ (Mex): uf!, škoda!, ale ne!; ► vyjádřuje zklamání, skleslost; (DA).

ujushtero, -a, adj. (1) (Salv): dobitý, zbitý, ztlučený, zřezaný, spráskaný; ► s modřinami, o člověku; (DA).

ukako, m., venk. (1) (szArg): čert žijící v dolech; ► bájná bytost; (DA).

ukupacha, f. (← keč. *ukhu*, „vnitřek“, *pacha* „Země, svět“) (1) (Ekv, Per, Bol): peklo; ► dle legendy, místo věčného trestu v hlubinách Země; (DA).

ula, m. (1) **ula ula**¹ (Pan, Kub, Ekv): hula-hop; ► dětská hra, točení obruč kolem trupu; ■ Syn.: *julajú*; (2) **ula ula**² (Pan, Kub, Ekv): hula-hop; ► obruč; (3) **ula-ula**¹ (Mex, jvSalv, Nik, Kub, Per, Bol, Chil, Arg): hula-hop; ► dětská hra, točení obruč kolem trupu; ■ Syn.: *julajú*; (4) **ula-ula**² (Mex, Salv, Nik, Kost, Kub, Per, Bol, Chil, Urug): hula-hop; ► plastová obruč na hraní, sportovní a artistické čičení; (DA).

Ula, m., lid. (1) (Bol): hovor. tvar jména *Úrsula*; (DA).

ulaka, f. (← aim. *ulaqa*, „zasedání hlavních autorit“) (1) (Bol): rada starších; (DA).

ulala, f. (← keč. *ulala*, „kaktus“) (1) (Bol): druh kaktusu; ► *Disocactus flagelliformis*; viz též: *floricuerno*; (RAE, DA). • (2) lid. (Bol: alt/vall): kaktus *Raseocerus threphracanthus*; (LM).

ulama, m. (1) (sevMex): míčová hra; (MM).

ulamá, m. (1) (Kol): druh kočkovité šelmy jako např.: ocelot, kočka pampová; ■ Syn.: *tigrillo, jaguarondo*; (MM).

ulan, m. (← miskito) (1) (sev a výchHond): alkohol z juky; (DA).

ulanda, f. (1) (Kol, Ven): *Amyris funkiana*; ► tropický strom, ze kterého se získává kaučukové mléko a používá se ve zdravotnictví; pochází z Kolumbie a Venezuely; (MM).

úlcerá, m/f. (1) lid. (Salv): agresor, zuřivec, surovec; fúrie; (DA).

ulco, m. (← keč.) (1) (Andy): otvor, díra; (EA).

ulcoate, m. (← nah. *ulli*, „kaučuk“, *coatl*, „had“) (1) (Mex): černý jedovatý had; (MM).

ulcumano, m. (1) (Per): strom *Podocarpus*; viz též: *diablo fuerte*; (DA).

ule, m. (← map. *ghulmen*) (1) (Chil): bohatý, vlivný muž (u Araukánců); (AM).

ulerear, tr. (1) (Chil): vyválet těsto; (MM).

ulero, m., i citosl. (1) m. (Chil): váleček na těsto; (MM). • (2) citosl., vulg. ¡~! (Mex): vyjádření kolektivního odporu vůči nepřáteli; (DA).

ulezapote, m. (← nah. *ulli*, „kaučuk“, *tzápotl*, „zapote“) (1) (Salv): strom *Couepia polyandra*; viz též: *guayabito*; ■ Var.: *ulozapote*, *uluzapote*; (2) (Salv): plod tohoto stromu; ■ Var.: *ulozapote*, *uluzapote*; (DA).

uliche, m. (← may. *chontal*) (1) (jvMex): dušený pokrm; ► připravený z masa krůty *guajolote*, různých druhů zeleniny a koření;

ulincate, m. (← keč. *ulinkati*) (1) (Bol): druh broskve; ► je narůžovělé barvy, má pronikavou vůni a výtečnou chuť, užívá se pro přípravu nealkoholických nápojů; (LM, DA).

ulincha, m. (1) (← keč. *ulinchu*) (Bol: Tj): stehlík; viz: *ulincho*; (LM). • (2) (jižBol, szArg): holub; viz: *cuculí*; ■ Var.: *urlincha*; (DA).

ulincho, m. (1) (← keč. *ulinchu*) (Bol): stehlík; ► zpěvný pták velký 10 až 15 cm; má nejrůznější barvy, hlavu celistvě nebo částečně černou a krátký masitý zobák; je charakteristický svým melodickým zpěvem; ■ Syn.: *quelluncho*, *jilguero*; (LM). • (2) (← keč. *ullincho*) (zápBol): kolibřík; ► dorůstající do 10 cm, kovově zelené barvy, s modrým krkem, chocholem a bříškem; *Colibri coruscans*; (3) (střBol): pták rodu *Sicalis*; viz též: *dorado*; (DA).

ulla, f. (← keč. *ulla*, „uveřený brambor“) (1) (zápBol): uvařený brambor; (DA).

ulloco, m. (1) (Kol, Ekv): melok hlíznatý (rostlina), viz: *ulluco*; (2) (Kol, Ekv): hlíza z meloku, viz: *ulluco*; (DA).

ullpada, f. (1) (szArg), viz: *ulpada*; (DA).

ullu, m. (1) (← keč. *ullu*, „penis“) vulg. (Bol): penis; viz též: *pinga*, *poronga*; (2) **yana** ~ (← keč. *yana*, „černý“) vulg., hanl., hum. (Bol: alt/vall): černoš, negr; (LM).

ullú, m. (1) (Per): strom *Maytenus verticillatus*; ► vysoký, s podlouhlými listy a zelenavě bílými květy; (MM).

ulluco, m. (← keč. *ulluku*) (1) m. (zápBol, Ekv, Per, szArg): melok hlíznatý; ► *Ullucus tuberosus*; jednoletá vzpřímená bylina dorůstající až 30-50 cm; se žlutými květy; vytváří hlízy různého tvaru a barvy, které jsou po uvaření jedlé; hojně se užívá v lidovém léčitelství; viz též: *melloco* (rostlina), *olluco*; ■ Syn.: *lisa*, *papalisa*, *melloco*, *chugua*, *hibia*, *millico*, *rubá*; ■ Var.: *olloco*, *olluco*, *ulloco*, *ullucu*; (2) (zápBol, Ekv, Per): hlíza z meloku; ► různých barev; viz též: *melloco* (hlíza); ■ Syn.: *lisa*, *papalisa*, *melloco*; ■ Var.: *olloco*, *olluco*, *ulloco*, *ullucu*; (RAE, LM, MM, DA).

ullucu, m. (1) (Ekv, Per, Bol, szArg): melok hlíznatý (rostlina), viz: *ulluco*; (2) (Ekv, Per, Bol, szArg): hlíza z meloku, viz: *ulluco*; (DA).

ulmén, m. (← map.) (1) (Chil): boháč, vlivný muž; ► výraz užívaný mezi Araukánci; (MS). • (2) (Chil): míčová hra; (MM).

ulmenato, adj/subst. (1) adj.(Chil): bohatý, vlivný; (MS). • (2) m. (Chil): vliv, vlivné postavení, vlivnost; (JD).

ulmo, m. (1) (Chil): strom ulmo; ► dorůstá až do výšky 40 m, má bohatou kulatou korunu, chlupaté výhony, podlouhlé srdčité listy a bílé květy; *Eucryphia cordifolia*; (MM).

ulozapote, m. (1) (Salv): strom a plod, viz: *ulezapote*; (DA).

ulpada, f. (1) (Arg, Chil): viz: *ulpo*; (2) (Chil): oblíbený prostředek používaný jako projímadlo; (MS). • (3) (szArg): osvěžující nápoj z pražené mouky, studené vody a cukru; ■ Var.: *ullpada*; (DA).

ulpar, tr. (1) (Arg, Chil): viz: *ulpear*; (2) (Arg): jíst; (MS).

ulpeada, f. (1) (Arg, Chil): požívání kukuřičné kaše nebo pití kukuřičného nápoje; (MS).

ulpear, tr. (1) (szArg, Chil): jíst nebo pít *ulpo* nebo *ulpada*; ► jedná se o druh kukuřičné kaše nebo nápoje; (2) (Arg, Chil): připravovat nebo pít *ulpo* či *ulpada*; ■ Var.: *ulpiar*; (MS, DA).

ulpiar, viz: *ulpear*; (MS).

ulpo, m. (← map. *ulpu*) (1) (Arg, Chil, Per): kukuřičná kaše; ► z pražené mouky, cukru a studené vody; (RAE, MS, JD). • (2) (Arg, Chil): osvěžující nápoj; ► voda s medem zahuštěná moukou z vikve článkované; ■ Var.: *hulpo*, *urpo*; (MS).

última, f. (1) **andar en las ~s** (Mex): být blízko smrti; ► mex. argot *caliche*; (DBM). • (2) (Kol): poslední pohled; (3) (Chil): poslední tažení, agónie; (JD). • (4) **la ~¹** (Kub, Chil): novinka; (5) **la ~²** (Chil): žhavé drby, nejnovější klepy; (6) lid. **de ~¹** (Ekv, Bol, Arg): nekvalitní, podřadný, zničený;

(7) lid. **de ~²** (Ekv, Urug, Arg): poslední možnost; v krajním případě; (8) lid. **de ~³** (Arg): vyčerpaný, zmožený; (9) **de ~4** (Dom): módní, moderní, kvalitní; (DA).

ultimadamente, adv., i citosl. (1) adv. (Am): koneckonců, v konečném důsledku; př.: *ultimadamente, tú careces de toda autoridad moral para llamarme la atención, así que mejor te callas*; (AHM, DA).
 • (2) ¡~!, citosl. (Mex): zvolání vyjadřující nevrlost, rozmrzelost; (MM). • (3) adv. (Hond, Salv, Portor, Bol): konečně, nakonec, přinejhorším, v krajním případě; (DA).

ultimado, -a, adj. (1) (Am): zavražděný; (DA).

ultimador, -ra, m/f. (1) (Mex, Nik, Bol, Arg, Urug, Chil): vrah; př.: *morirse así nomás, sin razón... sin verle cara a su ultimador*; (BDE, JD, DA).

ultimadrementemente, adv., hovor. (1) (Mex): poslední dobou, nedávno; ► mex. argot *caliche*; (MV).

¡últimamente!, citosl. (1) (Am): konečně!, už bylo na čase!; (MM). • (2) ¡~! (Am): no tohle!; ► nelibost; (JD).

últimar, tr., lid. [Š: *matar (a una persona)*] (1) (Am): zabít (někoho); př.: *el fugitivo más buscado de Argelia fue ultimado en un tiroteo*; ■ Syn.: *abalear, aboyar, acabar, acostar, acurrucar, afeitár, africochar, afrijolar, ajusticiar, aliñar, alivianar, amasijar, amolar, anortar, apear, apiar, aployar, arrancársela, arreglar, atarar, bailar, bajar, beneficiar, birar, boletear, bruñir, carnear, chapear, chicharronear, chifarse, chimbear, choniar, clavar, comer, comerse una corvina, convertir en chanfaina, dar camotillo, dar chapeta, dar chicharrón, dar cran, dar cuello, dar el vire, dar guiso, dar juan, dar lo mismo Juana que Chana, dar matacán, dar matica de café, dar mecha, dar merengue, dar pan, dar volantín, dar vuelta, darle el agua, darle el bajo, darle su pasaporte, dejar el pegao, desaparecer, descalar, descocotar, descoñetar, desgraciarse, despallillar, destazar, difuntear, doblar, doblar el petate, doblar los codos, echar(se), echar al pico, echar polvo, echarse al buche, echarse al pico, echarse al plato, enfriar, engabinar, espalillar, estirar, faenear, fregar, fumigar, guisar, hacer bosta, hacer el mandado, hacer (la) boleta, hacer moco, hacer pomada, hacer torta, jamar, joder, lambar, largar, limpiar el pico, llevarse en la golilla, llevar(se) al baile, madrugar, mamar, mandar al cajón, mandar al papayo, mandar al plato, mandar al otro potrero, mandar para el otro lado, merenguear, morir el cacho, morir los codos, ñampiar, palmar, parquear, partir, partir el carapacho, partir la madre, pasar a tabaco, pasar al papayo, pasar la cuenta, pasar por la chágara, pasconear, pepenar(se), petatear, piliar, pipiniar, pitear, quebrar, quebrarle el culo, quebrárselo, raspar, reventar, rompequijadas, romper, sacar la gandinga, sembrárselo de un solo pijazo, sembrárselo de un solo vergazo, sentar(se), serenar, siquitrillar, sonar, soplar, templar, tempranear, tender, tesar, tirar, tistear, tostar, traslapar, tronar, tronchar, tumbar, victimar, virar, volar; (RAE, DA, BDE). • (2) (Am): dobít, dorazit, zabít (umírajícího); (3) ~ a **tiros** (Am): zastřelit, dorazit; (JD).*

último, -ma, adj/subst. (1) **ahora ~o** (Chil): nedávno, poslední dobou; př.: *que quizás existieran desde antes, pero cuyo advenimiento se había hecho notar sólo ahora último*; (BDE). • (2) **¿cuál es la ~ma?** (Kub): jak se vede?; (JD). • (3) **ser de lo ~**, lid. (Ekv, Nik, Kub, Par, Ven, Urug): být krysa, největší grázl; (4) **ser la ~a** (Ven): být vrchol; poslední kapka; (5) **ser lo ~** (Kub): mít kdo negativní vlastnost v nejvyšší možné míře; (6) m. (Kub): pořadí; (7) **lo ~ de los muñequitos** (Kub): vem to čert!; ► vyjádření nesouhlasu, odporu, mrzutosti; (8) lid. **de lo ~** (Nik, Ven, Ekv, Per, Bol, Chil, Par, szArg, Urug): nevychovaný, nemožný, hrozný; ► o člověku; (9) **al ~** (Mex, Ekv, Per, Bol, Chil): poslední; (10) **del ~** (Nik): v krajním případě; poslední možnost; (11) adj. (Chil): ubohý, bídný, špatný; ► o věci; (12) **creerse lo ~**, lid., hovor. (Kol, Chil): být namyšlený, vyvyšovat se; (13) **creerse la ~ chupada del mango**, lid., hovor. (Per): být namyšlený, vyvyšovat se; (DA).

ultrajar, tr. (1) (Salv, Ven): znásilnit; př.: *se la había llevado con intenciones de ultrajarla*; (RAE, BDE).

ultrismo, m. (1) (Ekv, Bol): extrémistické politické hnutí; (2) (Ekv, Bol): extrémistický názor; (DA).

ultutuco, m. (1) (szArg): druh hlodavce; viz: *tucu-tuco*; (DA).

ulúa, f. (← kič. *ullua*, „kaktus“) (1) (Arg: Santiago del Estero): kaktus; ► s bílými květy a jedlým plodem, který má červenou slupku, uvnitř je bílý s černými zrníčky; *Harrisia*; (MM, DA). • (2) (szArg): plazivá kaktusovitá rostlina; (MM).

ulua, m., viz: *sumu*.

ulumina, f. (1) (Guat, Salv): druh ryby; viz: *olomina*; (DA).

ulupica, adj/subst. (1) f. (← keč. *ulupika*, „pikantní pepř“) (Bol): keč *Capsicum cardenasii*; ► dorůstá až 1 m; její květy jsou bílé nebo světle fialové, má zelené, žluté nebo červené bobulovité a pálivé

plody nazývané chilli papričky; používají se k dochucení jídel či k přípravě pokrmu *llajua*; (2) (Bol): chilli paprička keře *Capsicum cardenasii*; (3) adj/subst., lid. (Bol: alt/Cbb): výbušný, vznětlivý člověk; ■ Syn.: *capacho*, -a, *locoto*, -a, *alterado*, -a, *calentón*, -a, *enojón*, -a, *fosforito*, *hediondo*, -a, *sulforoso*, -a; (4) lid. (Bol: alt/vall): malý a popudlivý člověk; (LM). • (5) m., lid. (záp a střBol): skrček, precek; viz též: *figurita*; (6) m. (zápBol, szArg): keř *Capsicum eximium*; (7) (zápBol, szArg): plod tohoto keře; ► kulatý, tmavé barvy, velice pikantní; (DA).

ulushno, -a, adj. (1) (Salv): plný, naplněný; (DA).

ulux, m. (1) (Per): strom *Columellia oblonga*; ► malý, vzpřímený a bohatě větvený, s podlouhlými listy a žlutými květy; (MM).

uluya, f. (1) (Arg: Catamarca): viz: *ulúa*; (MM).

uluzapote, m. (1) (Salv): strom a plod, viz: *ulezapote*; (DA).

uma, m/f. (← keč. „hlava“) (1) (Bol): hlava; (2) ~ **jampico** (← keč. *jampiku*, „kněz“) (Bol): viz: *jampico*; (3) ~ **nanay** (← keč. *nanay*, „bolest“) (Bol): viz: *nanay*; (4) ~ **rutucu** (← keč. *ruthuku*, „ostří“) (Bol): viz: *rutucu*; (5) **alco** ~ (← keč. *alqu*, „pes“) lid., hanl. (Bol: alt/vall): osoba se psím obličejem; (6) **coli** ~¹ (← keč. *quli*, „zamotané vlasy“) lid. (Bol: Pt/vall): člověk s neposlušnými vlasy; (7) **coli** ~², lid. (Bol: Pt/vall): neupravený člověk; ► nemyje si a nečeše své vlasy; (8) **runtu** ~ (← keč. *runtu*, „vejce“) lid., hum. (Bol: Cbb): osoba s oválnou hlavou; (9) **taca** ~ (← keč. *t'aku*, „zamotané vlasy“) lid., hum., hanl. (Bol: Cbb/Pt) viz: *opa parado*; (10) **туру** ~¹ (← keč. *t'uru*, „bahno“) lid., hanl. (Bol: alt/vall): tvrdohlavec, umíněnc; ■ Syn.: *cullu*, *quena*, *janiwa*, *mula*; (11) **туру** ~², lid. (Bol: alt/Cbb): zapomnětlivec; ■ Syn.: *cabeza volada*; (LM).

umacaya, f., lid. (1) (Per, zápBol): dehydratovaný škrob z rostliny *oca*; (DA).

umajampico, m. (← keč. *uma*, „hlava“, *jampiku*, „léčba, uzdravení“) (1) (zápBol): alkoholický nápoj; ► pije se na potlačení kocoviny; (DA).

umallina, f. (← keč.) (1) (výchPer): turban; ► stočený kus látky, který si uazují ženy na hlavu při nošení džbánů na hlavě; (DA).

umalo, -la, adj/subst. (1) (← keč. *umalu*, „paličák“) lid. (Bol: vall): inteligentní člověk; ■ Syn.: *cabeza*, *cabezón*, -a, *cráneo*; (LM).

umanana, m., lid. (← keč. *uma*, „hlava“, *nana*, „bolest“) (1) (stř a jzBol): bolest hlavy; (DA).

umanda, f. (1) (Nik): keř *Cassia biflora*; viz též: *bicho*; (DA).

umanto, m. (1) (jvPer, zápBol): halančíkovec Cuvierův; ► ryba vyskytující se v jezeru Titicaca, dorůstá do délky 27 cm, má malé, kuželovité, silné zuby; její maso je vysoce ceněné; (MM).

umapaño, m. (← keč. *uma* + šp. *pañó*) (1) (Per): třícípý šátek; ► na pokrytí dětské hlavy; (EA).

umapuma, f. (1) (Per): *Piper macrorrhinum*; ► rostlina z čeledi pepřovitých; (MM).

umareo, m., venk. (1) (Per): první zavlažování osetého pole; (MM, DA).

umarí, m. (← guar.) (1) (Kol, výchPer): strom *Poraqueiba sericea*; ► až 40 m vysoký, má jednoduché listy; (2) plod tohoto stromu; ► jedlé peckovice obvykle žluté barvy, jejich konzistence je máselná; (DA).

umarutuco, m. (← keč. *uma*, „hlava“, *rutukhu*, „střih vlasů“) (1) (záp a střBol): obřad, při kterém kmotři poprvé ostříhají dítěti vlasy; ► slaví se v některých vesnických komunitách, slávnost organizují rodiče dítěte, aby ho obětovali Panně Marii; (DA).

umbralado, m. [Š: *umbral*] (1) (StřAm, Chil, Kol): práh; (RAE, MM).

umbraladura, f. (1) (Ekv): viz: *umbralado*; (MM).

umbú, m. (← guar.) (1) (Arg, Par): ombu, líčidlo; ► rychle rostoucí strom, který pochází z oblasti jihoamerické pampy a dorůstá až 15 m, listy jsou eliptické až vejčité a na samičích rostlinách rostou žluté bobule; (MM).

umeche, m. (1) (Bol): rostlinný vosk; ► tvrdá a porézní látka podobná vosku; získává se z tzv. voskových palem rostoucích v Kolumbii; (MM, JD).

umita, f. (← keč. *úma*, „hlava“) (1) (szArg): hlava s dlouhými vlasy a vypleštěnými očima, která kvílí a naříká před osamělými cestovateli; ► bájná bytost; (DA).

umjú!, citosl. (1) (Ven): opravdu?, to sotva!; ► užívá se k vyjádření nedůvěry, pochybnosti; (2) (Ven, Dom): no jo!; ► při vyjádření souhlasu; (RAE).

umopar, m. (1) (Bol): policista z protidrogové jednotky; (DA).

umpire, m. (← angl.) (1) (US, Hond, Nik, Kub): rozhodčí; ► ve sportech jako např. baseball, hokej, polo a tenis; výslovnost také ampajr; (MM, JD, DA).

umpu, adj. (← keč. *umphu*, „sklíčený“) (1) lid. (Bol: Cbb/Tj, stř a jižPer): churavá, vetchá, slabá, sklíčená osoba; (LM, DA).

umucuti, m. (1) (szArg): plaz *Mabuya frenata*; ► podobný ještěrce; (2) lid. (szArg): ještěr, ještěrka; (DA).

un, unos, člen [Š: *un, una, unos, unas*] (1) (Bol: Yungas): neurčitý člen bez rozlišení rodu; př.: *un gáina o un conejo* („slepice nebo králík“); *unos quince mula* („asi patnáct mul“); ► dialekt *afro-yungueño*; (ABS).

una, čísl. (1) ~ **y** ~ (**uno y** ~) (Portor): druh hudby a tance; ► podobný šp. tanci *zapateado*; důležitou součástí je vydupávání rytmu, stepování; (2) viz: též: *uno*; (3) (**no**) **ver** ~, viz: *ver*; (RR). • (4) **no poner** ~¹ (Kub): nepřetrhnout se v práci; (5) **no poner** ~² (Kub): chovat se nebo postupovat nevhodně; (6) **no salir de** ~¹ (Dom, Portor, Ven): být neustále v něčem namočený, pořád v něčem lítat; (7) **no salir de** ~² (Kub): nebýt zadarmo nebo jako dárek; (8) **no salir de ~ para entrar en cofio** (Pan): nebýt zadarmo nebo jako dárek; (9) **de** ~ (Kol, Ven, Ekv, Par): včas, načas; (10) **en** ~ (Per): včas, načas; (11) **en ~ de esas** (Mex, Hond, Salv, Pan, Ekv, Per, Par): možná, snad, asi; (DA).

unalbo, -a, adj. (1) (Mex): s jednou bílou nohou (o koni); (DA).

UNAM (Universidad Nacional Autónoma de México), f. (1) (Mex): Mexická národní autonomní univerzita; př.: *soy estudiante del último año de preparatoria y pienso ingresar en la licenciatura de física de la Facultad de Ciencias de la UNAM*; (BDE).

unamú, m. (1) (Ven): mucura; ► zvláštní, bylinná, dřevitější a mírně česneková rostlina; pochází z Peru; (MM).

unau, m. (1) (Per): lenochod; ■ Var.: *perezoso*; (MM).

unca, f. (← keč.) (1) (szArg): žížala, dešťovka; ► obzvláště ta, co se používá při rybaření; (EA, DA).

-unca, suffix (1) (Hond): přípona naznačující, že se jedná o něco veliké; (DA).

uncaca, f. (1) (sevArg): pijavice; ► vyskytuje se v jezerech a přehradách; (2) motolice jaterní; ■ Var.: *saguaipé*; (MM) • (3) (szArg): žížala, dešťovka; ► obzvláště ta, co se používá při rybaření; (MM, DA).

unche, m., venk. (← misca *uze*, „zbytky agáve“) (1) (střKol): velice jemný prášek z vymláčených semínek pšenice, lenu apod.; (DA).

unco, m. (1) (Per): viz: *uncu*; (MM).

-unco, suffix, despekt. (1) (Hond, Salv): přípona naznačující fyzickou, psychickou nebo morální poruchu u lidí nebo fyzickou vadu u zvířat; (DA).

uncu, m. (1) (← kič. „tunika, šat, háv“) (Per): dlouhý háv, který nosívali indiáni; (MM). • (2) (← keč. *unku*, „pánské oblečení“) lid. (Bol: Pt): delší široké kraťasy; (LM). • (3) venk. (← keč. *unkhu*) (Per, jzBol): tradiční mužský oděv; ► dlouhý po kolena, zakončený třásněmi, většinou bez rukávů; (4) (jižBol): malé pončo; (DA).

uncucha, f. (1) (Per): rostlina, viz: *ocumo*; (DA).

uncumano, m. (1) (Per): strom, viz: *diablofuerte*; (DA).

uncuña, f. (← aim. *unkhuña*) (1) (Per): středně velká deka výrazné barvy, ve které se skladují nebo přenášejí cenné věci; (2) (Bol): barevný vlněný obdélníkový šátek; ► používaný ženami jako doplněk oblečení a na přenášení věcí; (DA).

underwood, f. (1) (Am): underwoodka; ► psací stroj; (JD).

ungido, -a, adj/subst. (1) (Mex, Hond, Salv, Nik, Bol, Chil, Ekv): zvolený do funkce; (DA).

ungir, tr. (1) (Hond, Guat, Kol, szArg, Ekv): zvolit někoho na určitou pozici či funkci; (RAE, DA).

ungüento, m. (1) ~ **del soldado** (Guat, Mex): mast proti štěnicím; (RR). • (2) ~ **del soldado**² (Mex, Par): měsíčková mast; (MM).

unicameral, adj. (← angl. *unicameral*) (1) (Am): jednokomorový, název parlamentního systému skládajícího se pouze z jedné komory; (MS).

unicato, m. (1) monopol moci; př.: *poniendo en peligro la continuidad del unicato del PRI*; (BDE).

unidad, f. (1) (Arg, Urug): byt; (2) ~ **funcional** (Arg): byt; (3) ~ **educativa** (Kol, Ekv, Bol, Par): škola; ► veřejná, soukromá; (4) ~ **escolar** (Per): škola; ► základní, střední; (DA).

Unidad, f. (1) ~ **de Inversión** (Mex): nástroj na splácení dluhů; př.: *las Unidades de Inversión, que desde que entraron en vigor, a principios de 1995, no fueron bien recibidas por los deudores*; (2) ~ **de Fomento** (Chil): fiktivní měna v Chile; př.: *como el dólar está fijo, los dueños de edificios prefieren hablar en UF, ya que ella cambia a diario; de pago de los aranceles universitarios que de cotas fijas se transformaron en letras de cambio UF*; (3) ~ **Reajutable** (Urug): teoretická

uruguayská měnová jednotka; př.: *por otra norma se limita la exoneración del pago del IVA a los intereses de préstamos otorgados por las cooperativas de ahorro y crédito hasta 150 UR*; (4) ~ **Revolucionaria Nacional Guatemalteca/ de Guatemala** (Guat): guatemalská levicová politická strana; př.: *los grupos rebeldes de la Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca (URNG) – la guerrilla más antigua de Centroamérica – apenas si cuentan con 2.000 hombres*; (BDE). • (5) ~ **de Salud** (Salv): poliklinika; (DA).

unidocente, adj/subst. (1) (Kost, Ekv, Per, Bol, Chil, Par, Urug): o vzdělávací instituci: s jediným učitelem; ► pro všechny předměty i ročníky; (DA).

uniformado, -a, adj/subst. (1) hovor. (Am): polda, strážník policejního sboru; (RAE, DA). • (2) lid. (Am): voják, žoldák; (DA).

uniforme, m. (1) ~ **de campaña** (Kub): bojová uniforma, maskáče; viz též: *vestimenta de fatiga*; (2) ~ **de fajina** (Ekv, Arg, Urug): policejní/vojenská uniforma; (3) ~ **de fatiga** (Pan, Kol, Ekv): bojová uniforma, maskáče, vojenská uniforma; ► užívaná pro výcvik a každodenní práci; viz též: *vestimenta de campaña*; (DA).

unila, m. (1) (Chil): jeden, jednotka, jednička; (DA).

uninesthe, m. (1) (Salv): strom *Hyperbaena mexicana*; ► dorůstá do výšky 14 m, má oválné listy, květy žluto-zelené barvy, plodem je peckovice; (DA).

uninominal, adj/subst. (1) (Bol): nezávislý poslanec; ► zvolený v přímých volbách; (DA).

unión, m/f. (1) f. (Chil): krajková nebo vyšíváná vsadka; ► vsazení krajky nebo výšivky; (RAE). • (2) f. (Mex): kombinéza; (JD). • (3) m. (US): pracovní kombinéza; (4) f. (US): syndikát, odbory; (5) **bella** ~ (výchBol): keř čeledi lilkovité; ► dorůstá do výšky 5 m, má jednoduché listy, bílé nebo fialové trubkovité květy, plodem je bobule s několika semeny; *Brunfelsia grandiflora*, *Brunfelsia uniflora*; (6) ~ **libre** (Ekv): život na psí knížku, na hromádce, na divoko; ► dohoda žít s někým bez sňatku; (DA).

unionado, -a, adj/subst. (1) m (Dom, Portor): obdorář; (2) f. (Dom, Portor): odborářka; (3) adj. (Dom, Portor): odborářský; (DA).

unionista, adj/subst. (1) (Hond, Salv): člověk bojující za sjednocení Střední Ameriky; (DA).

unipersonal, adj/subst. (1) adj/subst. (Kub, Per, Arg, Urug): sólo; ► divadelní, nebo hudební; (2) m. (Pan): auto pro jednoho; ► např. závodní; (DA).

unito, adj. (1) **no más** ~ (Ekv): jen jediný; (JD).

universal, m., lid. (1) (Salv): homosexuál, gay, teplouš; viz též: *culero*; ► ve vztahu může být dominantní i submisivní; (DA).

universidad, f. (1) (Bol): vězení; (2) **la** ~ (Bol): vězení; ► bol. argot *coba*; viz též: *(la) u*; (HB). • (3) ~ **de la calle** (Kub): škola života; (DA).

universitario, m. (1) (Nik, Bol): vysokoškoláci, univerzitní studenti; (DA).

universitario, m. (1) (Bol): vězeň nebo člověk, který vyšel na svobodu; ► bol. argot *coba*; (HB).

¡unjú!, citosl. (1) (Portor, Ven, Nik, Kub, Dom, sevKol): ano!, no jo!; ► při vyjádření souhlasu; viz též: *¡umjú!*, *¡ujú!*; (RAE, DA). • (2) iron. (Ant, Ven): no nazdar!; ■ Syn.: *anjá*; (MM). • (3) (Portor, Ven): opravdu?, to sotva!; ► užívá se k vyjádření nedůvěry, pochybnosti; (DA).

uno, čísl. (1) **del** ~¹ (Chil): super, skvělý, prima; př.: *el reloj que me regalaron me vino del uno, porque el que tenía se le rompió la correa*; ► slang; (RF). • (2) **hacer del** ~, hovor., eufem. (Mex): čůrat; ► mex. argot *caliche*; ■ Syn.: *hacer el uno, hacer el número uno*; (EUM, DA). • (3) ~ **y diez y ocho** (Ekv): znělka trubkou, která nařizuje rozptýlení vojska; (4) ~ **y una**, viz: *una*; (5) ~ **y** ~ (Arg): jedna z nejnižších sázek na koňských dostizích; (RR). • (6) ~, ~ (Mex): hej, hej! (JD). • (7) **llevar a ~ como caña pal ingenio** (Mex, Dom): někoho lehce vést, řídit, navádět; (8) **llevar a ~ mandinga** (Portor): dopadnout naopak; (9) **allá donde** ~ (Pan): z vnitrozemí, z vnitrozemské provincie; (10) **del** ~², lid. (Chil): špičkový, prvotřídní, kvalitní, top; (11) **del** ~ **pirulo**, lid. (Chil): skvěle, báječně, úžasně, bezvadně; (12) **el** ~, lid. (Per, Bol): moč; (13) **ni** ~, lid. (Chil): ani halěť, ani vindru, ani floka; (14) **sin ni** ~, lid. (Chil): bez halěře, bez ničeho; (15) ~ **no es ninguno** (Mex, Nik): do druhé nohy; ► výzva k dalšímu pití alkoholu; (16) ~ **sin otro no vale** (Guat): do druhé nohy; ► výzva k dalšímu pití alkoholu; (17) **hacer el** ~, eufem., lid., hovor. (Nik, Kub, Portor, Per, Bol, Kost): čůrat; (18) **hacer el número** ~ (Kost): čůrat; (DA).

unsha, f. (1) (szPer): slavnost během karnevalu; ► podobná slavnosti *yunsa*; (DA).

untada, f., hovor. (1) lid. ~ (**de la mano**) [Š: *soborno*] (Am): úplatek, podplacení, podmazání; (RAE, DA RR). • (2) lid. (Am): natření, nanesení, namazání; ► převážně mastné nebo husté látky; (3) (Hond, Salv): výška úplatku, hodnota úplatku; (4) (Hond): lepidlo na fetování; (DA).

untadera, f. (1) (podle Tejery) mast, která má vzbudit lásku druhých osob; (RR).

untado, -da, adj/subst. (1) adj. (Ven): o osobách používajících mast, která má vzbudit lásku druhých osob; (RR). • (2) **está untado** (Kub): má z pekla štěstí; (3) f. (Am): namazání; (4) **dar una untada** (Am): namazat; (JD).

untar, tr. hovor. (1) (Kol, Hond, Mex, Salv, Nik, Kost, výchBol): zaplést někoho do nelegální záležitosti; (RAE, DA). • (2) (LaPla, Salv, Š): podplatit, viz: *coimear*. • (3) ~ **la mano** (Mex, Guat, Nik, Kost, Arg, Kol): podplatit někoho; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (4) ~ **el camarón**, vulg. (Mex): třít se penisem o ženské tělo; (DA).

untisal, m. (← *Untisal*®) (1) (Arg, Urug): masážní olej, masážní balzám; (DA).

unto, adj/subst. (1) m. (Chil): krém na boty; (2) **quedar alguien a la altura del ~**, hovor. (Chil): přijít o dobrou pověst, ztratit něčí důvěru; (RAE). • (3) (Mex, Salv, Nik, Kub, Hond): úplatek; • (4) adj. (Arg): hloupý, zbabělý; př.: *en la película, el protagonista no quería que lo creyeran punto, así que aceptó a jugar a ruleta rusa con la pistola*; ► slang; (RF). • (5) (Am): namazání; (JD). • (6) m. (Arg, Kol, Mex, Per, Portor): mast, balzám; (7) (Bol): léčivá mast; (8) (Mex, Hond, Nik, Salv): výška úplatku, hodnota úplatku; (9) ~ **sin sal** (Hond): extra mastná mast pro suchou pokožku; (10) **sacar el ~** (Hond, Nik): vyždímat z někoho nebo něčeho co nejvíc; (DA).

untón, -na, m/f. (1) (Salv): úplatkář, korupčník; (DA).

untu, m. (1) (Bol): tuk, lůj, sádlo; ► převážně z prasete nebo lamy; užívaný jako oběť nebo léčivo v kultuře *callahuaya*; (DA).

untual, adv. (1) (Hond): viz: *utual*; (DA).

untualito, adv., venk. (← *en un tantito*) (1) (Hond): teď, nyní, hned, ihned; viz též: *ahoritita*; (DA).

untucuru, m. (1) (Bol): druh ptáka; viz: *cuculí*; (DA).

untura, f. (1) (Dom): tření, odírání; (2) (Hond): hodnota úplatku, výška úplatku; (DA). • (2) ~ **blanca** (Arg, Par): tekutá mast; (MM).

unucha, f. (← keč.) (1) (Bol): vodička; ► keč. diminut. přípona *-cha*; (EA).

uña, m/f., i pl. (1) ~ **de gato**¹ (Per): lesní rostlina; ► liánovitěho typu, je ceněná pro své regenerační medicínské účinky; (2) ~ **s largas** (Mex): dlouhoruká osoba; (RAE). • (3) f. (Am): rozešíváčka; ► kancelářská potřeba; ■ Syn.: *sacagrapas*; (RR, DA) • (4) (**de**) ~ **de pavo** (Ven): gaučovské kalhoty s vysokými rozparky po stranách; (RR). • (5) ~ **de gato**² (Par, Urug, Arg, Kub, Mex, Portor): název různých rostlin (zejm. akátů, mimóz); (6) ~ **de gato**³ (Par): trn, bodlina těchto rostlin; (RAE, MM, RR). • (7) ; **con la ~ no!** (Ven): tak takhle ne!, to by snad stačilo!; (8) **comerse las ~s**, lid, hovor. (Mex, Guat, Salv, Hond): třít bídu s nouzí; být velmi chudý; (9) **cada cual (uno) se arregla con las ~s que tiene** (Am): každý si musí pomoci jak dovede; (AM). • (10) f. (Arg): schopnost, talent; př.: *Eduardo tiene uña para la mecánica*; ► slang; (11) **pararse de ~s** (Kost): být velmi rozhněvaný, naštvaný; př.: *el padrecito se paró de uñas cuando le contaron que su sobrino andaba diciendo que es ateo*; (12) **parado de ~s** (Kost): naštvaný, rozčilený; př.: *Milton anda parada de uñas desde que el jefe le dijo que le iba a cancelar vacaciones*; ► slang; (RF). • (13) **no tener ~s de (para) guitarrero**, hovor. (Arg, Par, Urug): mít obě ruce levé; být levý; (RAE, DA). • (14) **hacer(se) las ~s**, hovor. (Mex): zkrášlovat se; př.: *todos los viernes va al salón a hacerse las uñas*; (15) **ser ~ y carne** (Mex): nerozlučná dvojka; př.: *desde la secundaria María e Isabel eran uña y carne*; (16) **sacar o enseñar las ~s** (Mex): vybarvit se; vytáhnout drápky; být agresivní; př.: *al mes de casados sacó las uñas*; (17) **estar de ~s o tener las ~s afiladas** (Mex): mít s někým nepřátelské vztahy; (18) **estar de rajar con la ~**, lid. (Mex): být velmi rozčilený; být na pokraji vybuchnutí; (19) **agarrarse a veinte ~s o con ~s y dientes** (Mex): držet se jako klíště; př.: *yo me agarraba a veinte uñas porque creía que me ibas a tirar*; (20) **tener largas las ~s o las ~s largas** (Mex): mít dlouhé prsty; (21) **echar ~, hacerle a la ~, gustarle la ~**, lid., viz: *clavar*; (22) ~ **s largas**, viz: *chómpiras*; př.: *Pascual resultó ser un uñas largas*; (23) **rascarse con sus propias ~s** (Mex): být nezávislý; vystačit si s vlastními silami; ► mex. argot *caliche*; (EUM). • (24) (← keč. *uña*, „mimino“) (Bol): mimino; (25) **marán ~** (← keč. *maran*, „valcha“) lid. (Bol: Chuq): kámen; ► má tvar půlměsíce a používá se k drcení ve valše; ■ Syn.: *conana, uchu cutana, wawa batán*; (LM). • (26) pl. (Bol): kapsář; ► bol. argot *coba*; (HB). • (27) **es un ~ larga** (Am): je to chlap zlodějská; (28) **el ~ s verdes** (Chil): rohatý (čert); (JD). • (29) **darse ~**, lid. (Kub, Portor): podrbat se; (30) **estar comiéndose las ~s** (Nik, Per):

trpět hladem; (31) **ser una ~ de juey**, lid. (Portor): být skrblik, škudlil, mizera; (32) **ser ~s escondidas**, lid. (Hond): tvářit se jako svatoušek, andílek; ► ale nebýt jím; (33) **meter las ~s**, lid. (Guat, Hond, Nik, Pan, Bol): mít dlouhé prsty; ► krást nebo podvádět; (34) f. (Mex, Nik, Kost, Pan, Portor, Kol, Bol, Urug): trsátko; (35) (Arg Urug): nárazník; (36) (Guat, Urug): páčidlo, vytahovák hřebíků; (37) m/f. (Guat): zloděj; (38) f., pl. (Kost): vzdušné kořeny kukuřice; (39) ~ **de danta** (Ven): rostlina *Philodendron pinnatifidum*; ► krátký stonek, laločnaté oválné listy do velikosti 80 cm, tmavě zelené barvy, svrchu lesklé, na spodní straně matné; (40) ~ **de gato**⁴ (Mex, Par, Arg, Urug): akácie; ► keř s trny podobnými grafitu, s nžloutlými květy, plodem je lusk; pěstuje se pro dekorální účely; ■ Syn.: *espino, garabato, ñapindá, teatín, yuquerí*; (41) ~ **de gato**⁵ (Pan, Kol, Ekv, Per, Chil): keř čeledi bobovité; ► *Uncaria tormentosa*; s trny, dřevnatým kmenem, světležluté květy v klase, plody v tenkém lusku; hodně užívaný pro své léčivé účinky, zejména protizápalové a posílení imunity; (42) ~ **de gato**⁶ (Kol): dříšťál; ► keř, listy s trny, z jednoho místa roste 9 nebo 10 listů, květy zlatožluté nebo červenožluté barvy; *Berberis goudotti*; (43) ~ **de gato**⁷ (Hond, Salv, Nik): akácie; ► popínavá rostlina, s krátkými zahnutými ostny na konárech a stopkách listů, ostny slouží k upínání, střídavé listy s paralelní žilnatinou, plod v lusku; *Acacia bonariensis*; ■ Syn.: *karikari*; (44) ~ **de gato**⁸ (Bol): bauhinie; ► keř dorůstající do výšky 3 m, listy složené ze dvou laloků, bílé květy, plodem jsou lusky s mnohými semeny; *Bauhinia aculeata*; (45) ~ **de gavián** (Mex): rostlina čeledi martyniovité; ► dorůstá do výšky 3 m, rozvětvený stonek, oválné listy s hranatými okraji, vrcholové květenství, květy různých barev, od bílé po červenou nebo fialovou, plodem je částečně pukající tobolka; *Martynia diandra*; (46) ~ **de vaca** (výchBol): bauhinie; ► keř nebo strom do výšky 5 m, složené listy, plodem jsou lusky ve tvaru srpů; *Bauhinia unguolata*; (47) ~ **del diablo** (Mex): chřestnatec, krotalárie; ► bylina s malými vonnými listy příjemné chuti a zelené barvy, žlutými květy, plod v lusku plný semínek; *Crotalaria vitellina*; (48) ~ **pequén** (sev a stfChil): rostlina čeledi zvonkovité; ► popínavá, 50 cm vysoká, malé listy nahloučené v přizemní ružici, pěticípé bílé nebo modré květy; *Wahlenbergia linarioides*; ■ Syn.: *uñoperquén*; (49) **a ~ de caballo** (Mex): sedící na koni; (50) lid. **de ~ en el rabo** (Ven): věrný stoupenec; ► politické strany nebo hnutí; (51) ~ **larga**¹ (Mex, Dom, Per, Ekv): zloděj, lupič, dlouhoprsták, chmaták; (52) ~ **larga**² lid. (Mex, Per): sklon k zlodějství; (53) ~ **y curruña** (Ven): nerozlučitelná dvojka; viz též: *uña y mugre*; (54) ~ **y mugre** (Mex, Nik, Pan, Kol, Ven, Ekv, Bol, Chil, Par): nerozlučitelná dvojka; ■ Syn.: *mugre y uña, uña y curruña, uña y sucio*; (55) **mugre y ~**, vulg., lid., hovor. (Nik, Ven): nerozlučitelná dvojka; (56) ~ **y sucio** (Ven, Ekv): nerozlučitelná dvojka; viz též: *uña y mugre*; (57) ~ **s escondidas** (Hond, Salv, Nik): pokrytec, falešník; (58) ~ **s largas** (Mex, Bol, Arg, Ekv): zloděj, lupič; (59) **comerse el sucio de las ~s** (Hond): třít bídu s nouzí; být velmi chudý; (60) **rascarse con las propias ~s** (Mex, Nik, Chil): být nezávislý; vystačit si s vlastními silami; (61) **¡báilame ese trompo en la ~!**, lid. (Ven): teď se ukaž!; ► výzvat soupeře dokázat něco lepšího; (62) **bailar un trompo en la ~**, lid. (Mex): být chytrý, bystrý, obratný; (63) **brincar encima con ~s y dientes** (Portor): dělat něco rychle, v cuku letu; (64) **cortar las ~**, lid. (Portor): darovat něco s nevolí; (65) **dar una ~ (y cogerse hasta el codo)**, lid., hovor. (Portor): podej prst a vezme celou ruku; (66) **salvarse en ~ de gato** (Dom): uniknout o chlup; (67) **salvarse por la ~ del gato**, lid., hovor. (Pan): uniknout o chlup; (68) **voltear a la ~**, venk. (Arg): tahat zvíře, zejm. mladého býčka za chvost; (DA).

uñado, -a, adj/subst. (1) f., lid. (Mex): krádež, loupež, vyfouknutí, štípnutí; viz též: *robada*; (DA, JD).
• (2) adj. (Hond): s dlouhými nehty, př.: *la mano uñada del diablo*; (RAE).

uñadura, f. (1) (Mex): škrábnutí, škrábanec; (JD).

uñalarga, m/f. lid. (1) (Per): zloděj, lupič; dlouhoprsták, chmaták; (BDE, JD).

uñapiar, tr., lid., venk. (1) (szArg): krást, okrást; viz též: *ladropear*; (DA).

uñar, tr/intr. (1) tr. (Ekv): chytre okrádat; (MM). • (2) hovor., viz: *clavar*; (MV). • (3) (Ekv): šlohnout, vyfouknout; (JD). • (4) lid. (Mex): krást, okrást; viz též: *ladropear*; (5) (zábBol): krást; ► peněženky z kabelek a jiné osobní věci v prostředcích veřejné dopravy; (6) (szArg, Chil): škrábat, poškrábat; (7) intr. (Kost): vyrašit vzdušné kořeny u kukuřice; (DA).

uñatear, tr. (1) (Arg, Bol, Per): uloupit, odcizit, ukrást; vyfouknout, šlohnout, štípnout; (MM, BDE, JD).

uñazo, m., (1) lid. (Guat, Mex): krádež, loupež, zlodějna; viz též: *robada*; (AHM, DA). • (2) (Guat, Salv, Nik, Kost, Kub): škrábanec, škrábnutí; ► nehty; (3) (Salv): kop do fotbalového míče bosou nohou; (DA).

uñera, f. (1) (Arg): odřenina; ► na hřbetu koně; (2) (Mex): bílá skvrna; ► na koži; vytváří se pod sedlem; (MM, JD).

uñero, m/f. (1) m. (Chil): viz: *uñera*; (MM). • (2) m. (Hond, Nik, Kost, Pan, Portor, Kol, Ven): záděra; (3) lid. (sevKol): kop do míče palcem nohy; (4) (Salv): manžel; (5) m/f. (Salv): nepřítel; (6) m. (Ekv): rozduřovač v knize; ► zaoblené stránky oddělující písmena nebo kapitoly pro snadnější orientaci v knize; (DA).

uñeta, m/f. (1) f. (Mex, Bol, Chil): trsátka, drnkátko; ► druh trsátka či náprstku z želvoviny, které používají hráči na strunné nástroje; (RAE, DA). • (2) m/f., pl. (Kol): člověk s dlouhými nehty; (RAE). • (3) f. (StřAm, Kol): kapesní zloděj; (MM). • (4) náprstek; ► na kroucení cigaret; (JD). • (5) f. (výchBol): slintavka a kulhavka; (DA).

uñetas, m. (1) (Am): dlouhoprsták, chmaták; (JD).

uñetear, tr. (1) (Chil): krást, okrádat, šidit; (MM).

uñi, m. (1) (stř a jižChil): keř z čeledi myrtovité (lat. *myrtaceae*); s načervenalými květy a jedlým bobulovitým plodem; viz též: *murtilla*; (RAE, DA).

uñilargo, -ga, adj/subst. [Š: *largo de uñas*] (1) m/f. (Kol, Mex): zloděj, chmaták; (2) adj. (Kol): dlouhoprstý (o zloději); (RAE, BDE).

uñir, tr. [Š: *uncir*] (1) (Arg, León, Sal, Vall, Urug, Zam): zapřáhnout; (RAE).

uñita, m. (1) (Am): rohatý, čert; (JD).

uñón, -na, adj/subst. (1) adj. (Am): dlouhoprstácký; (2) m. (Am): dlouhoprsták; (JD). • (3) adj. (Mex): s dlouhými nehty; (DA).

uñoperquén, m. (1) (Chil): bylina z čeledi zvonkovité (lat. *campanulaceae*); ► dorůstá asi 30 cm; má protáhlé listy a bílé, namodralé květy; roste v kamenitých oblastech; (RAE). • (2) (stř a sevChil): rostlina čeledi zvonkovié; viz též: *uña pequén*; (DA).

uñudo, -a, adj/subst. (1) m. (Hond, Nik): démon, ďábel, satan; ► ztělesnění zla, podle židovsko-křesťanské tradice princ andělů, kteří se vzbouřili proti Bohu a vrhli se do propasti, př.: *El uñudo*; (RAE, DA). • (2) f. (Hond): smrt; (3) adj. (Hond, Salv, Nik): s dlouhými nehty nebo drápy; (4) m/f., přenes. (Hond): zloděj; (5) adj. (Hond): zlodějský; (DA).

UP, f. (1) (Chil): Unidad Popular; levicová politická strana (1970-1973); př.: *¿eran empleados de tiempos de la UP que permanecieron en sus puestos?*; (2) (Kol): Unión Patriótica; ► levicová politická strana; př.: *en el último año y medio han caído asesinados 457 militantes de la Unión Patriótica (UP), partido legal surgido a partir de la tregua firmada con las guerrillas comunistas FARC*; (3) (Per): Unión Popular; ► politická strana; (BDE).

upa, adj/subst/adv/citosl. (1) m. (Ekv, Chil): hlupák, vůl, idiot; (2) adj. (Am): hloupý, pitomý; (3) **de Upa-Upa** (Kub): výborný, jedinečný svého druhu; (RR). • (4) m., lid. (Chil): přijatý rozkaz, příkaz, povinnost, závazek; (5) adv. (Guat): na zádech; (6) **de ~** (Arg, Urug): levou zadní; snadno, bez námahy, lehce, hladce; (7) **¡~!**¹, citosl., lid. (Hond, Salv, Nik, Ven, Chil, Par): ty blaho!; to je co říct!; ■ Syn.: *¡úpale!*; viz též: *¡miércole(s)!*; (8) **¡~!**² (Kol): hyjé!; (9) **¡~!**³ (Ven, Bol): do toho!; ► vyjadřuje povzbuzení; (10) **¡~, chalupa!**, lid. (Chil): start!, teď!, už!; ► vyjadřuje povolení k zahájení akce; (11) **¡~ cachete!** (Ven): ó!, vau!, ohoho!, ty blaho, no teda!; ► vyjadřuje překvapení nebo obdiv; (12) m., pl. (Guat): inspirace, stimul, podnět; (13) **hacer ~** (Ekv): hrát si s dítětem na kolenách na jízdu na koni; (14) **hacer la ~**¹ (Hond, Salv): tvářit se, že pracuje; (15) **hacer la ~**² (Guat): pomoci, pomáhat někomu; (16) **hacerle ~s** (Guat): popořit, zvýhodnit někoho, udělat laskavost; (DA).

upacón, m. (1) (Kol): druh stromu; viz: *arboloco*; (DA).

upaguando, m. (1) (Kol): druh kustovnice; ► rostlina, která se používá v medicíně a je považována za rostlinu dlouhověkosti; (MM).

¡upalalá!, citosl. (1) (Arg): hopa!; ► při dvíhání dítěte na ruky; (DA).

¡úpale!, citosl. (1) (Mex/US): hej!, uf!; ► říká se při zvedání těžkého předmětu; (SUS). • (2) lid. (Hond, Salv, Nik, střKol, Chil, Par, Ven, Ekv): ty blaho!; to je co říct!; ► údiv, nechut!; viz též: *¡miércole(s)!*; (3) (Salv, Nik, Ven, Ekv): páni!, no teda!, já!, vau!; ► překvapení; viz též: *¡upa!*; (4) (Kol): do toho!; ► povzbuzení; (DA).

upallar, tr. (← keč.) (1) (Arg): bouchnout do ticha; (2) (Arg): překvapit; (3) (Arg): mlčet; (MS).

upallero, -a, adj., venk. (1) (szArg): zákeřný (v boji, bitce); (DA).

upaquización, f. (1) (Kol): cenová, daňová, platová reforma; ► přizpůsobení cen, platů, daní dle výšky životních nákladů; (DA).

upaquizar, tr. (1) (střKol): proměnit dluh na kol. jednotky konstantní kupní síly; ► odvozené od *UPAC, unidad de poder adquisitivo constante*; (DA).

upar, tr. (1) (Kol, Mex): zdvihávat, zvednout, vytáhnout; (MM).

upatense, adj/subst., lid. (1) (Ven): obyvatel města Ciudad Upata; (DA).

upay, m. (← may.) (1) (Guat): druh stromu; viz: *masú*; (DA).

¡upe! (**¡upé!**), citosl. (1) (Kost): vcházím!, už jdu!, jsem tady!; ► najde-li návštěvník otevřené dveře do domu, může tak oznamovat svůj příchod; jde o zkratku z *Ave María Purísima; aquí le traigo de parte de Nuestra Señora la Virgen de Guadalupe*; (RR, MM). • (2) (Kost): je tady někdo?, kde ste kdo?, haló!; ► zvolání při vstupu s cílem zjistit, jestli je někdo uvnitř; (DA).

upear, tr. (1) (Mex): vychválit někoho, vyzdvihnout, velebit; (MM). • (2) (Nik): pomoci někomu nastoupit, nasadnout, vystoupat; (3) (Nik): pomoci, pomáhat; (DA).

upeliento, -a, adj/subst. (1) m/f., lid. (Chil): stopuenech chil. politické strany *Unidad Popular*; ► přívrženec politických, sociálních a ekonomických idejí této strany; *Unidad Popular* byla vládnoucí koalici levicových politických stran mezi 1970 a 1973; ■ Var.: *upiento*; (2) adj. týkající se této koalice; ■ Var.: *upiento*; (DA).

upi, m., lid. (← keč. *upiñaqi*, „*chicha* před kvašením“) (1) (Bol: alt/vall): nažloutlá tekutina; ► vzniká při výrobě nápoje *chicha* po vyvěšení kukuřičné mouky; osladí se sirupem a nechá se odpočívat v nádobě; (LM). • (2) (stř a jižBol, Per): nedokvašená *chihca*; (DA).

upia, f. (1) (Ven): pikantní koření, které se používá k úpravě masa; ► skládá se z chili, česneku a další ingrediencí; ■ Syn.: *picure*; (MM).

upiento, -a, adj/subst., lid. (1) (Chil): viz: *upeliento*, -a; (DA).

upilada, f. [Š: *opilar*] (1) (sevArg): o stavu: přepítí; (MM). • (2) (Arg): zakuckání; ► při pití apod.; (JD).

upilarse, zvrat. (1) [Š: *opilarse*] lid. (szArg): přepít se vody nebo jiného nápoje (a onemocnět kvůli tomu); (MM, DA). • (2) (Arg): zakuckat se; ► při pití; (JD).

upite, adj/subst. (← keč. *upiti*) (1) m. (Arg): stojánek nebo krabíčka na vajíčka ptáků; (2) adj. (Arg): zadní; (MS). • (3) m., vulg. (Arg, výchBol): řitní otvor ptáků; ■ Var.: *upiti*; viz též: *cagón*; (MS, DA). • (4) **como el ~**, vulg. (Arg): na hovno, na prd; (5) **para el ~** (Arg): na hovno, na prd; (DA).

upitear, intr. (1) (Arg): vrtět zadečkem; (MS).

upitero, m. (1) (szArg): druh hmyzu; viz: *jején*; (2) lid., venk. (szArg): otrava, osina v zadku; (DA).

upití, m. (← keč.) (1) (szArg): řiť, zadek; viz též: *cagón*, *upite*; (2) **como el ~**, vulg. (szArg): na hovno, na prd; (DA).

uppercut, m. (← angl.) (1) (Am): v boxu: zvedák; ► rána ohnutou rukou do brady, která se uplatní zespodu směrem nahoru; (MS).

upuire, m. (1) (Ven): divoký krocan; (JD).

UR, f. (1) (Urug): viz: *unidad reajutable*; (BDE).

ura, f. (← keč. *úra*, „dole, pod, naspodu, vespod“) (1) (szArg, Par): červ, larva; ► larva dvoukřídlého hmyzu způsobující velké obtíže hloubením dlouhých chodeb pod kůží; (2) vulg., lid. (szArg): pochva, vagina; (RAE). • (3) (← guar.) (svArg, Par): larva parazitické mouchy (*Dermatobia hominis*); ► délka až 10 mm; larva pronikne pod lidskou nebo i zvířecí kůží; původce vážných zdravotních problémů; (4) (Arg, Par): drsnokřídelec březový (*Biston betularia*); ► mohutný motýl; černá barva nebo černobílá jakoby smíchaná sůl s pepřem; snáší až 2000 vajíček světle zelené barvy; (5) (Arg): vulva; (MS, DA, NET). • (6) **~y canto**¹ (← keč. *ura*, „dole“) (Bol): obyvatel pobřeží; (7) **~ y canto**², (Bol: Cbb/Chuq): spodní okraj; (LM). • (8) (Hond, Nik): druh ptáka; viz: *chorcha*; (DA).

uraco, m., lid. (← port. *furaco, buraco*) (1) (Hond, Salv, Nik): díra; viz též: *juraco*; (JD, DA).

urao, m. (← karib.) (1) (Am): nerostný povlak ze zkrystalizovaného uhličitanu sodného vyskytující se na březích jezer a velkých řek; (RAE).

urape, m. (1) (Ven): lušteninovitý keř (lat. *leguminosae*); ► s trnitým stonkem a bílými květy složenými z pěti okvětních lístků; pěstuje se jako okrasný keř; (RAE).

¡urpia!, citosl. (1) (Ven): do toho!, hej!, no tak!; ► povzbuzení; (MM, JD). • (2) lid. (Ven): hurá!, sláva!, juchú!; ► nadšení, radost, veselí; (3) **¡~, Dolores!**, lid. (Ven): hurá!, sláva!, juchú!; ► nadšení, radost, veselí; (DA).

¡urpita!, f., lid. (← keč. *urpi*, „holub“) (1) (Bol: alt/vall) viz: *palomita*; (LM).

urarina, adj/subst. (1) (Per): příslušník ind. kmene Urarina; (2) příslušné adjektivum (urarinský); (3) jazyk kmene Urarina; ► kmen žije v deštném pralese v per. departamentu Loreto (na řekách

Pangayacu, Chambira a Tigrillo); jeho členové sami sebe nazývají *Kachá*; jazyk je izolovaný a také se může nazývat *itucali*, *simacu*, *shimacu*; podle sčítání obyvatel z roku 1993 jím mluvilo 167 členů kmene (INEI); (S01).

uraye, m. (1) (Ven): popelivka zoubkovaná; ► rostlina, která se používá k výrobě homeopatik; (MM).

urbanización, f. (1) (Am): sídliště; viz: *fraccionamiento*; (EEA).

urbe, f. (1) **la** ~ (Kub): Havana; (JD).

urco, m. (1) (Bol, Chil): obecně lama, ale i neobvyklé pojmenování pro lamu alpaku; (MM). • (2) (Am): beran; (JD).

urcututo, m. (1) (výchPer): druh ptáka; viz: *coscongo*; (DA).

urdidera, f. (1) (Mex): snovací stroj; ► slouží k vytvoření osnov (soustavy nití) pro plošné textilie; (MM).

urdido, m. (1) (Mex): osnova; ► soustava nití; (MM).

urdimal, m. (1) (jižBol): duch stařce nebo dítěte, který straší lidi; ► bájná bytost; (DA).

urdimbre (urdiembre), f. (1) **estar (uno) en la** ~¹ (Chil): být kost a kůže; (MM). • (2) **estar (uno) en la** ~² (Chil): být chudý, být na dně, být na suchu; (AM, JD).

ure, m., lid. (1) (Kol): hliněná nádoba; ► užívaná k fermentaci alkoholických nápojů; viz též: *porongo*; (DA).

urero, m. (1) (Ven): šaman, kouzelník; (MM, JD).

urgencias, f., pl. (1) (Am): (lékařská) pohotovostní služba, viz: *emergencias*; (EEA).

urgido, -a, adj. (1) lid. (Am): o člověku: naléhající, neodbytný; (2) (Hond, Salv, Nik, Kost, Kol, Ekv): spěchající, pospíchající; (3) lid. (zápVen): o člověku: co musí na záchod; (4) lid. (Chil): znepokojený, ustaraný; (DA).

urgimiento, m. (1) lid. (Chil): přehnaná starost, obava; (DA).

urgir(se), tr/zvrat. (1) tr. (Am): být akutní, naléhavý, neodkladný, viz: *apurar*; (EEA). • (2) zvrat., lid. (Bol, Chil): přehnaně se znepokojovat, dělat si přílišné starosti; (DA).

urguetear, tr., lid. (1) (Bol): zkoumat; viz: *hurguetear*; (DA).

uriana, f. (1) (Ven): cedník, venkovské síto; (MM, JD).

urija, f. (1) (zápBol): nemoc, dle lidové pověry způsobená dýcháním zápachu rozkládajících se mrtvol; (DA).

urina, f. (1) (výchBol): druh jelena; viz: *venado colorado*; (DA).

uriñe, m. (← map. *uriñ*) (1) (Chil): tuleň, lachtan; (MM).

uritu, m., arch. (1) (Per): papoušek; ■ Syn.: *loro*; (MM).

urlincha, f. (1) (szArg): holub; viz: *ulincha*, *cuculí*; (DA).

urna, f. (1) [Š: *ataúd*] (Ven, Nik, Chil): rakev; (RAE, DA). • (2) (Mex, Pan, Portor, Urug): osudí; (3) ~ **embarazada**, lid. (Mex): volební urna pro neplatné hlasy; (DA).

URNG, f. (1) (Guat): viz: *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca*; (BDE).

uro, m. (1) (Bol, Per): národ, který obývá plovoucí ostrovy na jezeře Titicaca; (MM).

uropukina, m. (1) (Per, Bol): puquina; ► mrtvý jazyk Inků, kterým se dříve hovořilo v oblasti jezera Titicaca; ■ Var.: *pukina*; (MM).

uros, m., pl. (1) (Bol, Per): viz: *uro*; (MM).

urpi, m/f. (← keč. *urpi*, „holub“) (1) f., lid. (Bol: alt/vall, Ekv, Per): holub; viz též: *tortolito*; (LM, DA). • (2) m. (Per): talíř ozdobený dvěma páry ptáku naproti sobě; (3) (zápBol): pečivo, které se dává na stůl spolu s dalšími oběťmi v den Památky zesnulých; (DA).

urpila, f. (1) (Bol): malá holubice; (RAE). • (2) (← keč.) (szArg, StřAm): holoubek *picui* (*Columbina picui*); ► velikost podobná holubu domácímu; štihlejší tělo; šedavá barva; pás jasně modré barvy kolem každého oka; ■ Var.: *urpilla*; viz též: *cuculí*; (MS, DA). • (3) (← kič. „hrdlička“) (Arg, Bol, Kol): hrdlička divoká; ► šedě zbarvený pták s načervenalými peříčky na křídlech; na jaře se hojně vyskytuje ve Španělsku, ale na podzim odlétá do Afriky; (MM). • (4) (Am): divoký holub, holoubek skořicový; (JD). • (5) (záp a střBol): druh hulubičky; viz: *tortolito*, *tortolita*; (6) (záp a střBol): holubičko; láska; ► oslovení milované ženy; (DA).

urpilita, f. (1) (Arg, StřAm): zdobnělina od *urpila*; (MS).

urpilla, f. (1) (szArg): viz: *urpila*, *cuculí*; (MS, DA).

urpo, viz: *ulpo*; (MS).

urpu, m. (1) (← aim. a keč. *urpu*, „hliněná nádoba“) (Per): veliká nádoba s úzkým hrdlem; viz též: *porongo*; (2) (← aim. a keč. *urpu*, „panenka“) (zápBol): různorodé pečivo připravující se na slavnost Všech svatých, s cílem odměnit všechny co se modlí za duše zesnulých; (DA).

urque, m. (1) (Chil): zemák, brambor špatné kvality; (MM, JD).

urquinaya, f. (1) (Ven): cihlový prášek; ► rozemletá cihla, která slouží jako barvicí prostředek; přidává se do malty; (MM, JD).

urrabá, m. (1) (Pan): archeologické pozůstatky starých indiánských národů; (MM).

urraca, f. (1) (Am): pták podobný sojce; (RAE). • (2) (Arg): kukačka guira; ► světle hnědě zbarvený pták s chocholkou na hlavě a černým ocasním peřím; dokáže napodobit lidský hlas a zpěv ostatních ptáků; (MM). • (3) (Bol): egoista, spekulant; ► bol. argot *coba*; (HB).

urraca, f. (1) (Mex): viz: *zanate*; (2) (Ven, Ekv, Per, Par, Urug): sojka chocholkatá; ► dorůstá do délky 30 cm, má černý krk, hlavu a hřbet, modrý nafialovělý týl a obočí, žluté břicho a konec ocasu; *Cyanocorax chrysops*; (3) (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): viz: *alguacil*; (4) (Bol): pták rodu *Cyanocorax*; ► dorůstá do délky 50 cm, má černé nafialovělé peří, silný mírně zakřivený zobák; (5) (Salv): svědek, udavač; (6) ~ **azul**¹ (Hond, Nik): viz: *alguacil*; (7) ~ **azul**² (Urug): sojka azurová; ► dorůstá délky 38 cm, má modré peří, černou přední část krku, hlavu a vrchní část prsou, modro-černá křídla a ocas; *Cyanocorax caeruleus*; (8) ~ **copetona** (Mex, Guat, Hond, Nik): viz: *alguacil*; (9) ~ **morada** (zápBol, Urug): sojka lesní; ► dorůstá do délky 40 cm, černé barvy s fialovým leskem, má silný mírně zakřivený zobák, štětiny kolem nosních otvorů a dlouhý modrý nafialovělý chvost; *Cyanocorax cyanomelas*; (10) ~ **parda** (Hond): sojka hnědá; ► dorůstá až do délky 71 cm, tmavě kávové barvy, peří na čele má tvrdé a vzpřímené, zatočené směrem k zobáku, na prsou má nafukovací váček; *Cyanocorax morio*; (11) ~ **pechinegra** (Pan): viz: *urraca púrpura*; (12) (Per): sojka černoprsá; ► má černou hlavu, krk a prsa, modré skvrny pod očima; *Cyanocorax affinis*; (DA).

urraquear, tr. (1) (Bol): způsobit někomu zatmění před očima; ► dát mu velmi silnou ránu; (MM). • (2) (Bol): udělat bolest; (JD).

urrú, adj., venk. (1) (Kost): shnilý, prohnílý (o dřevě); ► hlavne nenařezané; (DA).

ursa, f. (1) (szMex): viz: *urza*; (DA).

ursero, m. (1) (Hond): honec, náhončí (zvěře); (DA).

ursi, viz: *urso*; (MS).

urso, -sa, adj/subst/citosl. (1) adj. (← it: janov. *órso*) (LaPla): plachý; (2) (Arg, LaPla): velikánský, otylý; ■ Var.: *ursi*; (MS). • (2) ;~!, citosl. (Mex, Par): hej rup!; (MM). • (3) f. (szMex): viz: *urza, rosilla*; (4) m/f., lid. (Arg, Urug): statná, urostlá osoba; (DA).

úrsulo, -a, adj/subst. (1) f., lid. (Dom): vřed; (2) adj. (Salv): neotesaný, neomalený, surový, hrubý; (DA).

urtuguncho, m. (1) (Arg): krám, haraburdí; př.: *Lucía me regaló este urtuguncho y no sé ni para qué sirve*; ► slang; (RF).

uru, m. (← aim. *uru*, „den“) (1) (zápBol): den; ► od úsvitu do západu slunce; (2) **jacha** ~ (zápBol): významný den, kdy bude aimarský lid vykoupen; (DA).

urua, f. (1) (xxx): strom *Cordia alliodora*; viz též: *alatrique*; (NET).

urubitinga, f. (1) (JižAm): dravý pták z čeledi sokolovitých; (MM).

urubú, m. (1) (← guar., tup.) (Par, Urug): kondor, sup; ► sup antilský, kondor krocanovitý; př.: *en el Paraguay iribú o urubú, del guaraní...en el Uruguay, urubú*; viz též: *zopilote, aura*; (RAE, MM, BDE, JD). • (2) (← guar. *yryvu*, „krkavec“) (výchBol, par, svArg): druh dravce; viz: *gallinazo*; (DA).

uruca, f. (1) (Kos): trichilie havanská; ► strom dorůstající výšky až 10 m s květy, které jsou nazelenalé a jejich nektar je velmi intenzivní; včely z něj vyprodukují med velmi dobré kvality; (MM).

urucú, m. (← guar. *uruku*) (1) (oblast vlivu guaraní, svArg, Bol, Arg, Chil, LaPla, Mex, Par): oreláník barviřský (*Bixa orellana*); ► stromek nebo keř; střídavé, řapíkaté, srdčité vejčité listy; světle růžové květy; plodem jsou srdčité, štětinaté tobolky se semeny uvnitř; viz též: *bija* (keř), *achiote* (keř); (RAE, MS, NET, DA). • (2) (Bol, Par, svArg): plod tohoto keře; viz též: *achiote* (plod); (3) (Bol, Par, svArg): semeno tohoto keře; viz též: *achiote* (semeno); (DA).

urucumayo, m. (← kič. *urcu*, „medvěd“, *mayú*, „jezero, laguna“) (1) (Per): kapybara; ► největší žijící hlodavec z čeledi morčatovitých; (MM).

- urucureá**, m. (← guar. „sova“) (1) (Arg, Par): výr virginský; ► statný a velký pták, který obývá stromy a někdy se ukrývá i ve skalních útesech a jeskyních; ■ Var.: *quitilipi*; (MM).
- urucurero**, m. (1) (výchBol): nádoba v které se uchovává nebo rozpouští *achiote*; viz též: *porongo*; (DA).
- urucusillo**, m. (1) (výchBol): strom z rodu jehlovec; ► dorůstá až do výšky 30 m, má jednoduché listy, zelené květy bez okvětních lístků, plodem je převážně ostnitá dřevnatá tobolka, která obsahuje semínka v míšku; *Solanea guianensis*; (2) (výchBol): oreláník barvířský (*Bixa urucurana*); ► keř dorůstající až do výšky 8 m, má červené nebo kávově hnědé plody a bezbarvá semínka;
- Uruguay**, m. (← ind.) (1) (Urug aj.): Uruguay; ► řeka a země; dřívější název území Banda Oriental (viz); od r. 1928 samostatná *República Oriental del Uruguay*; od konce 19. stol. silný příliv většinou chudých emigrantů, kteří tam hledali zaslíbenou zemi (*El Dorado*), tj. Francouzů, Němců, Poláků, Maďarů, Arménů atd., ale zejména Italů, kteří se masově přistěhovali do celé laplatské oblasti, takže se mluví o její italianizaci; historicky sporné území a prostupná hranice s Brazílií způsobily značný vliv braz. port. na urug. španělštinu, v příhraniční oblasti se dokonce mluví port. dialekty; viz též: *Montevideo*; př.: *no considero ... a los indígenas nativos ... dada su temprana extinción y su poca incidencia en aspectos lingüísticos y culturales, aunque sí en el aspecto biológico ... y, por cierto, en la toponimia, comenzando, claro, por el propio nombre del río que da nombre al país («Uruguay»)*; (EA).
- uruguayo, -ya**, adj/subst. (1) **la** ~ (Ven): stará lidová píseň; (MM). • (2) adj. (Am → Š) (Am): uruguayský; (3) m/f. *Uruguayec*; ■ Syn.: *oriental, yorugua* (BDE, DA).
- urumpe**, m. (← keč) (1) (szArg): síto; ► sloužící k prosívání mouky; (DA).
- urunday**, m. (← guar.) (1) (Arg): druh stromu čeledi ledvinovnikovité *Anacardiaceae*; ► *Astronium balansae*; vysoký 20 m; má malé, žlutozelené, opadavé listy; plodem je malá, kulatá, načernalá peckovice; (2) (Arg): dřevo tohoto stromu; ► je tvrdé, má tmavě červenou barvu; užívá se v uměleckém truhlářství a na stavbu domů nebo lodí; ■ Var.: *urundey*; (RAE, DA).
- urundel**, m. (1) (Bol, szArg): strom čeledi ledvinovnikovité; ► *Astronium urundeuva*; dorůstá až do výšky 20 m, má hrubý, ve výšce rozvětvený kmen, opadavé listy, květy žlutozelené barvy nahloučené do latnatého květenství; ■ Syn.: *cuchi*; (DA).
- urundey**, m. (← guar. *urunde y*) (1) (svArg, Par): viz: *urunday*; (RAE, DA).
- urupa**, f. (1) (zápHond): druh ptáka; viz: *chorcha*; (DA).
- urupagua**, f. (← guar.) (1) (Ven): strom (*Metteniusa nucifera*; *Aveledoa nucifera*); ► výška 8 – 12 m; hladké, bělavé větve a kmen; jednoduché, oválné listy; vonné bílé květy; plodem je malá peckovice tmavě zelené barvy, podobá se olivě; (MS, NET).
- urupagüita**, f. (1) (Ven): keř (*Castela erecta*); ► stálezelený; trnitý; výška 1-4 m; větve pokryté jemnými bělavými chloupky; malé červenobílé květy; plodem je červená peckovice; (MS, NET).
- urupé**, m. (1) (výchBol, Par): síto; ► vyrobené z palových listů; sloužící k prosívání některých semen; (2) (výchBol): kulatý košík na skladování ovoce a jiných věcí; (DA).
- urupí**, m. (1) (střBol): druh stromu; viz: *moral bobo*; (DA).
- ururó**, m. (1) (výchBol): titi rezavý (*Callicebus moloch*); ► malý primát; (DA).
- ururú**, m. (1) (Ven): oreláník barvířský; ► menší strom nebo keř, který má světle růžové květy a okrouhle srdčité plody vínové barvy; ■ Syn.: *achiote, bija*; (MM).
- urutaú**, m. (← guar. *urutaú*) (1) (svArg, Bol, Par, Urug): druh nočního ptáka (*Nyctibius griseus*); ► o velikosti 30 cm; je olovené barvy s černými skvrnami; má krátký zobák, černé oči se žlutě lemovanými víčky; ■ Syn.: *cacuy, chochí, crispín, pacuí, piojito*; (RAE, DA).
- urutí**, m. (← guar. *urú*, „pták“, *tí*, „bílý“) (1) (Arg, Par): urutí; ► malý bílý pták; ■ Syn.: *boyero*; (MM).
- uruzul**, m. (1) (Hond): aztécký cukr (*Lipia dulcis*); ► bylina, trvalka, dorůstá do výšky 60 cm, má dřevnatou bázu, podlouhlé oválné protistojné chlupaté listy se zubatou čepelí, bílé květy v hustém hlávkovém květenství; má různorodé použití v tradiční medicíně; ■ Var.: *orozuz*; (DA).
- urza**, f. (1) (szMex): druh keře; viz: *rosilla*; ■ Var.: *ursa*; (DA).
- urzuelo**, m., venk. (1) lid. (Salv, Nik, Bol, Ekv): ječné zrno; ► infekce v kořeni mazových žláz očních řas; (DA, NET).
- usa**, f., (1) arch. (Kub): u koně: ozdoba, kterou se krásilo sedlo; (2) (Dom): malá deka, která se dává pod sedlo; (MM). • (3) (Dom): příkrývka na hřbet koně; (DA).

usado, -a, adj/subst.. lid. (1) adj/subst., vulg. (Mex, Nik, Kub, Portor, Bol, Chil): rajda, rozhod'nožka, běhna; ► o člověku, převážně ženě, která měla hodně milostných vztahů, hlavně sexuálních; (2) adj., despekt. (Kub): odpaněná; (DA).

usamericano, -na, adj/subst. [Š: *estadounidense*] (1) (Ekv): o člověku: původem z USA; (RAE). • (2) adj. (Ekv): americký; ► týkající se USA, vztahující se k USA; (DA).

usamico, m. (← kič. *usa*, „veš“, *mico*, „ten, kdo jí“) (1) (Arg): kudlanka nábožná; ► malý zelený hmyz, který požírá vši a také po páření sežere samečka; ■ Syn.: *mamboretá*; (MM).

usapuca, f. (← kič. *usa*, „veš“, *puca*, „červený“) (1) (szArg, oblast vlivu keč): roztoč; ► červené barvy; způsobuje nepříjemné svědění kůže; viz též: *polvorín*; ■ Syn.: *abuje*; (MM).

usar, tr. (1) ~ **calcetines de pellejillo** (Guat): nenosit ponožky; (2) ~ **jaranas** (Kub): utahovat si z někoho; (3) ~ **la izquierda** (Dom): použít nevšední, inovativní postup; (4) ~ **zapatos de pellejillo** (Guat): chodit bosý; (DA).

usasapa, adj. (1) (← keč. *usasapa*, „zavšivený“) lid., hanl. (Bol: alt/vall): zavšivený; (LM).

úscale, citosl. (1) (Kost): trhej; ► výraz k poštvání psa; (DA).

usha, adj/subst., lid. (1) adj. (szArg): lakomý, skoupý, lakotný, skrblivý; viz též: *tacañún*; (2) m/f. (szArg): lakomec, skrblík; viz též: *tacañún*; (3) ;~! (Salv, Ekv): kšá!, huš!, kšic!; ► výraz k zahrnutí domácího plectva; (DA).

ushate, m., lid. (1) (výchPer): nůž; ► malý, zakřivený, ocelový; viz též: *naifa*; (DA).

usher, m. (← angl. *usher*, „uvaděč, biletář“) (1) Hond): průvodčí; ► usází cestující a kontroluje jízdenky ve vlaku; (DA).

ushi, m. (1) (jižMex): druh stromu; viz: *huje*; (DA).

ushica!, citosl. (1) (Salv): viz: *ipúchica!*; (DA).

ushuta, f. (← keč.) (1) (szArg): sandál; viz: *ojota*; (2) **parar(se) la** ~ (Arg): zemřít, natáhnout bačkory; viz též: *entregar el equipo*; (DA).

usillo, m. (1) (Arg): divoká čekanka; (JD).

usina, f. (← fr. *usine*) (1) (Arg, Bol, Chil, Kol, Par, Urug, Ekv, Per): důležité průmyslové zařízení zaměřené obzvlášť na produkci plynu, elektrické energie, pitné vody, atd.; (2) ~ **de rumores**, lid. (Arg, Urug, Bol, Par): továrna na falešné zprávy, drbárna; ► prostředí nebo prostředek na výrobu a šíření zaujatých, zlomyselných nebo nepotvrzených správ a informací; (RAE, DA). • (3) (Arg, Par, Urug): elektrárna, plynárna; zastávka tramvaje; huť, hutnický závod; (4) (Am, Kol, Chil, Kub): továrna; (MS). • (5) ~ **(el)éctrica** (LaPla): elektrárna; (6) ~ **nuclear** (Am): jaderná elektrárna; (BDE).

usinero, m. (1) (Kub): dělník; (2) ~ **de azúcar** (Kub): cukrovarnický dělník; (JD).

usio!, citosl. (1) (Kost): všc!; (JD).

usis, f. (← *U.Z.I.*®) (1) (Guat, Hond, Salv, Nik, Dom): samopal; ► malý, lehký, vyrobený v Izraeli; (DA).

uslerear, tr/intr. (← *uslero*, „váleček“) (1) tr. (Bol, Chil): rozválet, vyválet (těsto); (2) intr. (Bol): válet (těsto); (DA).

uslere, m. (1) (Bol, Chil): válení, rozválení (těsta); (DA).

uslero, m. (1) (Bol: vall, Chil, Salv, szArg): váleček na těsto; viz též: *palote*; (RAE, EEA, DA).

uso, m. (1) **de** ~ [Š: *de segunda mano*] (Kub; Kol): použitý, z druhé ruky, ojetý (u vozů); (RR). • (2) **dar ~ al cerebro**¹, lid. (Portor): plánovat přepadení; (3) **dar ~ al cerebro**², lid. (Portor): analyzovat a dokazovat; (DA).

uspanteko, adj/subst. (1) m. (Guat, Mex): příslušník minoritního mayského kmene Uspanteko; (2) příslušné adjektivum (uspantekský); (3) jazyk mayského kmene Uspanteko (uspantekština); ► podle sčítání z r. 2001 patřil v Guatemale k jazykům s méně než 15.000 mluvčími; (EA).

uspí, m. (1) (jvMex): viz: *uspib*, *guayabito*; (MS, DA).

uspib, m. (← yukatánská may.) (1) (jvMex): strom (*Conepia polyandra*); ► až 35 m; bílé větve; podlouhlé nebo oválné listy; květenství hrozen; bílé květy s pěti okvětními listky; viz: *guayabito*; (2) (Mex): plod tohoto stromu; ► oválná peckovice; oranžová nebo žlutá dužina; ■ Var.: *pío*; *uspí*; *uspío*; *uxpí*; (MS, DA).

uspío, viz: *uspib*; (MS).

uste!, citosl., lid., venk. (1) (Kol): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *jmiércole(s)!*; (DA).

ustear, tr. (1) (Bol): vykat; (DA).

usted, zájm. (1) pl. **Ustedes** (Am): vy (vosotros); př.: *Ustedes, niños queridos, sabrán explicar a sus padres...; tú no sabes lo que es eso, le dijo. Ustedes los jóvenes...*; (BDE). ● (2) (Guat, Hond, Salv, Nik): zdvořilé oslovení dítěte; (3) (Hond, Salv): láskyplné oslovení mezi manžely; (DA).

¡ústele!, citosl., lid., venk. (1) (střKol): ty blaho!; to je co říct!; viz též: *¡miercole(s)!*; (DA).

usteo, m. (1) (zápBol): vykání; (DA).

usuluteco, m. (1) (Salv), viz: *chutleco*; (DA).

usupuca, f. (← aim. *usu* nebo keč. *usa*, „blecha“ + *puka*, „červený“) (1) (Arg, Per): klíště; (EA, JD).

usura, f. (1) (Arg): výhoda; ► většinou v sázkách a obchodech; (MM).

usurpero, -a, adj/subst. (1) (Salv): lichvář, vydříduch; (DA).

usuta, f. (← kič. *ushuta*, keč. *usuta*) (1) venk. (szArg, Bol, Per): indiánský sandál; ■ Syn.: *ojota*; (MM, DA). ● (2) (Am): kožené opánky; (JD).

uta, adj/subst/citosl. (1) f., eufem. [Š: *prostituta*] (Mex): prostitutka; (RAE). ● (2) f. (← keč.) (Per, Ekv): andská nemoc; ► vředové onemocnění přenášené hmyzem; především na obličeji; u dětí a dospívajících; (MS, MM). ● (3) **es una** ~ (Mex): říká se o bystrém člověku; (MS). ● (4) **¡~!**, citosl., eufem., lid. (← *puta*) (Mex, Hond, Salv): sakra!, hrome!, k čertu!; př.: *¡Uta, ya vas a empezar con tus ascos!*; viz též: *¡puta!*; (RAE, BDE, DA). ● (5) f., lid. (Am): ženské přirození; viz též: *palomita*; (6) adj., lid., přenes. (Per): mazaný, důmyslný, prohnáný, vychytralý, lišácký; (7) adj., lid., přenes. (Per): aktivní, čínorodý, pilný, podnikavý; (8) **¡~ madre!**¹, citosl., vulg. (Mex): ohoho!, ty bláho!, ty vole!, páni!; ► obdiv, úžas, překvapení; (9) **¡~ madre!**², citosl., vulg. (Mex): sakra!, hrome!, k čertu!; ► obtíž, nesnáze, problém; (10) **¡~ madre!**³, citosl., vulg. (Mex): ufl, a dost!; ► mít něčeho plné zuby; (11) **¡~ mano!**, citosl., vulg. (Mex): kruci!, do háje!, hergot!; ► hněv, vztek, zlost; (DA).

uté, zájmeno (1) (*Dom*): Vy (*Usted*); (DA).

utensilio, m. (1) **~s de cocina** (Am): kuchyňské potřeby, viz: *trastes de cocina*; (EEA).

uti, m/f. (1) m., venk. (szArg): výkal, hovno (lidské); viz též: *aca*; (RAE, DA). ● (2) f. (← *unidad de terapia intensiva*) (Chil): JIP, jednotka intenzivní péče; (DA, NET).

utilaje, m. (1) (Am): divadelní rekvizity; (JD). ● (2) (Nik): sportovní potřeby, sportovní náčiní; (DA).

utileria, f. (← fr.) (1) (Arg, Mex, Kol, Kub): rekvizity (divadelní), doplňky, dekorace; př.: *todo lo que brilla en esta fiesta ... sólo es utileria*; (MS, BDE). ● (2) (Am): nářadí, náčiní; (JD). ● (3) **de** ~, lid. (Arg, Chil): falešný, nepravý; (4) **ser de** ~ (Ven): být cetka, šunt; být falešný, bezcenný; (DA).

utilero, -ra, m/f. (1) (Am): kustod; ► člověk, který má na starosti potřeby, transport a rozdělení náčiní týmu sportovců, zejm. fotbalistů; (RAE, DA). ● (2) (← fr.) (Kub, Arg, Mex): rekvizitář, dekoratér; př.: *los trabajos extras, barrer la sala, hacer de utileros, pintar las paredes, estar en la boletería, servir de acomodador*; (MS, BDE). ● (3) (Kub): člověk, který má na starosti transport, potřeby a rozdělení hudebních nástrojů i jiných pomůcek orchestru nebo hudebnímu tělesu; (DA).

útiles, m., pl. (1) ~ (**escolares**) (Am): školní pomůcky; př.: *de \$350 a \$750, el costo de útiles por alumno*; (BDE, DA).

utilidades, f., pl. [Š: *beneficios, ganancias*] (1) (Arg, Chil, Mex, Ven, Ekv): zisky, výnosy; př.: *se ha calculado que la operación del oleoducto reporta a Petroecuador alrededor de 70 millones de dólares anuales de utilidad; dice que tenemos derecho a vacaciones, seguro social, prestaciones, repartición de utilidades...*; ■ Syn.: *ganancias, beneficios* (Urug); (EEA, BDE). ● (2) (Kub, Ven, Ekv, Per, Bol, Par): bonus, odměny pro zaměstnance; ► ta část zisku podniku, kterou na konci daňového roku firma přerozdělí svým zaměstnancům; (DA).

utilitario, m. (1) (Ekv, Chil, Arg, Urug): mikrobus, dodávka; (DA).

utiliti, m/f. (← angl. *utility*) (1) (*Dom*, Ven): holka pro všechno; ► zaměstnanec, který dle potřeby plní různé funkce; (2) (*Dom*, Ven): univerzální hráč v baseballu; viz též: *utility*; (DA).

utility, m. (← angl.) (1) (Hond, Nik): náhradník; ► v baseballu; (2) (Kub): univerzální hráč v baseballu; ► může hrát na různých pozicích v poli i na pálce; ■ Var.: *utiliti*; (DA).

utiquiar, tr., lid. (← keč.) (1) (szArg): bouchnout, narazit ukazováčkem; (DA).

utoso, -a, adj/subst., lid. (1) adj/subst. (Per): osoba nakažená nemocí *uta*; (MS, DA). ● (2) adj. (Per): týkající se nemoci *uta*; (DA).

utsupec, viz: *utzupec*; (MS).

utual, adv. (1) (Salv): nyní, teď, momentálně, hned; dnes; ■ Var.: *untual*; (DA).

utualito, adv. (1) (Hond, Salv): hned, teď; viz též: *ahoritita*; (DA).

uturunca, viz: *uturunco*; (MS).

uturunco, m. (← keč. *uturunco*) (1) (szArg, jižBol, Per): jaguár; viz též: *tigre*; (2) (Arg, Bol, Per): bájná bytost; ► tygří tělo, dvě hlavy; ■ Var.: *otoronco*; ■ Syn.: *runa uturunco*; (3) (Arg): strakatá srst rezavé barvy (u dobytka a koz); ■ Var.: *otoronca*; *otoronco*; *otoroncu*; *uturunca*; *uturunco*; *uturungo*; (MS, DA).

uturunco, viz: *uturunco*; (MS).

uturungo, viz: *uturunco*; (MS).

ututear, intr., lid. (1) (szArg): slídit, čmuchtat; hrabat se v cizích věcech; (2) (szArg): dělat vylomeniny, rošťárny; (DA).

ututo, -a, adj/subst. (← keč.) (1) m. (Arg): malá ještěrka (*Teyus buteos wainsoni*); ► zelené barvy; při nebezpečí ztrácí část ocasu, který později znovu dorůstá; (2) viz: *dobolu*; vi též: *logi*; (MS, NET). ● (3) adj/subst. (← keč. *ututu*, „silně jedovatý had“) (szArg): velmi neklidná osoba; (MS, NET, DA). ● (4) m. (← keč. *ututu*, „silně jedovatý had“) (szArg): ještěrka *Tropidurus etheridgei*; ► hnědavé barvy s černými skvrnami, dorůstá do délky 15 cm, má velikou hlavu, silné tělo, dlouhý chvost; ■ Syn.: *matuasto*; (DA).

ututuy!, citosl., lid. (1) (Kol, zápBol): páni!, ty blaho!; to je co říct!; viz též: *jmiércole(s)!*; (DA).

utzupec, m. (← yukatánská may.) (1) (jvMex): strom (*Tabernaemontana amygdalifolia*); ► vysoký až 8 m; blanité, podlouhloobvalné listy; axilární květenství; velmi rozvětvené; oválný plod světle zelené barvy; ■ Syn.: *cojón de puerco*; (2) (Mex): květ této rostliny; ■ Var.: *ucupec*; *utsupec*; (MS, DA).

uva, adj/subst. (1) ~ **caleta**¹ [Š: *uvero*] (Kub, Dom): hroznovec obecný; ► *Coccoloba uvifera*; divoký strom nebo keř z čeledi rdesnovité (lat. *polygonaceae*); roste na pobřeží Antil, Ven, StřAm; vyrůstá do výšky 8 m; má pevné hojné listy, téměř kulaté o průměru 20 cm; zelené až načervenalé barvy; jeho plody jsou známé jako plážové hrozny; daří se mu na plážích Karibiku; viz: též: *caleta*, *caletón*, *ubero*; ■ Syn.: *coccoloba*, *papalón*, *paparrón*, *papaturro*, *uva de mar*, *uva de la mar*, *uva de playa*, *uva de la playa*, *uva playera*, *ubero*, *uverillo*, *uvero*, *uvero de playa*, *uvilla*, *uvita*, *uvito*; (RAE, RR, DA). ● (2) ~ **caleta**² (Kub): plod tohoto stromu; plážové hrozny; ► zralý plod je fialové barvy, roste v hroznu podobném jako u vinné révy; (3) **como una** ~¹, hovor., lid. [Š: *como las propias rosas*] (Dom, Ven): jako růžička; (RAE, DA). ● (4) **de pura** ~ (Mex): skvělý, prvotřídní, ve výborné kondici, ve výborném stavu, exelentní svého druhu; ► mex. argot *caliche*; ■ Syn.: *la pura uva*; (RAE, DBM, DA). ● (5) **la pura** ~ (Arg, Mex): viz: *de pura uva*; (RAE, MM). ● (6) **café (en)** ~ (Hond, Salv, Nik, Portor): káva, kafe; viz: *café*, *café uva*; (RR, DA). ● (7) ~ **de la mar/ de la playa/ playa** [Š: *uvero*] (Portor; Mex): hroznovec obecný; viz: *ubero*, *uva caleta*; (RR). ● (8) **pasa de** ~ (Am): rozinka, viz: *pasita*; (EEA). ● (9) (Am): plod stromu *guiabara*; (JD). ● (10) f., lid. (Guat, Hond, Salv, Nik): zralé kávové zrno; viz též: *cereza*, *bellota*; (11) f., eufem. (Hond): náušnice; (12) adj. (Dom): veselý, připitý, v náladě; (13) **estar** ~ (Ven): být kost, kus; být k sežrán; (14) **ser todo** ~ (Hond): mít s ostatními špatné úmysly; (15) **como** ~, lid., hovor. (Chil): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (16) **como una** ~², lid. (zápArg, Chil, Per): opilý, namazaný; viz též: *enchichado*; (17) **como una** ~³, lid., hovor. (Kol, Dom, Ven): velmi dobře; (18) **¿qué ~s?** (Hond, Salv): čus!, zdar!, nazdar!, ahoj!; ► pozdrav mezi mladými kamarády; ■ Syn.: *¿qué onzas?*; (19) ~ **brasileira**¹ (Urug): druh stromu; viz: *uva chinche*; (20) ~ **brasileira**² (Urug): plod tohoto stromu; viz: *uva chinche*; (21) ~ **camarona** (Kol): keř *Gaultheria sclerophylla*; ► dorůstá do výšky 3 m, má jednoduché střídavé listy, červené květy, malé černé kulaté jedlé plody; (22) ~ **chinche**¹ (Arg, Urug): réva; ► rostlina *Vitis*; liánovitá rostlina s úponky v každé uzlině, má srdčité listy, žlutavé květy, plodem jsou hrozny; ■ Syn.: *uva brasileira*, *uva frutilla*, *uva napolitana*; (23) ~ **chinche**² (Arg, Urug): plod této rostliny; ► černý, kulatý, s hrubou, snadno oddělitelnou slupkou; využívá se na výrobu vína; ■ Syn.: *uva brasileira*, *uva frutilla*, *uva napolitana*; (24) ~ **cimarrona** (Dom): druh stromu; viz: *guayabón*; (25) ~ **de mar** (Mex): hroznovec obecný; viz: *uva caleta*; (26) ~ **de montaña** (Hond): keř *Colubrina arborescens*; viz: *achiotillo*; (27) ~ **de playa** (Am): hroznovec obecný; viz: *uva caleta*; (28) ~ **de sierra** (Dom): druh stromu; viz: *guayabón*; (29) ~ **frutilla**¹ (Urug): druh stromu; viz: *uva chinche*; (30) ~ **frutilla**² (Urug): plod tohoto stromu; viz: *uva chinche*; (31) ~ **napolitana**¹ (Urug): druh stromu; viz: *uva chinche*; (32) ~ **napolitana**² (Urug): plod tohoto stromu; viz: *uva chinche*; (33) **pellizar la** ~, lid., hovor. (Chil): koketovat se zadanou osobou; (DA). ● (33) ~(s) **del diablo** (xxx): lilek potměchuť (*Solanum dulcamara* L.); viz též: *adela*; (NET).

uvalama, f. (1) (szMex): dermek; ► strom dorůstající do až výšky 20 m, složené listy (3 až 5), květy s modrou nebo bílou korunou, téměř kulaté černé jedlé plody; *Vitex mollis*; viz též: *agüilote*; (MS, NET, DA).

uvalamo, m. (1) (xxx): strom *Vitex mollis*; viz též: *agüilote*; (MS, NET).

uvate, m. (1) (Mex): sladký nealkoholický nápoj; ► připravený z hrozna, skořice a cukru; (DA).

uve, f. (1) (Am): písmeno v; viz: *ve corta*; (2) ~ **doble** (Am): w, dvojité v; viz též: *ve doble*; (EEA).

uveral, m. (1) (Am): oblast, kde hojně roste hroznovec obecný; viz též: *ubero, uva caleta*; (RAE) • (2) (Mex, Hond, Kol): místo, kde je vysázen hroznovec obecný; (DA).

uverillo, m. (1) (Kub, Portor): druh hroznovce obecného, mořského vína; ► americký strom, který roste na pobřeží; viz též: *ubero, uva caleta*; (MM).

uvero, m. (1) (Ant, StřAm, Kol, Mex, Ven): hroznovec obecný, mořské víno; viz též: *ubero, uva caleta*; ■ Syn.: *uva de la playa* (MM). • (2) (Am): strom guiabara, kokoloba; (JD). • (3) ~ **de playa** (Ven, Ekv): hroznovec obecný; viz též: *ubero, uva caleta*; (DA).

uvilla, f. (1) (Hond): strom z čeledi myrtovité (lat. *myrtaceae*) nebo *Myrsinaceae*; ► dorůstající až 12m výšky; má tenkou šupinatou kůru zbarvenou došeda a bíla; vonné bílé a narůžovělé květy; např. *Ardisia escallonioides, Parathesis vulgata*; ■ Syn.: *zarcil*; (2) (Hond): plod tohoto stromu; ► jedlý, bílý, růžový, modrofialový či modročerný, kulatého tvaru; ■ Syn.: *zarcil*; (RAE, DA). • (3) (Kol, Dom, Mex): viz: *ubero, uva caleta*; (4) (Nik): druh liány; ■ Var.: *bejuco, ubí*; (MM). • (5) (Chil): meruzalka, rybíz; (JD). • (6) (jzKol, Ekv): druh rostliny; viz: *uchuva*; (7) (zápKol): druh keře; viz: *hediondilla*; (8) (stř a sevEkv): raná odrůda brambor; (9) (stř a výchBol): druh stromu; viz: *ixpepe*; (10) ~ **de sierra** (Dom): druh stromu; viz: *guayabón*; (DA).

uвило, m. (1) (sevChil): popínavý americký keř se zaoblenými listy, bílými nebo růžovými květy a oranžovými plody; ► *Monttea chilensis*; (MM, DA). • (2) (Portor): viz: *uverillo*; (MM). • (3) (výchBol): druh stromu; viz: *majagüillo*; (DA).

uvita, adj/subst. (1) f. (Kol): hroznovec obecný; viz též: *ubero, uva caleta*; (2) adj., lid., venk. (SzArg): dychtivý, chtivý, nedočkavý, neklidný; (3) f. (Salv): polibek; (4) ~ **del campo** (Arg): bylina a plod; viz: *huevito de gallo*; (DA).

uvito, m. (1) (Hond, Pan): viz: *ubero, uva caleta*; (MM, DA). • (2) (Kol): strom; viz: *masú*; (3) (zápKol): keř; viz: *hediondilla*; (4) (Hond): strom; viz: *baboso*; (5) (Pan): strom; viz: *mangabé*; (DA).

uvo, m. (1) (jvKol): strom; viz: *caimarón*; (2) (jvKol): plod tohoto stromu; ► roste v hroznu, oválná peckovice, zralý je fialové barvy, bílá sladká šťavnatá duina, uprostřed pecka; používá se na přípravu alkoholického nápoje a z jeho pecky se získává barva; (DA).

uwa, adj/subst. (1) (Kol): příslušník ind. kmene Uwa; (2) příslušné adjektivum (uwský); (3) jazyk kmene Uwa; patří do jaz. rodiny čibča; ► kmen žije mezi departamenty Boyacá, Santander a Norte de Santander; počet příslušníků tohoto etnika byl roku 1997 odhadován na 7.013; (S03).

uxpí, m. (1) (jvMex): viz: *uspib, guayabito*; (MS).

uya, adj/subst. (1) f. (← keč. *uya*, „obličej“) (Bol): obličej; (2) **caca** ~ (← keč. *k'aka*, „povlak špíny“) lid. (Bol: alt/Cbb): osoba s popraskaným obličejem; (3) **puraj** ~ (← keč. *puraq*, „oba“) lid. (Bol: Cbb/LP): falešný člověk; (4) **waca** ~ (← keč. *waka*, „kráva“) lid., hum. (Bol: vall): osoba se širokým obličejem; (LM).

uyama, f. (1) (Kol): tykev obecná; ■ Var.: *auyama*; (MM). • (2) (Ven): dýně; (JD). • (3) venk. (Pan, Dom): rostlina a plod; viz: *ahuyama*; (DA). • (4) (xxx): tykev lahvovitá; viz též: *auyama*; (RAE).

uyampuca, m. (1) (szArg): plaz; viz: *caraguay*; (DA).

uyana, f. (1) (xxx): tykev lahvovitá; viz též: *auyama*; (RAE).

uyanza, f. (1) (Kol, Ekv): pozvání; ► hostitel pozve své kamarády, když poprvé hraje představení nebo má radost ze svého úspěchu; ■ Syn.: *oyanza*; (MM). • (2) ~s, pl. (Kol): komplimenty pro osobu, která má premiéru; (DA).

uyay, m., venk. (1) (Per): pomoc zdarma s očekáváním protislužby v budoucnu; (DA).

uyo, m. (1) (stř a zápHond, Salv): druh savce; viz: *cacomistle*; (DA).

uysu, m. (← aim.) (1) (zápBol): pluh; (DA).

¡uyuyuy!, citosl. (1) (Nik): bububu!; ► vyjádřuje, že člověk se nebojí; (DA).

uzear, tr. (1) (Chil): bít, tlouci; klepat; (MM).

V

- yacacocho**, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Awširi; (2) jazyk kmene Awširi; (3) příslušné adjektivum; viz též: *awá*; (S03).
- varilla**, f. (1) (Mex): hovězí vnitřnosti; viz též: *achuras*; (EEA).
- velcro**, m. (1) (Arg, Chil, Mex, Urug): suchý zip; viz též: *abrojo*; (EEA).
- vergujada**, f. (1) (Kost, Mex, Guat, Hond, Salv, Nik): výprask; viz též: *apaleadura*; (DA).
- victimar**, tr. (1) (Am): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- vidrio**, m. (1) ~ **inglés** (Kub, Dom): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA). • (2) ~s **eléctricos** (Arg, Urug): elektrické ovládání oken; viz též: *alzavidrios eléctrico*; (RR, EEA).
- vilca**, f. (1) (xxx): strom *Anadenanthera colubrina*; viz též: *anjico*; (MS, NET).
- vinagrera**, f. (1) (Mex, Urug): stojánek, nádobky na olej a ocet; viz též: *aceitera*; (EEA).
- vinorama**, f. (1) (Mex): akácie; viz též: *aromo*; (DA).
- virar**, tr. (1) (Kub): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- virraca**, f. (1) (Per): trvalka *Arracacia xanthorrhiza*; viz též: *arracacha*; (RAE, DA, NET).
- viscacha**, m. (1) (xxx): překupník; viz též: *alberto*; (HB).
- vistiar**, intr. (1) (xxx): zachytit nožem rány protivníka; viz též: *abarajar*; (AM).
- vivo**, adj. (1) (xxx): prohnaný, vychytralý; viz též: *ardiloso*; (DA).
- volador**, m. (1) (Dom): homosexuál; viz též: *aaviador, culero, aceite*; (DMC, DA).
- volar**, tr. (1) (Guat, Hond, Salv, Nik, Kost): zabít; viz též: *ultimar*; (RAE, BDE, DA).
- volver(se)**, tr/intr/zvrat. (1) ~se **anémico (descolorido)** (xxx): stát se chudokrevným, bledým, dostat anémii; viz též: *aciguatarse*; (MM).

W

- waca bola(s)**, m. (1) (Bol): naivka, mamlas; viz též: *aopado*; (LM).
- wawa**, f. (1) ~ **batán** (xxx): kámen; viz též: *conana*; (LM).
- wayra levas**, m. (1) (Bol): naivka, mamlas; viz též: *aopado*; (LM).
- wilco**, m. (1) (xxx): strom *Anadenanthera colubrina*; viz též: *anjico*; (MS, NET).
- wipiwe**, m. (1) (xxx): jazyk a kmen Amorúa; viz též: *amorúa*; (S03).
- witoto**, m. (1) (xxx): kmen Huitoto; viz též: *uitoto*; (S01).

X

- xolo**, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).
- xoloizcuinle**, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).
- xulo**, m. (1) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

Y

- ya**, adv. (1) (Arg): hned; už to bude; viz též: *ahora*; (EEA).
- ¡ya!**, citosl. (1) (Chil): dobře!, platí!; viz též: *¡ándale!*; (EEA).
- yácana**, f. (1) (xxx): silný strom; viz též: *ácana*; (MM).
- yacaré**, m. (1) (Kub, Kol, Ekv, Per, Bol, Par, Urug, Arg): kajman, aligátor; viz též: *aligator*; (2) ~ **overo** (Bol, Arg, Urug): kajman, aligátor; viz též: *aligator*; (DA).
- ¡Yalo!**, citosl. (1) (Portor): pokřik při hře na schovávanou; viz též: *acucú*; (AM).
- yamiaca**, adj/subst. (1) (xxx): příslušník ind. kmene Atsawaka; (2) příslušné adjektivum (atsawacký); (3) jazyk kmene Atsawaka (atsawačtina); viz též: *atsawaka*; (S01).
- yapa**, f. (1) (StřAm): přídavek rtuti při zpracovávání stříbrných rud; viz též: *alipego*; (MM).
- yerba**, f. (1) ~ **santa** (xxx): početná skupina bylin, trav; viz též: *anisillo*; (MM, NET). • (2) ~ **de ajo** (Pan): rostlina *Petiveria alliacea*; viz též: *anamú*; (DA).
- yóndiro**, m. (1) (Mex): akácie; viz též: *aromo*; (DA).
- yorugua**, m/f. (1) (xxx): Uruguayec; viz též: *uruguayo, -a*; (BDE, DA).
- yuquerí**, m. (1) (Par, svArg): akácie; viz též: *uña de gato*; (DA).

Z

zamuro, m. (1) (xxx): sup antilský; viz též: *aura*; (MM).

zanahoria, f. (1) ~ **blanca** (Ekv): trvalka *Arracacia xanthorrhiza*; viz též: *arracacha*; (RAE, DA, NET).

zapallo, m. (1) (xxx): tykev lahovitá; viz též: *auyama*; (RAE). • (2) vulg. (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM).

zapote, m. (1) ~ **bobo** (xxx): pačira vodní; (2) ~ **de agua** (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

zapotolongo, m. (1) (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

zapotón, m. (1) (xxx): pačira vodní; (2) ~ **de agua** (xxx): pačira vodní; viz též: *apompo*; (MS, NET).

zarcil, m. (1) (Hond): strom a plod; viz též: *uvilla*; (DA).

zarcillos, m., pl. (1) (Ven): náušnice; viz též: *aros*; (EEA, BDE).

zona, f. (1) ~ **s periféricas** (Chil): předměstí, okrajové části města; viz též: *afueras*; (2) ~ **conurbana** (Mex): předměstí, okrajové části města; viz též: *afueras*; (3) ~ **suburbana** (Urug): předměstí, okrajové části města; viz též: *afueras*; (EEA).

zopilote, m. (1) (xxx): sup antilský; viz též: *aura*; (MM).

zorra, f. (1) (Urug): přívěs, vlek; viz též: *acoplado*; (EEA). • (2) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

zorro, m. (1) (xxx): velká jihoamerická liška s červenou srstí, na hřbetě černou, *Canis jubatus*; viz též: *aguará*; (MM). • (2) (xxx): druh lišky *Vulves azarae* či *Canis brasiliensis*; viz též: *aguará chai*; (3) ~ **de la Pampa** (xxx): druh lišky *Vulves azarae* či *Canis brasiliensis*; viz též: *aguará chai*; (4) ~ **del Brasil** (xxx): druh lišky *Vulves azarae* či *Canis brasiliensis*; viz též: *aguará chai*; (5) ~ **gatuno** (xxx): druh lišky *Vulves azarae* či *Canis brasiliensis*; viz též: *aguará chai*; (6) ~ **perruno** (xxx): druh lišky *Vulves azarae* či *Canis brasiliensis*; viz též: *aguará chai*; (7) (xxx): čivava, aztécký pes; viz též: *abora*; (NET).

zurra, f., vulg. (1) (Ven): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

zurullo, m. (1) (xxx): výkal, hovno; viz též: *aca*; (RAE, DA).

3 Comentario

El propósito de mi tesis fue colaborar en la elaboración de un diccionario de americanismos. Los americanismos son todas las palabras que se hablan en Latinoamérica y no existen en España o tienen un significado o significante distinto que en dicho país. En muchos casos son palabras que provienen de las lenguas aborígenes de Latinoamérica o, también, a veces palabras que provienen del inglés, portugués, italiano, etc. El objetivo del proyecto que desea alcanzar el profesor Černý con la colaboración de sus estudiantes, es crear un gran diccionario español-checo de americanismos, de modo que recopile, de forma amplia, todo el vocabulario que se utiliza en Latinoamérica, haciendo uso, para este motivo, de varios diccionarios distintos de diversos países del mundo. Mi tesis forma solamente una pequeña parte de este enorme proyecto.

La estructura de las entradas en el diccionario español-checo es:

- 1) La entrada está escrita en **negrita** y seguida por una coma (la cual ya no está en **negrita**).
- 2) Le sigue alguna información de carácter morfológico (clase de palabra, género en los sustantivos o tipo de verbo). Aquí es posible añadir el origen de palabra, su equivalente en España, o decir que se trata de un coloquialismo, eufemismo, uso despectivo, etc.
- 3) Sigue el número **(1)**.
- 4) Aparecen los nombres de los países en los que se utiliza la palabra: entre paréntesis, seguidos por dos puntos.
- 5) Sigue el equivalente checo o, en el caso de que no haya un equivalente, una explicación breve. Termina con un punto y coma. Después puede aparecer una explicación más detallada introducida por el signo ► y terminada por un punto y coma. También puede aparecer un ejemplo de uso contextual introducido por “*ř.*”, escrito en cursiva y terminado por un punto y coma. Asimismo puede haber una variante introducida por “**■** *Var.:*”, escrita en cursiva y seguida por un punto y coma, o un sinónimo introducido por “**■** *Syn.:*”, escrito en cursiva y seguido por un punto y coma. En algunos casos se puede añadir una palabra referente en la que es posible encontrar más información, introducida por “*viz.:*” o “*viz řž.:*”, escrita en cursiva y seguida por un punto y coma.

- 6) Al final siempre hay una sigla establecida para el nombre del diccionario del cual proviene la entrada, escrita en mayúscula, entre paréntesis y seguida por un punto.
- 7) En el caso de que existan varios significados diferentes, se introducen por otros números (2) (3) (4) etc. y si provienen de distintos diccionarios se separan por el signo •.

En el caso de los sinónimos la entrada se simplifica del siguiente modo:

- 1) La entrada está escrita en negrita y seguida por una coma (la cual ya no está en negrita).
- 2) Le sigue alguna información de carácter morfológico (clase de palabra, género en los sustantivos o tipo de verbo).
- 3) Sigue el número (1).
- 4) Aparecen entre paréntesis los países en los que se utiliza, seguidos por dos puntos.
- 5) Sigue el equivalente checo o, en el caso de que no haya un equivalente, una explicación muy breve. Termina con un punto y coma.
- 6) Aparece la palabra referente en la que se puede encontrar más información introducida por “viz též:”, escrita en cursiva y seguida por un punto y coma.
- 7) Finalmente, hay una sigla establecida para el nombre del diccionario del cual proviene la entrada, escrita con mayúscula, entre paréntesis y seguida por un punto.

El trabajo que he elaborado lo podría clasificar en cuatro partes diferentes, teniendo cada una de ella su propia importancia:

1. búsqueda y recopilación de todos los sinónimos y todas las variantes del *Diccionario de americanismos español-checo A-Azz*
2. conexión y adición de las entradas que empiezan por la letra U de BDE, JD y DA
3. corrección de los errores formales en el *Diccionario de americanismos español-checo A-Azz*
4. corrección de los errores formales en el *Diccionario de americanismos español-checo B-Cd*

3. 1 Sinónimos y variantes

El objetivo de este fragmento de mi trabajo fue encontrar todos los sinónimos en la primera parte del diccionario de americanismos que ya se había publicado, o sea, de todos los

sinónimos en las palabras que comienzan con la letra A. Lo hice para que el profesor Černý pueda comprobar posteriormente si hay entre estos sinónimos algunas entradas nuevas, es decir, palabras o expresiones que todavía no están recogidas en el diccionario. Suponemos que no habrá muchas. Nuestro trabajo sirve más bien para estar seguros de que no se haya olvidado ninguna palabra en los trabajos anteriores. Para empezar mi trabajo, recibí el *Diccionario de americanismos español-checo A-Azz* y comencé a buscar allí todos los sinónimos y todas las variantes que hay siempre señalados con “■ Syn.:" o “■ Var.:" y los marqué. Para estar segura de que hubiese encontrado todos, repetí el proceso tres veces. Después creé una entrada nueva para cada uno de estos sinónimos y variantes. En todas las entradas hay una alusión a la palabra en la que encontré este concreto sinónimo o variante (utilizando “viz též: xxxx;”). Es decir, es una alusión a su sinónimo o variante principal, en el cual se puede encontrar más información, como por ejemplo una explicación más detallada, otros sinónimos o variantes existentes en el mismo país o en otros países, algún ejemplo del uso de esta palabra en el contexto etc. Fue un trabajo manual y bastante teórico. A continuación se muestra un ejemplo de la forma de las entradas que son sinónimos (a) y un ejemplo de las entradas que son variantes (b):

a) matapiojos, m. (1) (Chil, Kol): vážka; viz též: *aguacil*; (MM).

b) amansadera, f. (1) (Arg, Urug): viz: *amansadora*; (DA).

Luego completé la información que faltaba: el género (masculino o femenino) en los sustantivos, si es transitivo, intransitivo o reflexivo en los verbos o clase de palabra en los adjetivos, adverbios e interjecciones. En la mayoría de las entradas faltaba la información sobre el país en el que se utiliza. Busqué todas estas palabras en el *Diccionario de Americanismos* de Asociación de Academias de la lengua española. Añadí el país a todas las palabras que se encontraban allí, pero había palabras que no estaban incluidas en este diccionario. Resultó bastante complicado consultar todos los diccionarios que aparecen en las entradas. Después de consultar la situación con mi tutor, profesor Černý, decidimos no seguir buscando los países en más diccionarios, porque es muy probable que estas palabras ya estuviesen incluidas en los trabajos anteriores o actuales del profesor Černý o de otros estudiantes, y por eso no es necesario buscarlas otra vez, si bien en algún otro documento ya existe esta información. En las entradas donde no encontré el país aparece, en vez de la abreviatura del país en el que se utiliza, la palabra “xxx”. Ejemplos:

socio, m. (1) (xxx): blížký přítel; viz též: *abarolí*; (DMC).

Otro problema que surgió en alguna ocasión fue la falta de la información que indica de qué diccionario procede el sinónimo o la variante. En este caso ya no fui capaz de encontrar el nombre del diccionario original, a causa de la gran cantidad de diccionarios que se habían utilizado para la elaboración del *Diccionario de americanismos español-checo*. El profesor Černý estaba de acuerdo conmigo, en cuanto a la posibilidad de escribir, en vez de una abreviatura del nombre del diccionario, XXX. Si posteriormente se averiguase que de verdad se trata de una entrada nueva, el profesor Černý se encargará de solucionar el problema. A continuación añado un ejemplo de este caso:

yacaré, m. (1) (Arg): kajman, aligátor; viz též: *aligator*; (XXX).

Todos los sinónimos que encontré y empezaban por la letra A, los busqué en el diccionario ya publicado para poder comprobar si ya estaban incorporadas allí. En el caso de que estuvieran, miré si el significado era igual o diferente. Si era el mismo significado, no puse la palabra en mi trabajo, porque solo se trataría de una repetición y no tendría ninguna aportación nueva. Esto pasó sobre todo con las variantes, éstas ya estaban en el diccionario en la mayoría de los casos. Si era un nuevo significado o había algún otro país en el que se usaba, lo introduje en mi trabajo. En el caso de que la palabra todavía no estaba en el diccionario, también la introduje.

La parte final de esta parte de mi trabajo fue ordenar las entradas en el orden alfabético. Es posible hacerlo de una forma automática en el programa Microsoft Word, pero el alfabeto español es un poco diferente, sobre todo por el dígrafo ch. Por eso tuve que revisar el orden y comprobar si estaba correcto. En checo la letra CH está en el alfabeto entre la letra H y la letra I, pero en español ya no se considera como una letra del alfabeto y por eso las entradas que empiezan por el dígrafo CH están incorporadas dentro de las entradas que empiezan por la letra C. También tuve que colocar manualmente todas las interjecciones porque van introducidas por un signo de exclamación y por eso de forma automática están todas colocadas en el principio de la lista. Cuando coloqué las palabras en el orden alfabético, surgieron casos en los que aparecía la misma entrada varias veces. Cuando fue con el mismo significado, dejé en el diccionario solamente una, pero introduje allí ambas palabras referente después de “viz též:”. Ejemplo de este caso es:

chícharo, m. (1) (Mex, Hond, Dom, Nik, Kub): hrách; viz též: *arveja, alverja*; (RAE, EEA, BDE, DA).

En varias ocasiones había más significados diferentes. Los comparé, los coloqué en orden y los marqué con números (1) (2) (3) etc. Ejemplo:

chupi, m/f., (1) f. vulg. (Bol): ženské přirození, kunda; viz též: *apasanca*; (LM). • (2) m. (Arg, Par, Urug): alkoholický nápoj, kořalka; viz též: *alpiste*; (NET).

Algunas de las entradas tenían solamente un sinónimo, algunas varios y algunas muchos. Las palabras que tenían más sinónimos de todas eran:

1. aca (hovno): bojote, bullida, buñiga, burril, burucha, cacarela, cacona, cacuca, canica, cañiña, carca, cerotada, chacualole, chichilgüite, chichina, chicuca, chilila, chipuste, chirola, churrete, cica, cuaja, cuita, excretas, feta, fete, fruta, fula, gracia, guruja, huacacara, hucha, jumbacá, jumbarayú, meca, miéchica, miércole, ¡miércole!, miesca, mina, miscua, moñinga, múñiga, ñaña, ñesc, ñeñe, ñex, ñinga, ñisca, ñola, ñoña, ñungo, ñusa, pastel, pila, piña, pistero, pocha, poneca, popis, popó, porra, puche, puchi, puf, pupú, raja, rala, ralada, sica, sirre, taquia, uti, vidrio inglés, zurra, zurullo, meca, cacacha, caga
2. aceite (homosexual): ahorrongao, arrancar de marcha atrás y con el baúl abierto, bocacho, bragueta, cafiaspirínico, cagar blandito (o pa' dentro), carácter, champe, cherna, pargo y cubereta, de cerca parece y de lejos lo es, estar mechado, nalga, naga pálida, pailero, pájaro, pajarito, pargo, parguela, partido, rififi, sayonara, se las traga, ser importador de carne para el interior, volador, cuandango, jampe, dar salticos de charquito en charquito, estar mechado como el dulce de guayaba, cubano
3. apaleadura (výprask): aguaicada, amasijo, bejuqueada, boxeada, caicheadura, calentadilla, cuera, domada, estrolada, fueteadada, garroteada, garrotiza, golpiá, huasca, huasqueada, huasqueadura, leñada, macateada, movida, penca, petaqueada, petateada, pija, pijiada, riata, tamboreada, tanateada, tapesqueada, tapojiada, tranca, tranque, verquiada.

3. 2 Letra U

La segunda parte de mi tesis consistió en la conexión, elaboración y complementación de las entradas que empiezan por la letra U. Esta fase de mi trabajo fue la más creativa, en la que tuve la oportunidad de hacer más aportaciones. Obtuve de mi profesor una base de entradas que empiezan por la letra U: un documento con todas las entradas que empiezan por la letra U ya recogidas de varios diccionarios, las cuales ya habían preparado otros estudiantes

con anterioridad. Mi trabajo se asentó en juntar las entradas de diferentes diccionarios, colocarlas en orden alfabético, corregir los errores y en el caso de que hubiese la misma entrada varias veces repetida (procedente de distintos diccionarios), comparé los significados. Si se trataba de un significado idéntico, dejé la entrada en el diccionario solamente una vez. Dada la situación en la que hubiera alguna información nueva, por ejemplo en el caso de haber un ejemplo de uso o una explicación más detallada, añadí esta información a la entrada principal. Si aparecía un significado nuevo, coloqué todos los significados nuevos en orden, poniendo siempre un número nuevo (1) (2) (3) etc. y el nombre del diccionario del cual proviene este significado al final de la entrada. Cuando hay significados de varios diccionarios se separan con signo • entre los dos significados. Por consiguiente, se muestra a continuación un ejemplo de una entrada con varios significados diferentes de diccionarios distintos:

ulmén, m. (← map.) **(1)** (Chil): boháč, vlivný muž; ► výraz užívaný mezi Araukánci; (MS). • **(2)** (Chil): míčová hra; (MM).

Después añadí al documento las entradas de los siguientes diccionarios:

1. *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* de Brian Steel
2. *Velký španělsko-český slovník* de Josef Dubský
3. *Diccionario de americanismos* de Asociación de Academias de la lengua española

En el caso de *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* tuve que encontrar la palabra correspondiente en checo a partir de la explicación en español o con la ayuda de su equivalente inglés que también aparece en este diccionario. En ocasiones fue bastante complicado para mí porque soy eslovaca, y por tanto fue una tarea que me supuso un mayor esfuerzo para encontrar la palabra adecuada en la lengua checa. Como se trata de un diccionario ejemplificado, en cada entrada suele haber un ejemplo de uso contextual de esta palabra. Por eso, también, añadí al final de la entrada el ejemplo que había, introducido por “př.:

útiles, m., pl. **(1) ~ (escolares)** (Mex, Chil): školní pomůcky; př.: *de \$350 a \$750, el costo de útiles por alumno*; (BDE).

El segundo diccionario con el que trabajé fue *Velký španělsko-český slovník* de Josef Dubský. Como ya su propio nombre dice, se trata de un diccionario en el cual ya aparecen las

traducciones al checo. Por eso ya no fue necesario buscar las traducciones. Solamente tuve que encontrar todos los americanismos dentro del diccionario, porque la mayoría de las palabras recogidas en este diccionario son las cuales se utilizan en España, y solamente, en ocasiones, hay alguna palabra que se usa en Hispanoamérica. Por eso requería una búsqueda con mucha concentración. En algunas entradas solamente aparece como país de uso Am, o sea América hispanohablante, lo que se debe a la época en la que fue elaborado el diccionario, en la que el autor no pudo viajar lo suficiente como para averiguar de dónde exactamente provienen y donde se utilizan las expresiones específicas. También algunas de las traducciones se pueden considerar un poco anticuadas, pero las copié exactamente tal y como están escritas en el diccionario, para mantener su autenticidad. A continuación hay una muestra de una entrada procedente de diccionario de Josef Dubský:

usínero, m. (1) (Kub): dělník; (2) ~ **de azúcar** (Kub): cukrovarnický dělník; (JD).

La última y a la vez la más larga y complicada fase de este fragmento de mi trabajo fue encontrar las traducciones y equivalentes checos correctos para las entradas del *Diccionario de americanismos* de Asociación de Academias de la lengua española. Se trata de un diccionario muy complejo y por eso está recogida en él una cantidad muy grande de palabras. Tuve que entender la explicación de la palabra, mirar en la base de entradas si ya aparece esta palabra con el mismo significado y si no, escribirla. Además, en este diccionario siempre hay países concretos en los que se utiliza, especificando en muchas ocasiones, la zona del país en la que se usan, como puede ser “este”, “noroeste”, “centro”, etc. Para averiguar el significado de las entradas, en la mayoría de los casos, tuve que consultar en internet y varios diccionarios, tanto electrónicos, como impresos. La parte más difícil fue traducir de una forma exacta y correcta las interjecciones y las unidades fraseológicas, puesto que esto exigía una reflexión o pensamiento más profundo para encontrar las palabras adecuadas que significarán lo mismo que la expresión original. En algunas ocasiones consulté palabras problemáticas bien, con personas cuya lengua materna es el checo, o bien, en las tutorías con el profesor Černý. En varios casos, aunque con mucho disgusto y decepción personal, tuve que añadir una explicación literal en vez de poner un equivalente checo. En el siguiente ejemplo hay unas entradas procedentes de este diccionario:

uňapiar, tr., lid., venk. (1) (szArg): krást, okrást; viz též: *ladronear*; (DA).

úrsulo, -a, adj/subst. (1) f., lid. (Dom): vřed; (2) adj. (Salv): neotesaný, neomaleny, surový, hrubý; (DA).

Puesto que, después de hacer la primera parte de mi tesis, ya estaba acostumbrada a buscar en las entradas los sinónimos y las variantes, decidí encontrar los sinónimos y las variantes también en todas las entradas que empezaban por la letra U. Lo hice con la intención de asegurar y, en todo lo posible, comprobar que en la versión final del diccionario aparecieran todas las entradas viables. Todo el conjunto de entradas que conseguí formar, tanto las entradas que empiezan por la letra U, como los sinónimos de estas entradas y los sinónimos de las entradas que empiezan por la letra A, conecté y organicé en un archivo, el cual ahora representa la parte fundamental de mi tesis.

3. 3 Corrección de errores en A

Durante mi búsqueda de variantes y sinónimos en la primera parte elaborada del diccionario me fijé en que a veces se hallan allí algunas pequeñas erratas. No se trata de errores del contenido, sino más bien de errores relacionados con el aspecto formal del diccionario, como por ejemplo la puntuación. Todo empezó cuando me di cuenta de que en una entrada no había símbolo ■ que debería estar allí para introducir el sinónimo. Paulatinamente empecé a fijarme más en los errores parecidos. Eran errores de carácter formal, sobre todo unos fallos pequeños en la puntuación, en el orden de los números etc. Comencé a marcar estos errores en el libro, sin enfocarme en los errores de contenido. Luego, estando en una tutoría con el profesor Černý, le pregunté si ya se había dedicado alguien a la corrección de este tipo de errores. Averigüé que todavía nadie había hecho la corrección del texto. Basándome en esta información decidimos los dos que yo sería la encargada de realizar estas correcciones. Empecé a examinar de nuevo el diccionario y señalar todos los errores que encontré allí, esta vez ya intencionadamente. Como en el diccionario ya tengo marcados con un círculo todos los sinónimos y las variantes, el texto comenzó a estar lleno de marcas y visualizarse de una forma poco caótica. Para una orientación más fácil en el texto y para que sea vea más claro, inventé un método para señalar los errores. Si en la página hay un error, marqué con un círculo el número de la página y al mismo tiempo puse un asterisco en la línea en la que se hallaba el error, señalando también el propio error. Cuando era necesario añadí un breve comentario en el cual expliqué en qué consistía exactamente el fallo, o como sugiero que debería solucionarse. El libro, una vez corregido, se lo entregué directamente al profesor Černý, por tanto esclarezco que no forma parte directamente de este trabajo ni se encuentra en su anexo, porque el profesor necesita este libro para poder encargarse de la corrección de los errores encontrados en la próxima publicación del diccionario, así como en su versión final.

Pienso que los fallos que había en el diccionario surgieron sobre todo porque en su preparación colaboraban muchas y diversas personas, y probablemente no todas estaban suficientemente concentradas o sistemáticas a la hora de hacer los cambios formales de su trabajo. Otra causa u otro factor fue que durante años las normas para el carácter de las entradas se iban cambiando. De todos modos la intención de la publicación de la primera parte del diccionario fue la de ser una muestra del proyecto del gran diccionario de americanismos español-checo que se está preparando. Además, su versión impresa debería servir para poder verificar las cuestiones técnicas y también este tipo de errores, y así poder evitarlos en el futuro y posteriormente mejorar la versión final del diccionario. Mi impresión personal sobre la corrección de errores es muy buena, puesto que me sentía entretenida y satisfecha con este trabajo. Aunque en el diccionario hay relativamente muchas pequeñas erratas, creo que un usuario normal del diccionario, probablemente, ni se dé cuenta de su presencia. Lo que es más importante es que estos errores no suponen ningún inconveniente a la hora de utilizar el diccionario.

Entre los errores más frecuentes estaban los errores correspondientes al orden de los números o la falta absoluta del número, la colocación incorrecta de las palabras o símbolos (por ejemplo, primero estaba escrito el país en el que se utiliza la palabra y después el número (1) que debería estar colocado al revés o casos parecidos), falta del signo de cierre de paréntesis, ... A continuación menciono algunos ejemplos concretos de los errores:

aguapé, m. (← guar. *aguapeí*) (1) (svArg): vodní hyacint; (RAE). ■ Syn.: *camalote*. (El sinónimo debería estar delante del nombre del diccionario.)

aligator, m. [Š: *caimán*] (1) (Arg): kajman, aligátor; ■ Syn.: *caimán, yacaré*. (Falta el nombre del diccionario del cual proviene la entrada.)

atalaya, m./f. (1) (Kub): protestant; (2) klevetnice, klepařka; ■ Syn.: *ser una persona comentarios de Atalaya de la BBC de Londres*; (DMC). (Después de “m” no hay un punto si aparece la palabra tanto en masculino como en femenino: debería ser m/f.; en la entrada hay un ejemplo que está introducido como un sinónimo, debería estar introducido por “př.:”.)

atestar, tr. (1) (Dom): silně někoho bít, (RAE). (Después del equivalente checo debería haber un punto y coma, y no una coma.)

aplaudir; (1) ~ **la cara** (Pan): nafackovat někomu; (DA). (La entrada debería estar seguida por una coma y no por un punto y coma; falta la información de que si es un verbo transitivo o intransitivo.)

- alivio**, m.; (1) **irse de** ~ hovor. (Chil): uskutečnit akci s využitím cizí pomoci; (RAE). • (2) viz: *feo*; (DMC). (Detrás de “m.” no debería estar el signo de punto y coma.)
- amanezca**, f., hovor., venk. (1) (Mex, Kub, Portor, Dom): rozednívání, svítání; (RAE, AM, DA). • (2) (Dom): věci potřebné k přípravě snídaně; př.: *para mañana no tengo amanezca*; (AM). • (2) **a la** ~ (Dom, Portor): za svítání; (DA). (Fallo en los números: en el tercer significado debería estar escrito el número 3 y no el número 2.)
- amapuche**, m. (1) pl. (Kub): pomůcky, zásoby, proviant; (AM). (2) (Ven): přehnaná něžnost, škrobenost, strojenost; (AM). (3) (výchVen): čarodějnictví; (DA). (Después del primer significado no debería estar el nombre del diccionario (AM), porque el segundo significado proviene de ese mismo diccionario; delante del tercer significado debería estar el signo • que introduce el nuevo diccionario.)
- atrapo**, m. (Mex): lapení, chycení; (RR). (Falta el número (1) entre el género y el país.)
- aparejarse**, zvrat. (1) (Am) [Š: *aparearse*]: (1) spářit se (samci se samicemi); (RAE). (El equivalente de España debería estar colocado después de “zvrat.” y no estar seguido por dos puntos; el país en el que se utiliza, que en este caso es toda la América hispanohablante (Am), debería ir seguido por dos puntos; abuso de numeración: el segundo número (1) no debería estar allí.)
- ariqueño**, m. (1) obyvatel chil. města Arica; (2) přísl. adjektivum; (JD). (Falta el país en el que se utiliza la palabra.)
- aruco**, m. (1) (Kol, Ven): čája obojková; ► tmavošedý brodivý pták s chocholkou žijící v bažínách; ► Var.: *chajá*; (MM). (Las variantes se introducen por el símbolo ■ y no ►.)

3. 4 Corrección de errores en B - Cd

Dado que ya me había dedicado a la corrección de erratas en el primera parte del diccionario, cuando me enteré de que también se había publicado la segunda parte, decidí dedicarme a corregir los errores formales también en este libro. Es posible percibir una diferencia grande entre estas dos publicaciones. En el segundo volumen hay muchas menos erratas. Seguramente está más elaborado, probablemente porque se había dedicado más tiempo a su preparación y corrección. En el primer volumen había un promedio aproximado de 3 erratas por página. En el segundo volumen solamente se da un promedio de una errata cada tres páginas. Al mismo tiempo las erratas son muy pequeñas, mucho menos visibles, menos graves, de poca importancia. En la mayoría de los casos son solamente las comas, puntos y comas etc.

El problema que más me llamó la atención entre los errores formales considero que fue la falta de uniformidad en las entradas en las que nos referimos a alguna otra. A veces la forma es distinta porque distingue así si es un sinónimo o únicamente una variante de la entrada principal, pero la regla no se puede aplicar en todos los casos. Entiendo que a veces es difícil encontrar toda la información sobre las palabras, pero recomiendo por lo menos disminuir las diferencias entre las diversas entradas. Se trata solamente de un detalle o quizá una cosa innecesaria, pero en mi opinión sería conveniente que existiera una forma fija para definir estas palabras. Además, sería fácil encontrar todas estas palabras en el diccionario en el programa Microsoft Word, utilizando la función de buscar todas las apariciones de “viz:”. En el diccionario aparecen los siguientes casos posibles de su aparición:

1. Aparece la información sobre la clase de palabra o género, la palabra en la que hay que buscar el significado y el diccionario del cual proviene la entrada. Este es la mayoría de los casos. Ejemplos:
baco, m., viz: *pájaro baco*; (RR).
baracuda, f., viz: *barracuda*; (RR).
bonachea, f., viz: *marcos*; (DMC).
caldito, m., viz: *cucharada*; (DMC).
2. Aparece la información sobre la clase de palabra o género, la traducción al checo y la palabra en la que hay que buscar el significado. Ejemplo:
cachusiento, -ta, adj., chorý, neduživý, viz: *descangayado, descolado*.
3. Aparece la información sobre la clase de palabra o género, la traducción al checo, la palabra en la que hay que buscar el significado y el diccionario del cual proviene la entrada. Ejemplos:
bacardí, m., rum, viz: *ron*; (DMC).
balatá, f., strom, pryskyřice, viz: *balata*; (DA).
barrajo, m., keř, viz: *barajo*; (DA).
4. Aparece la información sobre la clase de palabra o género, el número (1) y la palabra en la que hay que buscar el significado. Ejemplo:
calendario, m. (1) ~ **azteca**, viz: *azteca*.
5. Aparece la información sobre la clase de palabra o género, el número (1), la traducción al checo y la palabra en la que hay que buscar el significado. Ejemplo:
bacut, m. (1) strom; viz: *cañadonga*.

6. Aparece la información sobre la clase de palabra o género, el número (1), el país en el que se utiliza, la traducción al checo y la palabra en la que hay que buscar el significado. Ejemplo:
caragüe, m. (1) (Guat): strom; viz: *cañadonga*.
7. Aparece la información sobre la clase de palabra o género, el número (1), la traducción al checo, la palabra en la que hay que buscar el significado y el diccionario del cual proviene la entrada. Ejemplos:
bore, m. (1) kolokázie, viz: *taro, malanga*; (DA).
calabacín, m. (1) cuketa, viz: *zapallito*; (EEA).
8. Aparece la información sobre la clase de palabra o género, el número (1), la palabra en la que hay que buscar el significado y el diccionario del cual proviene la entrada. Ejemplo:
calzonera, f. (1) viz: *calzonaria(s)*; (RR).
9. Aparece la información sobre la clase de palabra o género (u otra información adicional), el país en el que se utiliza, la palabra en la que hay que buscar el significado y el diccionario del cual proviene la entrada. Además en estos casos hay signos de puntuación diferentes (coma o dos puntos después del país). Ejemplos:
bacuachi, m. (Mex), viz: *macuache*; (AM).
cacalósúchil, m. (← nah. *cacálotl*, “havran, krkavec” + *xochitl*, “květ”) (Mex): viz: *cacalichuche*; (RAE).
cachascán, m. (Am): viz: *cachacascán*; (MM).
camuatí, m., málo užív. (← guar.) (Arg, Bol): viz: *camoatí*; (RAE, MM).
10. Aparece la información sobre la clase de palabra o género (u otra información adicional), el número (1), el país en el que se utiliza, la palabra en la que hay que buscar el significado y el diccionario del cual proviene la entrada. Ejemplos:
botalón, m. (1) (Kol, Ven): viz: *bramadero*; (RAE).
cachilapiar, tr. (1) (Ven): viz: *cachilapear*; (JD).
calceto, -ta, adj/subst. (1) (Kol, Ven): viz: *calceras*; (RAE, AM).
11. Aparece la información completa: la clase de palabra o género, el número (1), el país en el que se utiliza, la traducción al checo, la palabra en la que hay que buscar el significado y el diccionario del cual proviene la entrada. Ejemplo:
cacharriento, -ta, adj. (1) hanl. hovor. (Chil): o starých autech, rachotinách; viz: *cacharra*; (RAE).
caga fuego, f. (1) (Ekv), hmyz, viz: *cagafuego*; (RR).

12. Aparece la palabra en la que hay que buscar el significado y el diccionario del cual proviene la entrada. Ejemplos:
- Barranquilla**, viz: *barranca*; (RR).
- calambé**, viz: *calembé*; (MS).
- calinde**, viz: *calembé, calinda*; (MS).
- caparoca**, viz: *coscoroba*; (MM).
- carró**, viz: *caró*; (MS).
13. Aparece la información sobre la clase de palabra o género (u otra información) y la palabra en la que hay que buscar el significado. Ejemplo:
- cara(d)enada**, m., viz: *logi*.
- bullisto, -ta**, adj., viz: *bullista*.
14. Aparece la información sobre la clase de palabra o género (u otra información) y la palabra en la que hay que buscar el significado con el equivalente en checo entre paréntesis. Este es un caso excepcional. Ejemplo:
- cabildear**, intr., viz: *cabildeo* (spontánní sbíhání dobytka do skupin).
15. Aparece solamente la palabra en la que hay que buscar el significado. Es uno de los casos más comunes. Ejemplos:
- cagüin**, viz: *cahuín*.
- calacata**, viz: *calancata*.
- calchador**, viz: *calchador*.
- calsho**, viz: *calchudo*.
- carahuata**, viz: *caraguatá*.
16. Aparece la traducción al checo y la palabra en la que hay que buscar el significado. Se utiliza casi siempre con los pueblos y las lenguas indígenas, pero también en otros casos. Ejemplos:
- balsapuertino**, ind. jazyk, viz: *chayahuita*.
- banera yae**, ind. kmen, viz: *barasana*.
- barira**, ind. kmen, viz: *bari*.
- calauchín**, trvalka, viz: *anamú*.
- calienta banco**, náhradník, viz: *calentar*.

Para mejorar la orientación en los distintos ejemplos anteriores, están representados de forma gráfica en la siguiente tabla:

	Clase de palabra/ género/ tipo de verbo	Número (1)	País	Equivalente checo	Viz:	Diccionario
1.	X				X	X
2.	X			X	X	
3.	X			X	X	X
4.	X	X			X	
5.	X	X		X	X	
6.	X	X	X	X	X	
7.	X	X		X	X	X
8.	X	X			X	X
9.	X		X		X	X
10.	X	X	X		X	X
11.	X	X	X	X	X	X
12.					X	X
13.	X				X	
14.	X				X (con equivalente checo)	
15.					X	
16.				X	X	

3. 5 Sugerencias

Durante la lectura y corrección de los diccionarios que ya están publicados se me ha ocurrido una sugerencia para el futuro. Como en la actualidad se desarrollan las tecnologías modernas cada vez más en el mundo, mi sugerencia consiste en crear una versión digital del diccionario y publicarla por internet o distribuirla como un programa para los ordenadores. Se podría crear una página online en la que la gente consultase el diccionario y averiguase el

significado de las palabras necesitadas, en vez de publicar el diccionario impreso o como una alternativa que existiría junto con la versión impresa. Sería una herramienta a la que podrían acceder una gran cantidad de personas, ayudando a todos aquellos que necesiten consultar el significado de los americanismos, tanto los lingüistas o traductores, como los demás hablantes de español: estudiantes, turistas o simplemente los aficionados al español. Asimismo sería conveniente crear una aplicación móvil para los teléfonos inteligentes.

Ventajas:

- La búsqueda en el diccionario sería más rápida.
- El diccionario podría ser utilizado por un número grande de usuarios. La accesibilidad al diccionario sería más fácil.
- En el caso de que no sería posible o en el caso de que sería difícil publicar el diccionario impreso, posibilitaríamos la distribución del diccionario a los usuarios de otra forma.
- Los costes asociados con la publicación y la distribución serían menores.
- Acceso universal al diccionario. La versión online facilita a los usuarios utilizar el diccionario en cualquier parte del mundo. Con la existencia de los móviles inteligentes sería posible acceder cómodamente al contenido del diccionario directamente en el momento de encontrarse con una palabra desconocida y averiguar su significado, sin la necesidad de llevar un diccionario impreso consigo.
- La publicación sería ecologista, puesto que se ahorraría mucho papel.
- La versión online permite la corrección sencilla de los errores, tanto formales como de contenido. Los usuarios podrían señalar un problema o hacer una propuesta directamente a través de un formulario en la página o por correo electrónico y el encargado de la web posteriormente examinaría y consideraría su comentario como adecuado o no y decidiría sobre su aprobación definitiva.
- Con la existencia de una versión digital del diccionario sería posible la mejora y actualización permanente del diccionario, enmienda o supresión de las entradas, modificaciones de todos los tipos o adición de entradas nuevas.
- Sería posible saber el número de usuarios que ha consultado el diccionario.
- Sería posible averiguar cuáles han sido las entradas más buscadas en el diccionario.

Desventajas:

- Necesidad de un técnico informático que se encargue de la preparación del programa y la página web, lo que supone costes adicionales. Como solución podríamos considerar la colaboración de los estudiantes de informática, quienes podrían hacer este trabajo como su tesis final, al igual que nosotros, estudiantes de filología española.
- Necesidad de un administrador de la página web, el cual se encargaría de su correcto y buen funcionamiento y de sus innovaciones. Asimismo sería necesario que alguna persona estuviese disponible para las consultas de los usuarios y de esta forma mantenerse en contacto con ellos.
- En el caso de que el diccionario fuera gratuito, el autor no tendría ningunas ganancias. Aunque si fuera el acceso al diccionario mediante pago, sería posible que las ganancias fueran más grandes, ya que aún así los costes serían menores que el diccionario impreso.

Conclusión

Me gustó mucho la colaboración en la preparación del diccionario. Me parecía muy interesante el modo de preparación del mismo. Estoy contenta de haber tenido la posibilidad de ver y aprender cómo se elabora un diccionario. También me gusta la idea de que puedo formar parte de un grupo grande de estudiantes, en el que juntos participamos y vamos elaborando dicho proyecto.

El objetivo de mi tesis fue preparar una parte seleccionada de un gran diccionario de americanismos español-checo. Una gran parte de mi trabajo fue encontrar los equivalentes checos adecuados para las entradas en español. En la mayoría de los casos conseguí cumplir este objetivo, pero por la razón de la obvia diferencia entre el léxico español y el checo no fui capaz de ofrecer al usuario del diccionario el equivalente checo en todos los casos. Algunas veces, en vez de utilizar una sola palabra concreta, la solución conveniente fue explicar el sentido del término con una definición, o bien, añadir una explicación de carácter enciclopédico que complementa la palabra checa, sobre todo en los casos de la fauna y flora específica americana.

Durante la elaboración de mi tesis tuve la suerte de no tenerme que enfrentar a muchos problemas que fueran demasiado graves. Solamente en algunos casos fue difícil para mí encontrar los equivalentes checos adecuados, sobre todo porque soy eslovaca. Gracias a la ayuda de mi tutor, el profesor Černý, solucionamos todas las dudas que surgieron a lo largo de la elaboración de mi tesis, logrando, finalmente, satisfacer todas las intenciones de este trabajo.

Espero que este trabajo tenga una aplicación práctica y se pueda incorporar al diccionario del profesor Černý y ser una aportación buena al proyecto que se está realizando. De este modo, mi deseo es que el día de mañana pueda ser una herramienta útil y beneficiosa para los futuros usuarios del diccionario de americanismos español-checo.

Bibliografía

- ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA: *Diccionario de americanismos*. Lima: Santillana, 2010.
- STEEL, Brian: *Breve diccionario ejemplificado de americanismos*. Madrid: Arco/Libros, S.L., 1999.
- ČERNÝ, Jiří et al.: *Španělsko-český slovník amerikanismů A-Azz. = Diccionario de americanismos español-checo A-Azz*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.
- ČERNÝ, Jiří et al.: *Španělsko-český slovník amerikanismů B-Cd. = Diccionario de americanismos español-checo B-Cd*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013.
- DUBSKÝ, Josef: *Velký španělsko-český slovník II/I-Z*. 2^a ed., Praha: Academia, 1999.

Imágenes:

- http://farm1.static.flickr.com/133/333333266_41d093d93d.jpg [consulta: 07/04/2015]
- http://farm9.staticflickr.com/8509/8499890145_5a5d392d14.jpg [consulta: 07/04/2015]
- <http://greglasley.com/images/BO/Brown-Jay-0036.jpg> [consulta: 07/04/2015]
- http://razafolklorica.com/wp-content/uploads/2013/04/02umita_galeria_landscape.jpg [consulta: 07/04/2015]
- <http://reservacostanera.com.ar/wp-content/uploads/2010/12/urruca-JLM-06-10-e1293378040470.jpg> [consulta: 07/04/2015]
- <http://www.biolib.cz/IMG/GAL/202939.jpg> [consulta: 07/04/2015]
- <http://www.birddb.co.uk/img6/Bird763.jpg> [consulta: 07/04/2015]
- http://www.ecoregistros.org/site/images/albumes/1/789/_MG_4919-2-EDIT-2.jpg [consulta: 07/04/2015]
- <http://www.egzotikusdisznovenyek.hu/files/images/colada1.jpg> [consulta: 07/04/2015]
- http://www.iherbalstore.com/wp-content/uploads/2014/01/Azull_QuintanaRoo_Flora-y-Fauna_Achiote-Bixa-orellana.jpg [consulta: 07/04/2015]
- <http://www.plantskart.in/wp-content/uploads/Cassia-biflora-31.jpg> [consulta: 07/04/2015]

Anotace

Autor: Bc. Monika Kačová

Škola: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra romanistiky

Studijní obor: španělská filologie jednooborová

Název: Španělsko-český slovník amerikanismů.

Podnázev: Písmeno A – synonyma a varianty. Písmeno U – spojování a doplnění z BDE, JD, DA.

Vedoucí bakalářské práce: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Počet stran: 81

Počet znaků: 246 348

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 5

Klíčová slova: slovník, španělsko-český, amerikanismy, překlad

Charakteristika: Predmetom diplomovej práce je vytvorenie vybranej časti španielsko-českého slovníka amerikanizmov. Obsahuje synonymá a varianty k heslám obsiahnutým v prvej publikovanej časti slovníka - *Španělsko-český slovník amerikanismů A-Azz* a heslá, ktoré začínajú na písmeno U pochádzajúce zo slovníkov *Breve diccionario ejemplificado de americanismos* (Brian Steel), *Velký španělsko-český slovník* (Josef Dubský) a *Diccionario de americanismo* (Asociación de Academias de la lengua española). Cieľom práce je nájsť k vybraným amerikanizmom ich vhodné české ekvivalenty. Druhú časť tvorí krátky komentár, v ktorom je popísaný postup pri vypracovaní slovníkovej časti. Práca je súčasťou pripravovaného veľkého španielsko-českého slovníku amerikanizmov.

Anntation

Author: Bc. Monika Kačová

School: Palacký University in Olomouc, Philosophical Faculty, Department of Romance Studies

Degree course: španělská filologie jednooborová

Title: Spanish-Czech dictionary of Americanisms.

Subtitle: Letter A - synonyms and variants. Letter U - connection and addition from BDE, JD, DA.

Thesis supervisor: prof. PhDr. Jiří Černý, CSc.

Pages count: 81

Characters count: 246 348

Annex count: 1

Number of Referenced Books: 5

Keywords: dicctionary, Spanish-Czech, americanisms, traduction

Chracteristics: The subject of this thesis is the creation of the selected part of the ‘Spain-Czech dictionary of Americanisms’. It contains synonyms and variations to the words presented in the first part of the published dictionary – ‘‘Spain-Czech Dictionary of Americanisms A-azz’’; and passwords that begin with the letter U derived from dictionaries ‘Breve Diccionario ejemplificado de americanismos’ (Brian Steel), ‘Velký španělsko-český slovník’ (Josef Dubský), and ‘Diccionario de americanismos’ (Asociación de Academias de la lengua española). The aim of this thesis is to find for the selected Americanisms their Czech equivalents. The second part of this thesis consists of a brief comment which describes how the dictionary was developed. The thesis is part of an upcoming big ‘Spanish-Czech dictionary of Americanisms’.

Anexo

uchi

umanda

umita

umucuti

urraca morada

urraca parda

urraca pechinegra

urucú

urucumayo

ururó

urutaú

uruzul